

Anu-Katri Kurkela

Saturnuksesta Plaanoon:

Näkökulmia Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Konservaattori YAMK

Konservoinnin koulutusohjelma

opinnäytetyö

10.3.2015

Tekijä Otsikko	Anu-Katri Kurkela Saturnuksesta Plaanoon: Näkökulmia Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin
Sivumäärä Aika	55 sivua + 5 liitettä 10.3.2015
Tutkinto	Konservaattori YAMK
Koulutusohjelma	Konservoinnin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Huonekalukonservointi
Ohjaaja	Paula Niskanen
<p>Opinnäytetyön tutkimusaiheena on Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin liittyvät erilaiset näkökulmat, joista tärkein on suunnittelijan näkökulma. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen haastattelututkimus. Tutkimuksessa esitetyt näkökulmat ovat suunnittelijan näkökulma, käyttönäkökulma, konservointieettinen näkökulma, ison design museon konservaattorin näkökulma, designmuseon johtajan näkökulma, sekä vintagedesignia myyvän yrityksen omistajan näkökulma.</p> <p>Suunnittelijan näkökulmaa ei ole ennen huomioitu huonekalukonservoinnin päätöksentekoprosessissa, mutta teollisesti tuotettujen, nopeasti ikääntyvien modernien materiaalien lisääntyessä museoiden kokoelmissa ja näyttelyissä ja vallatessa alaa yli perinteisten konservoinnin osa-alueiden, lähentäen nykytaiteen ja designhuonekalujen konservointia toisiinsa, on konservoinnin näkökulmien laajennus huonekalukonservoinnissa tärkeää.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena on myös tallentaa Kukkapurolla olevaa hiljaista tietoa hänen suunnittelemistaan huonekaluista sekä antaa yleistä tietoa designhuonekalujen konservoinnista.</p> <p>Tutkimukseen on valittu kaksi Kukkapuron erityyppistä tuolia Saturnus ja Plaano, joille laaditaan tutkimuksen lopussa lyhyet konservointisuunnitelmat esitetyt näkökulmat huomioiden. Konservointipäätösten tukena on käytetty lisäksi kahta kansainvälistä mallia: 1)The Decision-Making Model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary Art ja 2)Significance 2.0 metodia.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus ei ole antaa yksityiskohtaisia ohjeita Kukkapuron tuolien konservointiin vaan tuoda esiin tärkeimmät näkökulmat, jotka tulisi huomioida konservoitaessa Kukkapuron huonekaluja.</p>	
Avainsanat	Konservoinnin näkökulmat, designhuonekalut, Kukkapuro, designin konservointi, modernit huonekalut

Author Title	Anu-Katri Kurkela From Saturnus to Plaano: Perspectives of the Conservation of the Kukkapuro's Chairs
Number of Pages Date	55 pages + 5 appendices 10 March 2015
Degree	Master of Culture and Art
Degree Programme	Master's Programme in Conservation
Specialisation option	Furniture Conservation
Instructor	Paula Niskanen
<p>This research thesis focuses on the conservation of chairs designed by Finnish designer Yrjö Kukkapuro. The research investigates the topic of conservation from multiple perspectives; most significantly from the personal vantage point of the designer, himself. Additional perspectives are provided by a design museum director, a conservator working in a large design museum and the owner of a vintage design shop. Specific topics to be addressed include issues of functionality and the ethics of conservation in practice. The study relies on qualitative methodologies and the various perspectives on these subjects will be apprehended via interviews.</p> <p>The designer's perspective has not previously been taken into account during the furniture conservation decisionmaking process. Recently, the inclusion of the designer's perspective has become increasingly important as the boundaries between contemporary art and furniture design blur, and designers employ perishable materials and industrial items in their work.</p> <p>This study hopes to preserve - explicitly - previously unrecorded information from Kukkapuro about the furniture he designed, as well as providing general information on the subject of design furniture conservation.</p> <p>Two chairs designed by Kukkapuro, Saturnus and Plaano, have been selected as examples for the conservation study. The study includes short conservation plans based on the selected pieces. In addition to the material collected in the interviews, two international models will be used to create the conservation plans: 1) The Decision-Making Model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary Art and 2) Significance 2.0 Method. These short conservation plans are not intended to serve as a detailed guides to the restoration of Kukkapuro chairs, but rather highlight the most important aspects of conservation as it relates to the Kukkapuro designed furniture.</p>	
Keywords	Conservation perspectives, design furniture, Kukkapuro, conservation of design objects, modern furniture

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Yrjö Kukkapuro	3
3. Läpileikkaus tuotannosta vuosilta 1955-1980	4
3.1 Valmistajat	7
3.2 Suunnitteluprosessi	7
4. Kukkapuron suhde modernin muotoilun historiaan	10
5. Esimerkkituolit Saturnus ja Plaano	13
5.1 Esimerkkituolien materiaalit ja rakenne	16
5.2 Materiaalien ikääntyminen ja vauriot	18
5.3 Tuolien historia ja tulevaisuus	19
6. Konservoinnin lähtökohtia	20
6.1 Suunnittelijan näkökulma	21
6.1.1 Uudelleenverhoilu	23
6.1.2 Kangastyypit, nahat ja värit	25
6.1.3 Pehmusteet ja verhoilutekniikka	26
6.1.4 Huonekalujen osien yhdistäminen	27
6.2 Käytönäkökulma	28
6.3 Konservointieettinen näkökulma	28
6.4 Ison designmuseon konservaattorin näkökulma	31
6.5 Designmuseon johtajan näkökulma	34
6.6 1950-1980-luvun designhuonekalujen kauppiaan näkökulma	36
7. Päätöksenteko konservoinnin mallien avulla	38
7.1 Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art	38
7.2 Significance 2.0	41

8. Esimerkkituolien konservointisuunnitelmat ja perustelut	43
8.1 Saturnuksen merkitysmäärittely ja konservointisuunnitelma	44
8.2 Plaanon merkitysmäärittely ja konservointisuunnitelma	45
9. Yhteenveto	48
10. Lähteet	53

Liitteet

Liite 1. Yrjö Kukkapuron tuolimallit 1955-1974

Liite 2. Saturnuksen yksityiskohtaiset materiaali- ja verhoilutiedot sekä vauriokartoitus

Liite 3. Plaanon yksityiskohtaiset materiaali- ja verhoilutiedot, FTIR-spektroskopia sekä vauriokartoitus

Liite 4. Haimin huonekalukankaiden ja maalivärien kartta vuodelta 1969

Liite 5. Liimatutkimus PUR-vaahтомуovin konservoinnista

Liite 6. Haastattelukysymykset: Yrjö Kukkapuro, Jukka Savolainen ja Leena Kankaanperä

ESIPUHE

Ajatus suunnittelijan näkökulman huomioimisesta konservointiprosessissa sai alkunsa Werner Westin näyttelystä, joka pidettiin Keravan museolla vuonna 2007. Olin mukana AMK-opintojeni ohella projektissa huonekalukonservaattorina. Samaan aikaan Klondyken näyttelytilan yläkerrassa oli Westin oppilaan Olavi Hännisen näyttely. Olimme pysyttämässä West-näyttelyä ja tutustuimme samalla Hännisen näyttelyyn. Huomioni kiinnittyi näytteillä oleviin neljään valkoiseen pinnatuoliin, jotka olivat uuden kiiltävät, vailla mitään merkkejä historiasta tai käytöstä. Tuolit oli hiottu täysin sileiksi ja ruiskumaalattu juuri ennen näyttelyä. Ne olivat kuin koskemattomia, istumattomia esimerkkejä siitä, millaiseksi Hänninen oli tuolit aikoinaan suunnitellut. Muistan silloin miettineeni, että näinkö suunnittelija olisi halunnut tuolit esitettävän? Katsellessani tuoleja konservaattorin silmin toivoin, että uudelleenmaalaus olisi tehty vain yhdelle näistä tuoleista ja lopuissa olisi säästetty alkuperäinen pinta. Näin entisöimättömät kolme tuolia olisivat voineet kertoa tarinaa ajasta, jonka ne olivat eläneet suunnittelijan ja valmistajan jätettyä ne käsistään.

Pari kuukautta aiemmin olin itse Werner West näyttelyn konservoinnin yhteydessä tehnyt eettiseltä kannalta vaikean päätöksen ja päättänyt toteuttaa kahden Westin nahkaverhoilultaan todella huonokuntoisen tuolin konservoinnin siten, että niiden molempien nahkaverhoilut yhdistettiin ja tällä toimenpiteellä saatiin toisesta tuolista ehyt kokonaisuus, jossa oli vanha nahkaverhoilu. Toinen tuoli verhoilutettiin uudestaan mahdollisimman lähelle vanhan nahan väriä olevalla uudella nahalla. Näin näyttelyyn saatiin sekä entistetty mallikappale siitä, millainen tuoli oli joskus ollut ja konservoitu kappale, jossa ikä ja käyttöhistoria näkyivät. Historiaa oli tietysti hieman vääristelty siirtämällä toisesta tuolista toiseen selkänojan nahkaverhoilu, mutta koska alkuperäinen nahka oli molemmissa tuoleissa joko istuimessa tai selkänojassa erittäin huonokuntoinen, toinen vaihtoehto olisi ollut verhoilla molemmat tuolit uudelleen.

YAMK tutkimukseni idea lähti siis tarpeesta saada lisää informaatiota konservointipäätösten tueksi designhuonekalujen konservoinnin yhteydessä. Konservointien huonekalujen kohdalla päätösten tekeminen ilman suunnittelijan näkökulmaa tuntui epämukavalta. Olisin kaivannut lisätietoa suunnittelijan intentiosta ja yksityiskohtien merkityksestä kokonaisuuteen ja ajattelin, että tästä aiheesta pitäisi tehdä tutkimus. Aloittaessani vuonna 2012 YAMK-opinnot olin löytänyt lisää mielenkiintoisia näkökulmia, joiden huomioimista designhuonekalujen konservointipäätösprosessissa pidän tärkeänä.

Haluan kiittää kaikkia haastattelemiani asiantuntijoita, ensisijaisesti Yrjö Kukkapuroa, joka kertoi paljon tärkeää tietoa suunnittelemistaan huonekaluista. Kiitokset myös Metropolian opettajille ja opiskelutovereille tuesta ja kannustuksesta sekä kotijoukoille taloudellisesta tuesta jota ilman tutkimustyö ei olisi ollut mahdollista.

1 Johdanto

Tutkimuksen aiheena on Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin liittyvät tärkeimmät näkökulmat ja niiden huomioiminen konservointipäätösten tukena. Tärkein näkökulmista on suunnittelijan näkökulma, jota ei ole aiemmin otettu esiin huonekalukonservoinnin tutkimuksessa. Muita valittuja näkökulmia ovat konservointieettinen näkökulma, designiin erikoistuneen museonjohtajan näkökulma, suuren designmuseon moderneihin huonekaluihin erikoistuneen konservaattorin näkökulma, 1950-80-luvun designhuonekaluihin erikoistuneen yrittäjän näkökulma sekä käyttönäkökulma. Materiaalitekkinen näkökulma on rajattu pois tutkimuksesta, sillä huonekalut ovat monimateriaaliesineitä ja materiaalien ja niiden ikääntymiseen liittyvien ongelmien tutkiminen on aiheena niin laaja, että se vaatisi oman erillisen tutkimustyönsä. Tämä tutkimus antaa myös yleistä tietoa designhuonekalujen konservoinnista.

Henkilönäkökulmien tutkimus on suoritettu haastattelututkimuksena. Suunnittelijan haastattelupohjana on käytetty *INCCAN Guide to good practice : Artists' Interviews* julkaisua sekä *Netherlands Institute for Cultural Heritage/ Foundation for the Conservation of Modern Art* julkaisua: *Concept Scenario: Artist's Interviews*, joista molemmat sopivat rakenteellisesti myös suunnittelijan haastatteluun. Muut näkökulmat on selvitetty puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, (Hirsjärvi 2001, 47) jossa kysymykset ovat olleet enimmäkseen samat, mutta haastateltavat ovat voineet vastata omin sanoin. Keskustelu on ollut välillä myös strukturoimatonta eli vapaata.

Tutkimukseen on valittu esimerkkituoleiksi kaksi erityyppistä Kukkapuron tunnettua tuolia, lasikuituinen nojatuoli Saturnus sekä vanerirunkoinen toimistotuoli Plaano. Saturnus on käyttöhuonekalu kun taas Plaano on näyttelykappale. Valitsemalla tutkimusesimerkeiksi kaksi erityyppistä tuolia, on pyritty laajentamaan konservointinäkökulmaa museohuonekaluista käyttöhuonekaluihin, sillä osa huonekalukonservaattorin työkentästä muodostuu käyttöhuonekalujen konservointi- ja restaurointi-toimenpiteistä varsinkin modernien huonekalujen ja designin parissa työskenneltäessä.

Tutkimuksen tavoitteena on ollut lisäksi kerätä ja tallentaa Kukkapuroa haastatteleamalla tietoa hänen tuotannostaan, valmistajista, valmistusajoista, suunnitteluprosessista sekä käytetyistä kankaista ja väreistä. Yrjö Kukkapuron tuotannosta on kirjoitettu vuonna 2001 englanninkielinen kirja: *Yrjö Kukkapuro, furniture designer* (Fang Hai, 2001), jos-

sa käsitellään laajasti Kukkapuron tuotantoa. Tutkimuksessa on pyritty täydentämään kirjasta puuttuvia tietoja.

Tutkimuksen alussa on esitelty pääpiirteittäin Yrjö Kukkapuron uran vaiheet sekä pohdittu Kukkapuron suhdetta modernin muotoilun historiaan. Esimerkkituoleista on esitelty niissä käytetyt materiaalit, rakenne, ikääntymisen aiheuttamat muutokset ja vauriot sekä kerrottu lyhyesti tuolien historiasta ja tulevaisuudesta. Esimerkkituolien materiaalitutkimukset on tehty enimmäkseen silmämääräisen tarkastelun avulla käyttämällä aiempaa osaamista, sillä materiaalien tarkka identifioiminen ei ole ollut tämän tutkimuksen kannalta oleellista. Tutkimuksen tavoite esitettyjen näkökulmien huomioimisesta konservointipäätösten tukena vaatii kuitenkin pohjakseen tuolien tiedot ja tämän vuoksi tutkimuksessa viitataan useaan otteeseen esimerkkinä juuri näihin kahteen tuoliin, vaikka kyseessä ei ole tapaustutkimus.

Tutkimuksen loppupuolella on esitelty designhuonekalujen konservointipäätösten tueksi kaksi kansainvälistä konservoinnin päätöksentekomallia: Foundation for the Conservation of Modern Artin 1997/99 julkaisema The Decision-Making Model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary Art sekä Collections Council of Australian julkaisema Significance 2.0.-metodi. Metodeita on hyödynnetty esitettyjen näkökulmien lisäksi esimerkkituoleille tehdyissä lyhyissä konservointisuunnitelmissa jotka löytyvät tutkimuksen viimeisestä luvusta 8.

Tekstissä mainitaan useasti sana designhuonekalu. Designhuonekalulla tarkoitetaan tämän tutkimuksen yhteydessä tunnetun suunnittelijan suunnittelemaa, tunnistettavan muodon omavaa, nimettyä huonekalua, jossa kohtaavat laatu, taito, kestävyys ja toimivuus ja lisäksi siinä on joku oivallus, joka erottaa sen muista vastaavan tyyppin huonekaluista.

2 Yrjö Kukkapuro

Yrjö Kukkapuro on Suomen johtavia huonekalusuunnittelijoita. Hänellä on pitkä ura takanaan ja vaikka hän on 81-vuotias, hän työskentelee edelleen. Talvella 2013 työn alla oli ”Somero-tuoli”, joka oli tilattu vanhainkotiin Somerolle aulatuoliksi.

(Kukkapuro haastattelu 14.02.2013.)

Yrjö Kukkapuro syntyi 6.4.1933 Viipurissa. Hänen äitinsä oli räätäli, joka suunnitteli ja valmisti kotona pääasiassa miestenvaatteita. Hänen isänsä toimi talonrakennusteollisuudessa päämaalarina ja harrasti vapaa-aikanaan valokuvausta. Äitinsä ja isänsä käsityötaidon ja taiteellisuuden innoittamana Yrjö alkoi jo pienenä poikana suunnitella ja luoda omia esineitään. Yrjö innostui myös piirtämisestä ja maalaamisesta ja opettajansa suosituksesta hän haki Imatran piirustuskouluun vuonna 1951. Asepalveluksen jälkeen Kukkapuro toimi jonkin aikaa Paul Bomanin huonekalutehtaassa pääarkkitehti Ivan Kudrijazevin apulaisena. Tehtaalla Kukkapuro tajusi, että huonekalujen suunnittelu ja valmistus oli juuri se, mitä hän halusi tehdä elämässään. (Fang Hai 2001, 3-4.)

1955-1958 Kukkapuro opiskeli Taideteollisessa Oppilaitoksessa sisustusarkkitehdiksi. Kukkapuron tärkeimpänä opettajana toimi Ilmari Tapiovaara. Kukkapuro teki kouluaikanaan paljon prototyyppejä ja suunnitteli useita eri tuolimalleja. Näiden protojen joukosta Antti Nurmesniemi löysi vuonna 1957 pidettyyn *Tulevaisuuden koti*-näyttelyyn mieleisensä tuolin. Kukkapuron Luku-tuoli esiteltiin Nurmesniemen messuosastolla. Se herätti laajaa mielenkiintoa lehdistön keskuudessa ja Kukkapuron ura lähti vauhdikkaasti käyntiin. (Aav, Kukkapuro-Enbom, Viljanen toim. 2008, 18.)

Yrjö Kukkapuro tunnetaan huonekalusuunnittelijana, mutta hän on suunnitellut uransa aikana muutakin, muun muassa valaisimia. Kukkapuron kädenjälki näkyy myös perheen ateljeekodissa, jonka hän suunnitteli yhdessä arkkitehti Eero Paloheimon kanssa. Ateljeekoti valmistui vuonna 1968 Kauniaisiin. (kuva 1) Rakennuksessa näkyy 1960-luvun avaruusajan henki. Asunto on yhtä isoa tilaa, kolmella sivulla avautuvat isot ikkunat ja katto muistuttaa valtavaa tuulessa heiluvaa vaaleaa purjetta. Kukkapuro studio on toiminut Yrjö Kukkapuron ja hänen vaimonsa taidekraafikko Irmeli Kukkapuron yhdistettynä kotina ja työhuoneena jo yli 40-vuotta. (Fang Hai 2001, 17-21.)

Kuva 1. Kukkapuron suunnittelema Ateljee Kukkapuro oli avoinna yleisölle viikon ajan Helsingin olleessa maailman designpääkaupunkina vuonna 2012. Kuva: blog.visithelsinki.fi

Yrjö Kukkapuro toimi Taideteollisen Oppilaitoksen opettajana vuosina 1963-1969, professorina 1974-1980 ja rehtorina 1978-1980. (Aav ym. 2008, 189.) Opetustyönsä ohella Kukkapuro suunnitteli jatkuvasti uusia huonekaluja.

3 Läpileikkaus tuotannosta vuosilta 1955-1980

Kukkapuro aloitti uransa suunnittelemalla 1950-luvun lopulla putkirunkoisia huonekaluja. 1958-1961 Kukkapuro suunnitteli laajan teräspuutkirunkoisen, pehmustetun ja kankaalla verhoillun Moderno-malliston, joka on tuotannossa edelleenkin. 1960-luvun vaihteessa Kukkapuro siirtyi lasikuituhuonekaluihin. Lasikuidusta hän pystyi toteuttamaan vapaammin ihmiskehoa myötäileviä muotoja. 1960-luku oli kauttaaltaan innovatiivista aikaa, jolloin muotoilussa sai käyttää vapautta, värejä ja muotoja. Pop taide vaikutti Kukkapuron muotoiluun vahvasti. Kymmenen vuotta Kukkapuro muotoili tuoleja lasikuidusta. Hän teki omien sanojensa mukaan varmaan maailmanennätyksen. Tämän ajanjakson aikana syntyivät muun muassa Karuselli, Saturnus-sarja, 418 eli Pikkuka-ruselli sekä tuolit 414, 415, 416 ja 417. (kuvat 2 ja 3) (Aav ym. 2008, 22-25, 30-38; Fang Hai 2001, 66-74; Kukkapuro haastattelu 14.2.2013; Kaijalainen, 2008, 48.)

Kuva 2: Tuoli 415, alkuperäisverhoilu
Kuvat: Katri Kurkela

Kuva 3: Tuoli 416, uudelleenverhoiltu

1970-luvun vaihteessa muovihuonekalujen materiaali muuttui lasikuidulla vahvistetusta polyesteristä ABS-muoviksi. Lasikuitutuoleista tehtiin 1971-1973 ABS-versiot. ABS-muoviset huonekalut tehtiin tyhjiöpuristamalla yhdestä levystä. Samalla muoto vaihtui käsityömaisemmästä vapaammasta kaaresta matemaattisempaan, teollisempaan muotokieleeseen. Tänä aikana syntyivät Saturnus C-sarja sekä pinottava tuoli 419. (kuvat 3 ja 4) Maailman öljykriisi vuonna 1973 katkaisi muoviteollisuuden ja Kukkapuro siirtyi käyttämään vaneria sekä löysi uudestaan 1950-luvun putkituolit ja alkoi kehittää niiden pohjalta uutta mallistoa. (Aav ym. 2008, 38-40; Kukkapuro 1983, 26.)

Kuva 3: Tuoli 419, Designmuseo
Kuvat: Katri Kurkela

Kuva 4: Saturnus C-sohva, alkuperäinen verhoilu

1960-luvulla Kukkapuro oli suunnitellut lasikuituisten muovihuonekalujen rinnalla laatikkomaisen Ateljee-malliston, jossa oli metallirunko, levysivut ja selkänöja, kumivyöt istuimen pohjalla sekä irroitettavat vaahtomuovitäytteiset istuintyyny. (kuva 13. s.26) Ateljeen puuosat käsiteltiin 1960-luvulla maalaamalla, mutta 1970-luvulla Ateljeeta valmistettiin myös useilla jalopuuviiluilla. Metalliputkirunkoinen Remmi-sarja (kuva 5) syntyi 1969-1972 Ateljeen pohjalta ja siinä kuten Ateljeessäkin tärkeä elementti on helppo muunneltavuus sekä uudelleenverhoilu. (Aav ym. 2008, 26-30, 40-44; Fang Hai 2001, 53-56.)

Kuva 5: Remmituoli. Kuva kirjasta Yrjö Kukkapuro: Huonekalusuunnittelija

Kukkapuron vuosina 1955-1976 suunnittelemissa istuinkalustemalleista on laadittu tutkimuksen yhteydessä exel-taulukko (liite 1). Taulukossa on ilmoitettu mallin nimi, valmistaja, valmistusvuodet, materiaalit, huonekalutyypit sekä muut tärkeät ominaispiirteet. Kaikkien tuolien tarkkoja valmistusvuosia ei ole tiedossa sillä kirjallisuudessa on vuosista ristiriitaista tietoa, mutta Haimin valmistamien mallien tuotanto on loppunut viimeistään 1970-luvun lopussa, kun Haimi lopetti toimintansa. Mikäli valmistusajan vuosiluvusta ei ole varmaa tietoa kohtaan on merkitty vuosiluvun perään kysymysmerkki.

Kukkapuro on suunnitellut urallaan lukuisia toimistotuolisarjoja. Näistä mainittakoon Plaano 1974, Fysio 1976, Skaala 1980 ja Sirkus 1981. Tuoleille yhteistä on vanerinen selkänöja ja istuinrakenne, vaneriset käsinojat ja metallirunko. Tuolit on pehmustettu muotoonleikatulla vaahtomuovilla ja päällystetty kankaalla. (Fang Hai 2001, 104,114, 122,131.) Plaanosta kerron tarkemmin luvussa 4.

3.1 Valmistajat

Kukkapuron suunnitteleminen huonekalujen suurin valmistaja ennen vuotta 1980 oli Haimi Oy. Hänen suunnittelemaansa huonekaluja ovat valmistaneet myös Lepokalusto Oy, myöhemmin nimellä Lepo Product Oy sekä Merivaara tuolia Merivaara Oy. Vuonna 1980 perustettiin Avarte Oy, joka jatkoi Haimin jälkeen Kukkapuron huonekalumallien valmistusta. Haimin lopetettua toimintansa kaikki Kukkapuron mallit siirtyivät Avarteelle ja niitä valmistettiin aluksi sen verran kuin oli välttämätöntä jo tehtyjen tilausten ja mainonnan kattamiseksi, mutta heti sen jälkeen valikoimaa karsittiin ja lasikuitutuoleista Karuselli oli ainoa, joka jäi tuotantoon. (Fang Hai 2001, 34-35, 50-51; Kukkapuro haastattelu 14.02.2013.) Kesäkuussa 2013 Avarte hakeutui konkurssiin ja lopetti toimintansa (Helsingin Sanomat 19.6.2013). Artekin kanssa syyskuussa 2013 allekirjoitettu yhteistyösopimus mahdollistaa Kukkapuron tuotteiden palaamisen markkinoille. Ensimmäisenä takaisin tuotantoon on saatu Karuselli ja siihen kuuluva rahi. Karuselli valmistetaan edelleen Suomessa, vaikka Artek siirtyikin ulkomaiseen omistukseen sveitsiläisen huonekaluyrityksen Vitran ostaessa Artekin 6.9.2013. (Helsingin Sanomat 1.9.2013; Markkinointi & Mainonta 6.9.2013.) Kukkapuron huonekaluja, sekä muovisia että vanerisia, on valmistettu myös lisensseillä eri puolella maailmaa muun muassa Japanissa, Italiassa, Saksassa, Ruotsissa ja Venezuelassa. Nykyään lisenssi-valmistusta on ainoastaan Kiinassa, Shanghaissa. (Kukkapuro haastattelu 14.02.2013.)

3.2 Suunnitteluprosessi

Yrjö Kukkapuron suunnitteluun vaikuttavat ensisijaisesti ergonomia ja valmistustekniikka sekä valmistushinta, mutta tärkeintä suunnittelussa on kuitenkin aina kokonaisuus. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2012.) Kukkapuron mielestä ihanteellinen tuoli on hyvä ja terveellinen istua, mutta myös miellyttävän näköinen eli visuaalisesti ergonominen. Kukkapuron tapa suunnitella on inno-vatiivinen ja periksiantamaton. Hän selvittää resurssit ja mahdollisuudet ja ottaa nämä huomioon suunnittelussa. Hän ei tingi kuitenkaan lopputuloksesta vaan muoto toteutetaan niillä materiaaleilla ja metodeilla kun se on mahdollista. Jos yksi tapa ei toimi, hän etsii toisen. Hän tekee prototyyppejä eri versioista kunnes on tyytyväinen lopputulokseen. Kukkapuro kertoo suunnitteluprosessin muuttuneen vuosien aikana. Nuorena hän ajatteli enemmän ulkonäköä ja esim. verhoilun saumat laitettiin siihen kohtaan, jossa ne näyttivät hyvältä. *”Kestävyyttä ei tullut nuorena ajateltua niin paljon, mutta kokemuksen myötä suunnitteluvaiheessa*

on tullut mietittyä enemmän sitä, miten huonekalu kestää kulutusta,” Kukkapuro kertoo. Kuvia tai piirrustuksia suunnitteluvaiheista ei ole säilynyt, sillä Kukkapuro ei ole nuorena suunnittelijana osannut itse arvos-aa työtään niin paljon että olisi dokumentoinut suunnittelu- ja prototyyppien valmistusprosessia millään tavalla.

Nuorena suunnittelija innolla tekee sitä työtä, eikä ajattele tulevaisuutta ollenkaan. Ei kuvittele, että näillä on mitään historiallista arvoa, jos on mitään arvoa. Tekee vaan ja toivoo parasta, mutta sitten kun vuodet on vierähtänyt niin tilanne voi muuttuakin, mutta mulla ei oo esim. työvaiheista monessa noista alkuperäisistä vanhoista tuoleista mitään valokuvia, vaikka olin valokuvauskurssit käynyt ja kaikki... kova valokuvaaja. En mä ajatellut omasta työstä ottaa mitään kuvaa, koska mä en arvostanut niitä ollenkaan. Mä en kuvitellut että niillä on mitään arvoa millonkaan. Toivoin tietysti, että niitä joku joskus käyttäisi ja jotain mahdollisesti palkkaakin saisin siitä hommasta, paitsi nyt jos oli tilaustyö johonkin rakennukseen niin sitten sovittiin erikseen suunnittelupalkkio. Se oli erikseen, sisustussuunnittelu, mutta tuota...ei sitä osannut arvostaa. (Kukkapuro 2012)

Suunnittelija on tajunnut dokumentoinnin tärkeyden vasta paljon myöhemmin ja muistiinpanojen puuttuminen on jäänyt harmittamaan Kukkapuroa. Opettaessaan nuoria sisustus- ja kalustesuunnittelijoita Kukkapuro on kehottanut oppilaitaan tallentamaan omaa työtään ja merkitsemään esim. prototyyppien pohjaan suunnittelu- ja valmistusajankohdan, sillä muuten kun aika kuluu, ei suunnittelija enää itsekään muista milloin mikäkin proto on tehty.

1960-luvulla Kukkapuro alkoi kehittää varioitavia elementtirakenteita. 1964 syntynyt Ateljee-mallisto nosti suunnittelun keskiöön valmistustekniset, pakkaus- ja kuljetustekniset vaatimukset. Samaa suunnittelukaavaa toteutettiin myös Remmi-sarjassa. Elementtirakenteet osoittautuivat käytännölliseksi myös huollon ja muunneltavuuden takia. (Kukkapuro 1983, 26, 35.)

Verhoilun kulumisen huomioonottamisesta Kukkapuro muistelee opettajansa Olavi Hännisen puhuneen jo opiskeluaikoina. Hän kertoo Hännisen olleen muutenkin käytännönläheinen opettaja, joka ei muotoilusta niinkään välittänyt vaan piti huonekalun tärkeimpänä ominaisuutena käytännöllisyyttä ja käytettävyyttä kun taas Ilmari Tapiovaaralta Kukkapuro sai oppinsa istuinergonomiasta. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2012.) Kukkapuro mainitsee Tapiovaaran voimakkaimmaksi esikuvakseen (Kukkapuro 1983, 25.). Kukkapuron opettajana on toiminut myös Werner West.

Vuonna 1983 julkaisemassaan kirjassa Kukkapuro kirjoittaa tuotantoon päätyneiden sarjojen suunnitteluprosessien etenevän lineaarisesti: Lähtötiedot - Hahmomallit - Prototyypit - Koekäyttö - Korjaukset - Prototyypit - Aika - Korjaukset jne. Suunnittelutyö

on Kukkapuron mukaan 1-3 vuotta kestävä prosessi. Luonnokset syntyvät funktion pohjalta ja niitä varioidaan. Teollinen tuotanto asettaa omat vaatimuksensa ja sen vuoksi omatekoisten ensimmäisten prototyyppien tuoreutta on välillä vaikea säilyttää. (Kukkapuro 1983, 36.)

Uusissa suunnittelemissaan huonekaluissa Kukkapuro on huomionnut verhoilun kulu-
tusta. Verhoilun muoto on pyritty saamaan sellaiseksi, että kangas ei hankaa teräviin
kulmiin tai että pehmusteet eivät ylety aivan tuolin reunoille saakka, jolloin ne kestävät
pidempään. Esimerkkinä tällaisesta verhoilusta Kukkapuro mainitsee vuonna 2013
vanhusten palvelukeskukseen suunnitellun Somero-tuolin, jossa pehmuste ei tule
istuimen etureunan yli vaan päättyy ennen sitä. Kukkapuro kertoo kuitenkin ajatel-
leensa kankaan aina kulutustavarana, joka pitää olla helposti vaihdettavissa. Sen
vuoksi hän on suunnitellut suurimpaan osaan huonekalujaan käännettävillä vene-
kuomulukoilla tai ruuveilla irroitettavat päälliset, jolloin kalusteet on helppo verhoilla
uudelleen. Monissa malleissa istuin- ja selkänojapehmusteet on vaihdettavissa hel-
posti myös yksitellen avaamalla tyynyjen takana olevat vetoketjut. (Kukkapuro haas-
tattelu 14.2.2012.)

Karuselli on Kukkapuron suunnittelemissa tuoleista tunnetuin. Kukkapuro käytti tuolin
muodon luomiseen ja veistämiseen yli vuoden. Alustavan muodon rakentamiseen hän
käytti katiskaverkkoa jota hän muotoili oman kehonsa avulla muun muassa istumalla
verkon päälle. Hän pingotti verkonaihion putkikehikkoon ja pinnoitti sen kipsiin kaste-
tulla säkkikankaalla, lisäsi kipsiä, veisti ja hioi. Ensimmäinen toimiva prototyyppi valmis-
tui 1964. Tuoli esiteltiin yleisölle Kölnin huonekalumessuilla 1965. (Kukkapuro 1983,
26.) Karusellia on valmistettu siitä eteenpäin ja sitä valmistetaan edelleen. Karusellin
nahkapäällinen suunniteltiin alunperin kiinnitettäväksi painonastoilla. Tässä verhoilu-
tavassa nahka ommeltiin tarkasti tuolin muotoja mukailevaksi ja sen sisään liimattiin
ohut vahtokumipehmuste. Kukkapuro joutui kuitenkin luopumaan tästä verhoilutavas-
ta, sillä tuoleista tuli aina hieman erilaisia. Verhoiluprosessia muutettiin niin, että peh-
muste ja nahka liimattiin runkoon ja nidottiin kiinni. Kukkapuro kertoi myös, että Karu-
sellin kuten muidenkin lasikuituhuonekalujen muoviosat suunniteltiin alunperin kiiltä-
viksi, mutta niiden valmistaminen ei onnistunut Haimin tehtaalla koskaan niin hyvin,
että Kukkapuro olisi ollut tyytyväinen tulokseen, joten muovipinnat jouduttiin maalaa-
maan. Karusellista on yksi ainoa vanhaa tuotantoa oleva kappale, jossa muoviosat
ovat kiiltävät ja se on Kukkapuron kotona. Hän teetti itselleen aikoinaan yhden kappala-
leen. Tuotannon siirryttyä Avarteelle 1980 tekniikka oli kehittynyt sen verran, että

muoviosista saatiin suunnittelijan toiveen mukaisesti kiiltävät eli lukuunottamatta Kukkapuron omaa Karuselliatuolia on kaikki muut kiiltävärunkoiset Karusellit tehty vuoden 1980-jälkeen. Saturnuksesta on olemassa vain muutamia kiiltäväpintaisia Averteen alkuaikoina tehtyjä kappaleita. (Aav ym. 2008, 30-38; Fang Hai 2001, 57-62; Kukkapuro haastattelu 14.2.2013.)

Moniin Kukkapuron suunnittelemiin huonekaluihin on tehty muutoksia pitkän valmistushistorian aikana. Muutokset ovat usein olleet hintapoliittisia, tuotantoon liittyviä muutoksia eli niin sanottuja modernisointeja. Yksi tällainen esimerkki on Saturnus-pöytä. Haimin ajan pienessä Saturnus-pöydissä on niin kutsuttu laivakansi eli kannen ulkoreuna kulkee muuta kantta ylempänä. Tämä laivakansi poistettiin kun Avarte alkoi valmistaa pöytää 1980-luvulla, sillä suora kansi mahdollisti pöytälevyn laminoinnin. Näin pöytä oli helpompi ja edullisempi valmistaa. Vanhojen pikkupöytien kansi oli lasikuitua kuten pöydän jalkakin. Iso Saturnuspöytä on ollut aina laminoitua levyä. (Kukkapuro haastattelu 14.02.2013)

4 Kukkapuron suhde modernin muotoilun historiaan

Moderni muotoilu juontaa juurensa ensimmäisen maailmansodan aikaan jolloin Hollannissa perustettiin de Stijl-lehti. Lehden takana oli joukko arkkitehtejä ja taiteilijoita. De Stijl reagoi yhteiskunnallisiin muutoksiin ja nosti uudeksi ihanteeksi ”abstraktion puhtaan hengen edustajana”. Huonekalusuunnittelussa tuotiin esiin kubistisia vaikutteita, askeettisuutta ja esteettistä puhtautta, mikä ilmentyi ajan teräsputkihuonekaluissa sekä käytetyissä perusväreissä.

Kukkapuron tuotannossa on nähtävissä selkeitä yhtymäkohtia modernin muotoilun historiaan. Materiaalien, värien ja pelkistettyjen muotojen yhdenmukaisuus näkyy sivuilla 12-13 esittämässäni esimerkeissä (kuvat 6-9). Myös istuinergonomiolla, joka on keskeisessä osassa Kukkapuron tuotannossa, on esikuvansa modernin muotoilun historiassa. Istuinergonomian isänä pidetään ranskalaisen modernismin pioneeriä Le Corbusieria, joka kehitti matematiikkaan ja ihmisen kehon suhteisiin perustuvan mittajärjestelmän ”Modutor” vuonna 1948. Corbusierin mukaan kaikki muodot voitiin palauttaa takaisin geometrisiin primäärimuotoihin, joita ovat pallo, kartio, kuutio ja pyramidi. Näiden muotojen uskottiin olevan universaaleja kun taas niitä muotoilemalla aikaansaatuja sekundäärimuotoja tulkittiin kulttuurisidonnaisesti. (Vihma 2002, 86-88)

Saksassa modernismi sai institutionaaliset puitteet Walter Gropiuksen, Grossherzoglich-Sächsische Kunstgewerbe taidekorkeakoulun johtajan perustettua 1919 Weimariin uudenlaisen muotoiluoppilaitoksen Staatliches Bauhaus. Bauhausin tehtävänä oli palvella asumisen ajankohtaista kehitystä yksinkertaisesta talousesineestä valmiiseen taloon asti. Bauhaus halusi kouluttaa uuden työntekijätyypin, joka hallitsisi tekniikan, muodon, taiteen ja käsityön. Esineen muoto pyrittiin löytämään sen luonnollisista toiminnoista ja edellytyksistä tutkimalla esineen olemusta teoreettisen ja käytännönkokeilun kautta. Kun näiden lisäksi huomioitiin modernit valmistuskeinot, konstruktio ja materiaalit, saatiin aikaan uusia muotoja, jotka poikkesivat suuresti totutusta ja vaikuttivat vierailta ja yllättäviltä. (Sembach, Leuthäuser, Gössel, 1990, 94-95.)

Bauhausin ensimmäisten oppilaiden joukossa oli Marcel Breuer joka opettajansa Mart Stamin teräsputkituolin innoittamana suunnitteli edelleen valmistuksessa olevan Wassily-tuolin vuonna 1925. (kuva 6) Tuoli tunnetaan myös nimellä Model no. B3. Teräsputkea ovat käyttäneet tuotannossaan myös ranskalainen suunnittelija Le Corbusier ja hollantilainen Ludvig Mies van der Rohe. Kukkapuroilta löytyy useita teräsputkirakenteisia huonekaluja kuten vuonna 1969 suunniteltu Remmi sekä vuonna 1972 suunniteltu Pressu (kuva 7). Kuvissa näkyy selkeä yhdenmukaisuus pelkistetyssä muotokielessä. Molempien tuolien rakenne on tehty kiiltävästä kromatusta metalliputkesta ja yksivärinen putkien välin pingotettu kangas tai nahka antaa mielikuvan modernista, steriilistä huonekalusta, jossa esineen muoto palvelee käyttötarkoitusta ja estetiikka on hyvin niukkaa. Kukkapuro käytti teräsputkea huonekaluisaan jo kouluaikana suunnitellessaan Moderno-malliston, joka on valmistuksessa edelleen ja jota myytiin pelkästään 1960-luvulla Neuvostoliittoon yli miljoona kappaletta. (Sembach ym. 1990, 96-99; Aav ym. 2008, 22-25.)

kuva 6

kuva 6: Wassily tuoli nykymuodossaan kromattuna. Kuva kirjasta huonekalumuotoilu 1900-luvulla

kuva 7.

kuva 7. Pressu tuoli. Kuva kirjasta Yrjö Kukkapuro: Huonekalusuunnittelija

Värien ja muodon edelläkävijä oli hollantilainen puuseppä/arkkitehti Gerrit Rietveld, joka suunnitteli vuonna 1917 punasinituolin. (kuva 8) Tuoli on esimerkki rohkeasta värien käytöstä sekä konstruktioista, joka on ihanteidensa mukaisesti yksinkertainen, selkeä, tukeva, mukava istua ja taloudellinen valmistaa. Rietveldin tuolilleen asettamat vaatimukset pätevät myös nykypäivän muotoilussa. Punasinituoli on käyttöesine sekä taideteos ja siinä yhdistyy hienolla tavalla ajan hengen ihanteet käytännöllisen arkielämän ja taiteen yhdistämisestä. Kukkapuron 1980-luvulla suunnittelemissa Nelonen tuolissa (kuva 9) on sama värimaailma ja muotokieli kun Gerrit Rietveldin sinipunatuolissa, joka suunniteltiin 60-vuotta aikaisemmin. (Vihma 2002, 76-78; Leuthäuser ym. 1990, 92-93, Sweet 2007, 20-24.)

Kukkapuron suunnittelemissa tuoleissa on mielestäni selkeästi nähtävissä yhteneväisyyksiä Bauhausiin ja 1930-luvun mestareihin. Lukuunottamatta 1960-luvun avaruusajan muotoilua, Kukkapuron muotokieli on yksinkertaista, pelkistettyä ja mallit pohjautuvat pitkälle ergonomiaan. Niissä on samaan aikaan särmää ja pehmeyttä, pelkistettyä kauneutta ja mukavuutta. Kukkapuron suunnittelu ja tuotantotekniikka pohjautuu myös Bauhausin perintöön. Kukkapuro on taiteilija, joka osaa sekä suunnitella että toteuttaa suunnitelmansa. Hän hallitsee Bauhausin neljä peruselementtiä: tekniikan, muodon, taiteen ja käsityön. Hän on kouluajoilta saakka valmistanut suunnittelemistään tuoleista itse prototyypit ja kehittänyt tuolejaan pitkäjänteisen kokeilutyön kautta.

kuva 8

kuva 8: Rietveld, punasinituoli. Kuva kirjasta huonekalumuotoilu 1900-luvulla

kuva 9

kuva 9: Nelonen tuoli 1986-1996. Kuva kirjasta: Yrjö Kukkapuro, Furniture Designer

5 Esimerkkituolit Saturnus ja Plaano

Saturnus-sarja syntyi vuosina 1966-1967. Sarja muodostuu lasikuidulla vahvistetuista polyesterimuovisista nojatuoleista, joita voi yhdistää toisiinsa rakentaen niistä sohvaa. Sarjaan kuuluu myös rahi sekä useita eri korkuisia ja levyisiä pyöreitä pöytiä. Sekä nojatuoleja että sohvia on tehty käsinojallisina ja käsinojattomina. Käsinojat ovat irroitettavissa. Pehmuste on PUR (polyuretaani) vaahtomuovia. Verhoilukangas on ollut aina yksivärinen. Materiaalina on käytetty ainakin nahkaa, vakosamettia sekä pehmeitä nukkakankaita. Väreinä kangaspäällysteisissä tuoleissa on käytetty mm. sinistä, punaista, vihreää ja ruskeaa. (Fang Hai 2001; 63, Kukkapuro haastattelu 14.02.2013; Haimi Internet catalogue 1969.)

Saturnus-tuoli suunniteltiin vuonna 1966-1967 hyvinkääläisen hotellin aulatuoliksi. Kuten Karusellissakin, tuolin muoviosat suunniteltiin kiiltäviksi, mutta niiden valmistaminen ei onnistunut Haimin tehtaalla koskaan niin hyvin, että Kukkapuro olisi ollut tyytyväinen tulokseen, joten muovipinnat jouduttiin aina maalaamaan. Haimi Oy valmisti Saturnustuoleja vuoteen 1980-saakka. Valmistuksen siirryttyä Avarteelle tuoleja tehtiin vielä muutama kappale. Tässä vaiheessa tekniikka oli kehittynyt niin paljon, että

muovipinnoista saatiin suunnittelijan toiveen mukaisesti kiiltävät. Tämän jälkeen valmistus lopetettiin. (Fang Hai 2001, 63; Kukkapuro haastattelu 14.02.2013.)

Tutkimuksessa esimerkkinä toimii Yrjö Kukkapuron tyttären, Isa Kukkapuro-Enbomin varastosta löytynyt Saturnus-tuoli (kuva 10), jossa on vaaleankeltainen plyysipäällinen. Nähdessään tuolin kuvan Yrjö Kukkapuro totesi, että tuoli on luultavasti uudelleenverhoiltu, sillä Saturnusta ei ole hänen mielestään tehty koskaan vaaleankeltaisena (Kukkapuro haastattelu 14.02.2013).

Kuva 10. Saturnus kuvattuna 5.2.2015 Divan Konservointi Oy:n tiloissa. Kuva: Katri Kurkela

Plaanon suunnittelu aloitettiin vuonna 1974. Ajan henkeen kuului realismi, tehokkuus, ergonomia ja ekologisuus. 1960-luvun utopiat jäivät taakse. Suunnittelijoilta vaadittiin jatkuvasti lisää toimisto- ja julkityökalusteita. Kukkapuro päätti palata takaisin muotoonpuristetun koivuvanerin käyttöön, mutta ongelmana oli valmistajien puute. Muoviajan alkaessa vanerinpuristus oli jäänyt taka-alalle, koneet tuhouttu ja osaaminen hiipunut eikä sopivaa valmistajaa meinannut löytyä. Lopulta Kukkapuro löysi Kirkkonummelta

tarjotinvalmistajan, jonka tiloista löytyi vanhanaikainen 1930-luvun kuumapuristin, mutta sen käyttö vaati kalliit alumiinimuotit. Yhden kuutionkokoisen alumiinimuotin hinnaksi olisi tullut liki puolimiljoonaa markkaa, joten suunnitelmat Karuselli-tyylisestä vanerituolista oli laitettava uusiksi. Tästä rajoittavasta tekijästä tuli päälähtökohta Plaanon suunnittelulle. (Aav ym. 2008, 48-50; Fang Hai 2001,104-110; Kukkapuro 1983, 35.) Tutkimuksen esimerkkituolina toimii Isa Kukkapuro-Enbomin varastosta löytynyt Plaano (kuva 11)

Kuva 11. Tutkimuksen esimerkkituoli Plaano kuvattuna juuri ulkovarastosta tuotuna syksyllä 2012. Kuva: Katri Kurkela

Plaanon kohdalla suunnittelu lähti siis tarpeesta tehdä niin yksinkertainen muoto, että samalla muotilla voitaisiin puristaa useita eri istuinmalleja sekä myös käsinojat. Ergonomiasta ei haluttu kuitenkaan tinkiä, joten pehmuste suunniteltiin tuomaan istuimeen hyvän ergonomian vaatimat muodot. Kukkapuro halusi päällisen olevan vaihdettavissa ja pestävissä helposti ja siksi jokainen päällisen osa on ommeltu omaan vetoketjulla suljettavaan pussiinsa ja täytteet on otettavissa pois päällisestä pesun ajaksi. Päällinen on kiinnitetty tuoliin ruuveilla, joten se on helppo irrottaa rungosta. Plaano on suunniteltu

niteltu keskipituiselle n.170cm käyttäjälle, mutta istuimen korkeutta säätämällä sen mittasuhteet soveltuvat myös lyhyemmälle tai pidemmälle ihmiselle. Lisäksi Plaanosta on tehty malleja, joissa on liikuteltava niskatuki. (Fang Hai 2001, 104-110.)

Kukkapuro kehitti Plaanoa suunnitellessaan vanerisen ns. testimallituolin, jossa voitiin säätää selkänöjan ja käsinojan kaltevuutta, istuinkulmaa ja muita ominaisuuksia. Näin voitiin varmistua oikeasta muodosta ennen varsinaisen muotin valmistusta. Testimalli tehtiin alunperin muotin kalliuden takia, mutta se osoittautui niin käteväksi työkaluksi että Kukkapuro on tehnyt siitä eteenpäin testimallin lähes jokaisesta suunnittelemaan huonekalusta. (Aav, ym. 2008, 48-49.)

Plaanon suunnittelussa suurimmaksi haasteeksi muodostui käsinojen ja selkänöjan kiinnityskappaleen muotoilu. Kukkapuro halusi ehdottomasti liitoskappaleesta alumiinisen. Sitä varten tehtiin useita eri kokeiluja. Lopulta päädyttiin valettuun I-muotoiseen liitoskappaleeseen, joka tehtiin hiekkavalulla. Esimerkkituoli on varhaisimpia valmistettuja Plaanoja, joten sen alumiiniosat ovat paksummat kuin myöhemmissä Plaanossa joissa käsinojan liitoskappaletta ohennettiin valmistuksen muututtua injektiovaluksi. (Kukkapuro haastattelu 14.02.2013.)

Ensimmäinen 2000 kappaleen tilaus tehtiin Tamperelaiseen Rosendahl-hotelliin. Seuraavan 20 vuoden aikana Plaanoa tehtiin keskimäärin 10000 tuolia vuodessa. Muottitekniikan kehittyessä siirryttiin vanerin suurjaksopuristamiseen eikä alumiinisia muotteja enää tarvittu. Tekniikka ei ollut enää suunnittelun esteenä ja Plaanon pohjalta syntyi monia uusia vanerisia malleja.

Kuten lähes kaikista Kukkapuron suunnittelemissa huonekaluista on Plaanostakin saatavilla erilaisista osista koottuja kokonaisuuksia. Mallituolissa on pyöreä jalkaosa. Pyöreäjalustaista Plaanoa on myyty mallinimellä 434U. Vuoteen 1993 saakka Plaanon jalusta on ollut monijalkaisena 6-jalkainen, mutta sen jälkeen malli muutettiin 5-jalkaiseksi. Tämänkin muutoksen taustalla oli tekniikan kehittyminen ja hintapolitiikka. (Aav ym. 2008, 50-52; Fang Hai 2001, 110.)

5.1 Esimerkkituolien materiaalit ja rakenne

Saturnuksen runko on lasikuidulla vahvistettua polyesteriä. Jalusta ja käsinojat on kiinnitetty runkoon kuusiokoloruuveilla. Käsinojaruuvit ja niiden prikät ovat selvästi

näkyvissä. Lasikuituosat on maalattu mattamustaksi. Saturnuksen mitat ovat 82x86x75cm (leveys x syvyys x korkeus). Istuinkorkeus on 40cm. Runko on verhoiltu vaa-leankeltaisella joustavalla kankaalla, jossa on lyhyt nukka. Rungon ja kankaan välissä on noin 1cm paksu vaahtomuovi. Istuimen ja selkänöjan irtopehmuste muodostuu kolmesta tyynystä, jotka on ommeltu yhtenäiseksi pussiksi ja kiinnitetty molemmista päistä venekuomulukoilla tuolin runkoon. Tyynyjen pehmusteen pohjana on käytetty vaahtomuovia ja lopullinen muoto on tehty valkoisella polyesterivanulla. Saturnus (ja Ateljee) sarjoissa pehmusteet on muovailtu monesta osasta kun taas Plaanossa (ja Remmeissä) vaahtomuovi on joko valettu tai leikattu isosta palasta suoraan haluttuun muotoon, jolloin päällinen istuu tiiviimmin valmiiksi muotoillun pehmusteen päällä. Saturnuksessa (ja Ateljeessa) pehmusteen vapaa muoto kertautuu rentona ulkomuotona verhoilussa. Tämä rentous on oleellinen osa designia ja tulee huomioida myös uudelleenverhoiltaessa Saturnusta tai Ateljeeta. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2012.) Tarkemmat mitat ja tiedot Saturnuksen verhoilusta ja muista yksityiskohdista löytyvät liitteenä 2.

Plaanon istuin ja käsinojat ovat muotoonpuristettua koivuvaneria. Vaneriosat on petsattu ruskeaksi ja lakattu. Käsinojat on kiinnitetty runkoon alumiinikannakkeilla kuusiokoloruuvein. Jalusta on alumiinia. Esimerkkituoli on vuodelta 1974, joten iän ja ulkonäön perusteella epäiltiin, että Plaanon lakka voisi olla nitroselluloosalakkaa. Lakan tunnistaminen liittyy materiaalitekniiseen näkökulmaan, joka rajattiin laajuutensa vuoksi pois tästä tutkimuksesta, mutta koska YAMK opintoihin kuului FTIR (Fourier Transform Infrared) eli infrapunaspektroskopian tutkimuskokeilu, otettiin Plaanon lakkapinnasta pieni näyte josta ajettiin infrapunaspektri. Olen liittänyt FTIR-spektroskopiakäyrän selityksineen ja muut tarkemmat keräämäni tiedot Plaanosta liitteeksi 3. Näytteen spektrissä näkyy nitroselluloosalakalle tyypillisiä piikkejä, mutta spektristä löytyy myös hartsin piikki. Tämän perustella voidaan olettaa, että esimerkkituolin lakka on selluloosanitraattipohjainen hartsiseoslakka.

Plaanon verhoilukangas on poltetun oranssi joustava kangas, jossa on lyhyt nukka. Kuten Saturnuksessaakin istuinpehmuste rakentuu kolmesta tyynystä, jotka on ommeltu yhtenäiseksi pussiksi. Istuimen ja selkänöjan pehmusteena on käytetty muotoon valettua PUR (polyuretaani) vaahtoa. Ristiselän tuki on tiiviimpää vaahtokumia, joka on valettu puolikaaren muotoon. Päällikankaan ja pehmusteen välissä ei ole eristekerrosta.

Tutkittaessa tarkemmin molempien esimerkkituolien verhoilua huomattiin, että sekä Plaano että Saturnus on verhoiltu molemmat venyvällä nukkakankaalla, jossa kankaan sisäpuolella näkyy valkoinen joustokudos. Venyvyystestit (liitteissä 2 ja 3) paljastavat kankaan venyvän samalla tavalla molemmissa kankaissa. Ompelutyö ja käytetyt vetoketjut sekä pohjakankaat täsmäävät materiaaleiltaan. Myös nukan pituus ja kankaan tuntuma ovat molemmissa samat. Plaanon päällisestä tiedetään, että se on alkuperäinen, Saturnuksesta Kukkapurolta taas oli vahva epäily, että se olisi uudelleenverhoiltu. Tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että Saturnuksen kangas on verhoiltu samassa paikassa kuin Plaanonkin eli Haimin tehtaalla. Koska Isa Kukkapuro-Enbomin ulkovarastossa oli paljon näitä samalla vaaleankeltaisella kankaalla verhoiltuja Saturnuksia on mahdollista, että ne on alunperin tilattu vaaleankeltaisella värillä johonkin isompaan kokonaisuuteen, mutta todennäköisempää on, että ne on myöhemmin uudelleenverhoiltu tällä värillä Haimin toimesta.

5.2 Materiaalien ikääntyminen ja vauriot

Saturnus-tuolin valmistusajankohtaa ei tiedetä tarkasti. Malli on suunniteltu vuonna 1966-1967 ja Haimi on toiminut vuoteen 1980-saakka, joten Saturnus on valmistettu 1960-luvun lopulta 1970-luvun loppuun välisenä aikana. Esimerkkituoli ei voi olla Avarteen ajalta, koska sen lasikuituosat on maalattu mattamustaksi. Kuten aiemmin todettiin, Avarteen aikana on tehty joitakin Saturnuksia, mutta niiden lasikuituosat ovat kiiltävät.

Saturnus on rakenteellisesti hyväkuntoinen ja tukeva. Lasikuitujalusta on ehjä, mutta se on kauttaaltaan homeen, lian ja pölyn peitossa. Jalustan etuosassa on muutama naarmu. Kaikki Saturnuksessa käytetyt ruuvit ja kääntölukot ovat tallessa ja ehjiä. Kangas on kauttaaltaan haalistunut ja kulunut, eniten käsinojien päältä ja irtotyynystä. Ristiselän kohdalla kankaassa on reikiä ja tahroja. Irtopehmusteen vetoketjut ja ompeleet ovat ehjät. Pehmusteena olevat vaahtomuovit ovat kellastuneet ja menettäneet jonkin verran elastisuuttaan, mutta ne eivät ole hapertuneet eikä niistä irtoa paloja tai murua. Vanu on paakkuuntunut ja pehmusteet ovat kauttaaltaan menettäneet muotoaan. Kuvallinen vauriokartoitus Saturnuksesta liitteenä 2.

Plaano on valmistettu 1970-luvun puolivälin tienoilla. Sen rakenne on tukeva. Puuosissa on naarmuja ja kolhua ja sekä käsinojien että selkänojavanerin reunoilta on paikoin kulunut lakka ja petsi pois. Selkänojassa on paljon naarmuja sekä vähän valkoista

maalia. Lakkapinta on hyvin kiinni eikä se ole juurikaan krakekoitunut. Alumiinisessa jalustassa on joitakin naarmuja. Plaanon pehmusteet ovat PUR-vaahтомуovia. Ne ovat melko huonossa kunnossa. Polyuretaani muuttaa 20-30 vuoden käytössä väriään, menettää kimmoisuutensa, haurastuu, koska polyuretaanin esteriryhmät hajoavat hydrolyysissä ja eetteriryhmät photo-oxidaation vaikutuksesta. Pehmusteen pinta muuttuu ikääntymisen seurauksena krakeloituneeksi ja pinnastaan epätasaiseksi, kuten Plaanossa on käynyt. Pehmusteen väri on muuttunut pintapuolelta keltaisesta poltetuksi oranssiksi. Kimmoisuus on hävinnyt ja pinta on osittain kovettunut. Pinnasta irtoaa kosketeltaessa murua ja pieniä paloja. Selkänöjan taakse ja istuimen alle kääntyvät taitekohdat ovat kaikista hauraimmat. (Kuva 12.)

Ristiselän tuki on muuttanut väriään, kovettunut ja menettänyt elastisuuttaan, mutta pinta on yhtenäinen eikä pinnasta ole irtoamassa mitään. Verhoilukangas on likainen ja kauttaaltaan homeessa (kuva 11, s.15). Kangas on haalistunut ja kulunut, eniten istuimen ja selkänöjan keskiosasta. Istuimessa on yksi noin 8mm kokoinen reikä. Vetoketjut ja ompeleet ovat ehjät. Kuvallinen vauriokartoitus Plaanosta liitteenä 3.

Kuva 12. Selkänöjapehmusteen haurastunut taitekohta. Kuva Katri Kurkela

5.3 Tuolien historia ja tulevaisuus

Molemmat tuolit tuotiin sisätiloihin syksyllä 2012 kylmästä ulkovarastotilasta, jossa ne on varastoitu useita vuosia. Tuolit ovat olleet vaihtelevissa olosuhteissa sekä ilmankosteuden että lämpötilojen puolesta. Ulkorakennus sijaitsee aivan kosken vieressä joen rannalla ja koskesta siirtyy kosteutta tilaan. Molemmissa huonekaluissa on kosteusvaurioita ja hometta. Tuolit puhdistettiin jo sisääntuontivaiheessa kevyesti, jotta suurin

irtolika ja home saatiin poistettua pinnoilta. Konservointisuunnitelmia tehtäessä otetaan huomioon tutkimuksessa esitetyt näkökulmat sekä tehdään molemmille huonekaluille arvomerkityslausunto, jonka perusteella päätetään lopulliset konservoinnin toimenpiteet sekä taso. Tutkimukseen valittiin kaksi huonekalua niiden erilaisten taustojen vuoksi, joten alunperin on ajateltu, että Saturnus konservoitaisiin käyttökuntoon ja Plaanolle tehtäisiin vain säilyttävä konservointi. Saturnus on tulossa kotikäyttöön ja sen tulisi kunnostuksen jälkeen kestää jokapäiväistä istumista. Plaano on varhainen malli, mahdollisesti jopa niin kutsuttu valmis prototyyppi, joka halutaan säilyttää mahdollisimman alkuperäisessä asussa. Plaano palautetaan Kukkapurolle ja säilytetään tulevaisuudessa sisätiloissa mallina tai näyttelyesineenä, joten sillä ei enää istuta. Molempien tuolien konservointisuunnitelmat ja perustelut on esitetty luvussa 8.

6 Konservoinnin lähtökohtia

Konservointisuunnitelmaa tehtäessä huonekalua täytyy arvioida monesta eri näkökulmasta. Päätöksenteon pohjana on järkevää hyödyntää eri ammattilaisten mielipiteitä, sillä he katsovat asioita eri kanteilta. Konservointi pyrkii säilyttämään esineen mahdollisimman koskemattomana, tutkija tarkastelee huonekalua usein siihen liittyvän historian tai tarinan kautta ja suunnittelijalla on oma visionsa siitä, miten hänen muotoilemansa huonekalu vanhenee.

Nykytaiteen konservoinnissa taiteilijan mielipiteellä on merkitystä. Kun taideteos vastaanotetaan museon kokoelmiin, kysytään taiteilijalta konservointiin liittyviä mielipiteitä ja ne kirjataan ylös teoksen tietoihin, jotta teos osattaisiin säilyttää myös sen ikääntyessä taiteilijan intention mukaisena. Designhuonekalut eroavat taideteoksesta, sillä ne eivät ole uniikkikappaleita, lukuunottamatta suunnittelijoiden prototyyppisiä, mutta suunnittelijan näkökulma on mielestäni erittäin tärkeä ja se tulisi huomioida. Designhuonekalun kohdalla esineen ulkonäkö ja muoto ovat tärkeä osa kokonaisuutta. Esineessä käytetyt materiaalit, esineen status eli onko se käyttö- vai museoesine ja konservoinnin etiikka asettavat myös omat rajansa konservoinnille.

Konservoinnin ratkaisuja voidaan peilata myös muotoilun historiaan. Bauhaus-koulun ideologiassa, josta moderni muotoilu sai alkunsa, korostettiin tilan ja huonekalun suhdetta ja huonekaluja pidettiin jopa abstrakti-reaalisina teoksina. Myös taidehistorian

näkökulmasta muotoilun historiassa on painotettu muotoilijan osuutta oman teoksensa luomisessa. (Vihma 2002, 161.) Käydessäni Bauhaus-museossa Berliinissä keväällä 2014, kiinnitin huomiota näyttelyssä esillä oleviin konservoituihin huonekaluihin. Näyttelyssä oli esillä putkirunkoisia tuoleja sekä maalattuja huonekaluja, kuten kirjoituspöytä ja tuoleja. Maalattujen huonekalujen konservointi oli toteutettu niin, että suuret näkyvät pinnat oli maalattu uudelleen, mutta esim. jalkoihin tai käsinojen sivuihin, laatikoiden vetimiin tms. muihin pieniin yksityiskohtiin oli jätetty alkuperäinen pinta. Huonekalujen yleisilme ja suunnittelijan intentio värityksestä ja muodosta välittyi katsojalle, mutta huonekaluissa näkyi myös niiden ikä ja käyttö. Valitettavasti museossa ei saanut valokuvata.

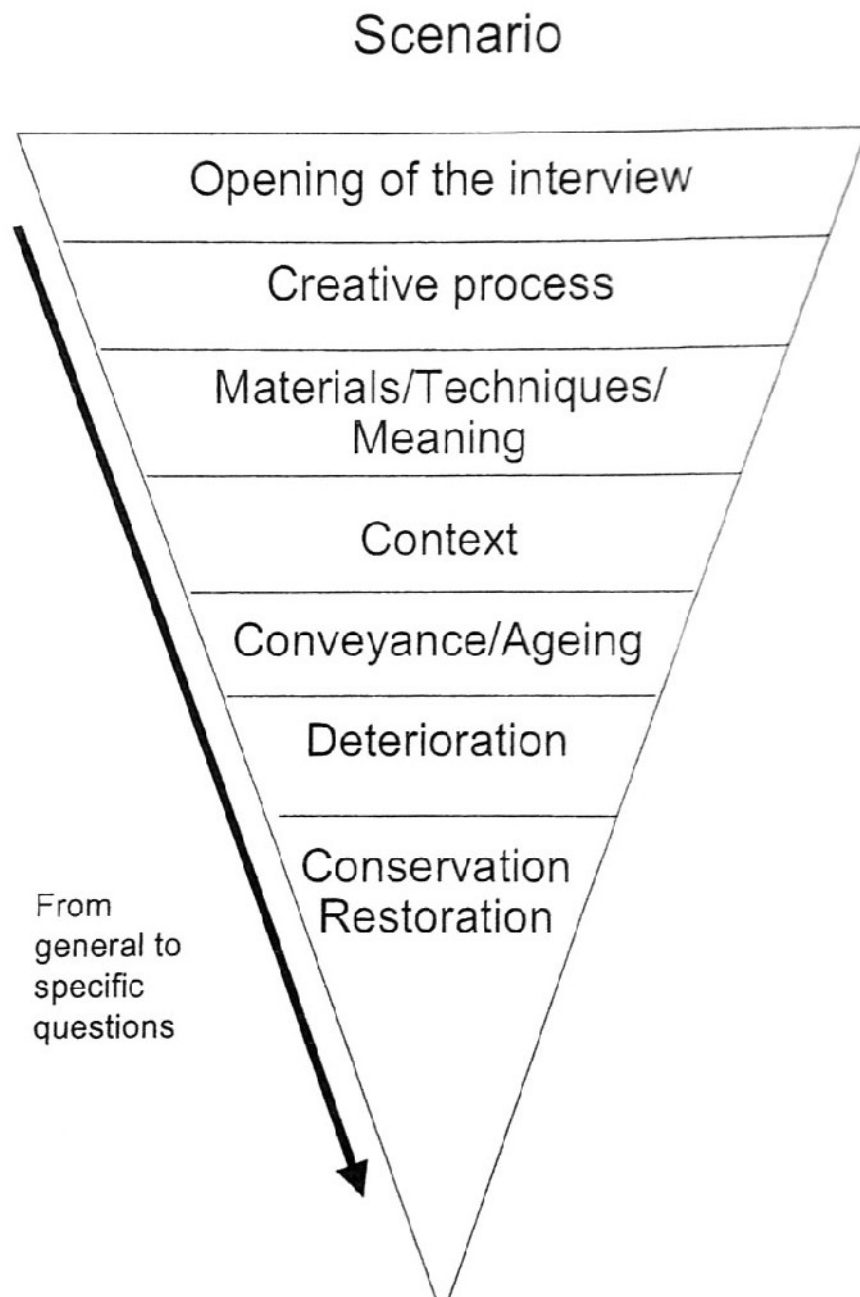
6.1 Suunnittelijan näkökulma

Kävin haastattelemassa Yrjö Kukkapuroa hänen ateljeekodissaan Kauniaisissa 14.02.2013. Haastattelun pohjana käytin *INCCAN Guide to good practice : Artists' Interviews* julkaisua sekä *Neatherlands Institute for Cultural Heritage/Foundation for the Conservation of Modern Art* julkaisua: *Concept Scenario: Artist's Interviews*. Molemmat julkaisut on tehty taiteilijahaastatteluja ajatellen ja siksi niitä ei voinut käyttää sellaisenaan vaan ne oli muokattava huonekalusuunnittelijalle sopiviksi. Jätin haastattelusta pois muun muassa näytteille asettamista koskevat kysymykset. Seurasin haastattelussa Concept Scenarion mallia, jossa edetään yleisistä kysymyksistä yksityiskohtaisiin kysymyksiin (taulukko 1). Nauhoitin keskustelun, jotta sain talteen kaiken tiedon eikä jatkuva muistiinpanojen tekeminen häiriinnyt keskustelua.

Kukkapuron kotona on paljon hänen suunnittelemaansa eri aikakausien huonekaluja ja koska Tallinnassa ollut näyttely oli juuri edellisellä viikolla päättynyt ja purettu niin sieltä palautettuja huonekaluja oli tullut heidän asuntoonsa. Kiertelimme huonekalujen välissä, tutkimme niitä yhdessä ja kyselin, mikä merkitys oli milläkin yksityiskohdalla suhteessa kokonaisuuteen. Tässä luvussa käydään läpi huonekalujen konservointitoiveet suunnittelijan näkökulmasta. Haastattelun aineistoa on käytetty myös mm. luvussa 3, jossa esitellään suunnitteluprosessia ja kerrotaan yleisesti Kukkapuron suunnittelemissa tuoleista.

Taulukko 1. Haastattelun eteneminen yleisistä kysymyksistä yksityisempiin.

Lähde: Neatherlands Institute for Cultural Heritage/Foundation for the Conservation of Modern Art : Concept Scenario, Artist's Interviews

6.1.1 Uudelleenverhoilu

Yrjö Kukkapuron mielestä hänen suunnittelemaansa huonekalua konservoitaessa on tärkeintä huomioida kokonaisuus. Mikäli vanha kangas tai nahka ei ole täysin puhki ja pahasti reikäinen vaan vain patinoitunut, hän säilyttäisi alkuperäisen verhoilun.

Varsinkin nahka paranee vain ikääntyessään...Mä oon pyytännyt monta kertaa panemaan jopa talteen, kun on Karuselli, tuo iso muovituoli, tuotu uudelleen verhoiltavaksi ja se nahka, mikä siinä on ollut aikasemmin, niin siitä on tullut aivan... siitä on tullut ihan taideteos, pittoreski. Ehkä jossain vähän jotain puhki, mutta ihan hyvin korjattavissa niin ei muuta kun vaan roskikseen ja sitten uus nahka päälle... Niin mä joskus sanoin, että pankaa tää talteen jos mä joskus tarvitsen...kun oli niin mahdollottoman hienosti patinoitunut. (Kukkapuro 2012)

Kukkapuro esitteli haastattelun yhteydessä konservointiesimerkkinä nahkapäälysteisen lasikuitutuolin, jonka hänen ystävänsä oli tuonut hänelle vuonna 2008 uudelleenverhoilua varten, koska nahan pinnasta oli lähtenyt väriä ja se oli ollut aika huonokuntoisen näköinen. Kukkapuro oli kuitenkin ehdottanut ystävälleen, että uudelleenverhoilun sijaan he vain retusoisivat ne kohdat nahasta, joista väri oli lähtenyt ja kevyesti hioisivat ja vahaisivat tarvittaessa pintaa. Tuolista oli tullut hellävaraisella korjailulla siisti ja alkuperäinen nahka oli saatu säilytettyä. Kukkapuro kertoo antaneensa toisen uudemman tuolin ystävälleen käyttöön ja tämä tuoli oli jäänyt hänen ateljeehensa. Konservoitu tuoli oli valittu myös Designmuseon Kukkapuro-näyttelyyn vuonna 2008. Kukkapuron ymmärtävästä suhtautumisesta huonekalujen kulumiseen ja iän ja käytön näkyvyyden sallimisesta kertoo myös se, että Tallinnan näyttelyssä vuonna 2013 heillä oli ollut esillä Pressu-tuoli, joka oli otettu näyttelyyn sellaisenaan Kukkapuron ateljeen pihalta, jossa se on ollut 40-vuotta eikä kukaan ollut vastustanut eikä pitänyt pahana, vaikka tuoli oli ollut tosi hurjan näköisessä kunnossa.

Että kyllä semmonen ajanpatina... se on joskus ainakin näyttelyssä kiva nähdä, mutta miten joku kotiinsa ottaa semmoisen täysin patinoituneen. Se on mun mielestä vähän eri kysymys... ehkä joku keräilijä mahdollisesti voi ottaa. (Kukkapuro 2012)

Käyttöhuonekalut joudutaan siis usein verhoilemaan uudestaan. Kukkapuro painottaa kuitenkin, että mikäli kalusteen nahka joudutaan vaihtamaan uuteen hän toivoisi uuden nahan olevan kevyempää, elävämpää nahkaa, jotta uudesta verhoilusta ei tulisi liian muovimainen ja tasavärinen. Hän vierastaa paksuja läpivärjättyjä nahkoja ja kertoi kerran joutuneensa purkamaan jo verhoiluttamansa kalusteet, koska verhoilijan käyttämä paksu tasavärinen nahka sai hänen suunnittelemansa tuolit näyttämään aivan vierailta. Kukkapuro lisää, että nahkapinta näytti uudelleenverhoilun jälkeen ihan

muovilta vaikka se oli aitoa nahkaa. Alkuperäisen nahan säilyttäminen on aina varmempi vaihtoehto, mutta tietysti nahan kunto ratkaisee. Mikäli nahka on vaan kulunut väriltään tai siihen on tullut naarmuja tai mikäli kyseessä on näyttelyhuonekalu jonka ei tarvitse enää kestää käyttöä, Kukkapuro suosisi vanhan nahan retusointia ja säästämistä. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2013.)

Kankaalla verhoillussa huonekaluissa Kukkapuro toivoisi, että mikäli kangas on alkuperäinen ja hyväkuntoinen, vain likainen, kangasta voitaisiin yrittää pestä tai muuten puhdistaa. Kysyessäni verhoilukankaan valitsemisesta uudelleenverhoiltavaan tuoliin Kukkapuro vastaa:

No se on ongelma joo... koska mä aina vierastan semmosta kangasta joka on vieras mallille esim. joku villakangas, karhea villakangas...mä en ole koskaan voinut kuvitellakaan, että näihin lasikuitutuoleihin vois semmosen laittaa. Se on niin hirveä yhdistelmä, mutta taas semmoinen vakosametti...1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa tuli se vakosametti...niin se sopii tähän. Se on semmoinen pehmeä ja joustava. Sitä taisi tehdä jopa Finnlayson yhteen aikaan... Se sopii näihin hirmu hyvin. (Kukkapuro 2012)

”Näillä” Kukkapuro tarkoittaa lasikuituhuonekalujaan, ABS-huonekalujaan sekä Ateljeesarjaa (Kukkapuro haastattelu 14.2.2013).

Kukkapuro ei pidä niinkään tärkeänä sitä, että huonekalussa tulisi käyttää juuri samaa kangasta tai samanväristä kangasta kuin siinä on viimeksi tai alunperin ollut vaan tärkeämpää hänelle on se, että kangas valittaisiin valmistusajan hengen mukaisesti. Esim. Saturnustuoleissa on ollut nahan ja edellä mainitun vakosametin lisäksi pehmeitä plyysi tai samettikankaita ja värit ovat olleet 1960-1970-luvulle tyypillisiä värejä kuten punainen, vihreä ja ruskea. Lasikuitutuoleja on tehty ainoastaan yksivärisillä kankailla ja vaikka Kukkapuro kertoo nähneensä joitakin lasikuituhuonekalujaan myös kuviollisilla kankailla verhoiltuna, hän lisää heti perään, ettei hän missään tapauksessa huolisi näyttelyyn kuviokankaalla päällystettyä tuolia. Lasikuituhuonekalujen muotokieli on niin hallitseva ja moninainen, että jos niihin laittaa kuviollisen kankaan, se vie huomion muodolta. Mikäli tuoli on jo jossain sen elämänvaiheessa verhoiltu uudelleen vääränlaisella kankaalla, toivoisi Kukkapuro tuolin palauttamista autenttisempaan asuun. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2013.)

Kukkapuron kodista löytyy muovituoli, jossa on alkuperäinen kangas, mutta jossa se on käännetty nurinpäin. Kukkapuro kertoo, että tuolin kangas oli pahasti nukkaantunut,

mutta koska kangas oli kudokseltaan samanlainen palttinasidos molemmin puolin, se päätettiin kääntää. Näin alkuperäinen kangas säilyi ja tuolia on voitu edelleen käyttää.

6.1.2 Kangastyypit, nahat ja värit

Kukkapuron suunnitteleminen tuolien kankaita ovat valmistaneet ainakin Finnlayson ja Metsovaara. Kukkapuro muistelee, että 1950-luvun kalusteissa käytettiin paljon villakankaita. Lokkituoleissa on käytetty mm. eläväpintaista villaripsikangasta, jossa oli puuvillaloimi ja joka oli Urjalassa käsin kudottua. Villakankaat sopivat tyyllillisesti sekä Kukkapuron 50-luvun Moderno-sarjaan ja muihin 1950-luvun tyyppikalusteisiin sekä uudempiin toimistohuonekaluihin, mutta lasikuitutuoleihin tai rentoihin nojatuoleihin ne eivät käy ollenkaan. Markiisikangasta Kukkapuro on joskus nähnyt onnistuneesti käytetyn 1960-1970-luvun rennommin verhoilluissa kalustoissa ja tuoleissa kuten Saturnus ja Ateljee-sarjoissa. Käytetyistä kankaista ei ole valitettavasti minkäänlaista arkistoa jäljellä. Haimi Oyn lopettaessa toimintansa Kukkapuro oli kysellyt olisiko heiltä jäänyt jotain kuvia tai malleja, muttei hän ollut saanut mitään. Kukkapuron oma valokuva-arkistokin, jossa oli kaikki valmiit mallit kuvattuina 1960-luvun lopulta 1970-luvun lopulle, on tuhoutunut.

Etsiessäni tietoa 1960-luvun malleista löysin internetistä digitoituna Haimin huonekalukatalogin vuodelta 1969. Esitteessä on kuvattuna kaikki ajan tuolimallit sekä Ateljee ja Variaatio-sohvat. Esitteen takasivulta löytyi kartta tilattavista huonekalukankaista sekä runkojen maaliväreistä. (Liite 4.) Mallistosta löytyy kolme kangasta 1) Ormavyl, joka on lyhytnukkainen tiheä sametti ja sitä on saatavissa kahtena eri punaisena, sähkönsinisenä, mustana ja ruskeana, 2) Balloon, joka on harvempinukkainen, paksummalla langalla kudottu froteemainen sametti. Siitä on yhdeksän väriä eli edellämainittujen lisäksi kullanbeige, viininpunainen, rahkasammalen vihreä ja kirkas vaaleanvihreä ja 3) vakosametti, jota on saanut punaisena, mustana, kirkkaan vaaleanvihreänä, viininpunaisena ja ruskeana. Tämän lisäksi katalogissa on kuvia tuoleista joissa on verhoiluna havunvihreä vakosamettikangas. Tämä väri puuttuu näistä katalogin lopussa olevista kangasmalleista. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2013; Haimi Internet catalogue 1969.) Nahkatuoleissa on käytetty päällysteenä Haimin aikana Friitalan nahkaa. Käytettyjä värejä ovat olleet ainakin musta, ruskean eri sävyt, punainen, punaruskeat, konjakin väri, oranssit, eri sävyiset vihreät sekä vaalea beige. Avarteen aikana on tuoleja verhoiltu myös puhtaanvalkoisella nahalla. (Haastattelu Kankaanperä 3.3.2015)

6.1.3 Pehmusteet ja verhoilutekniikka

Kukkapuro on käyttänyt permusteita esimerkiksi Remmissä ja Plaanossa luodakseen istujalle hyvän istuinergonomian. Tämän takia pehmusteet ovat tärkeä osa tuolia. Kukkapuro kertoo, että esim. Plaanon vaahtomuovipehmusteet on aina leikattu suoraan oikeaan muotoon paksusta vaahtomuovipalasta, jolloin ne on saatu vain sujautettua päällisen sisään ja ne ovat automaattisesti oikeassa muodossa. Tähän pitäisi pyrkiä myös jos pehmusteita vaihdetaan. Muutenkin Kukkapuro pitää tärkeänä että pehmusteissa ja verhoilussa pyrittäisiin samanlaiseen tuntumaan kuin mitä huonekalussa on alunperin ollut. Esim. Saturnus ja Ateljee-sarjoissa on pehmusteissa ja verhoilussa pyritty rentoon, vapaaseen päällisen istuvuuteen sekä istumamukavuuteen. (kuva 13) Päällistä ei ole alunperin kiristetty ilmapallomaisesti pehmusteiden päälle vaan se on jätetty jo valmistusvaiheessa hieman löysälle, jopa aaltomaisille rypyille. Kukkapuro kritisoi Avarteella valmistettuja uusia Ateljee-sohvia ja nojatuoleja liian kireiksi ja pulleiksi. Hän kertoo huomauttaneensa useaan kertaan tuotannon puolelle, että kalustosta katoaa sille ominainen rentous, jos verhoilunahka kiristetään liian kireälle. Tämä tulisi huomioida verhoiltaessa Kukkapuron 1960-1970-luvun kalusteita. (Kukkapuro haastattelu 14.2.2013.)

Kuva 13. Esimerkki Ateljee tuolin rentoudesta verhoilupehmusteissa ja pohjavöissä. Kuva Haimin katalogista vuodelta 1969.

Pehmusteiden vaihtaminen ei ole kuitenkaan automaattinen toimenpide vaan se pitää pohtia tapauskohtaisesti. Mitään muutakaan osaa ei tulisi vaihtaa kevyin perustein.

Kukkapuro arvostaa vanhaa ja alkuperäistä ja on itse säilyttänyt omat kalusteensa hyvin autenttisessa kunnossa. Kukkapurolla on kotonaan Ateljee-nojatuoli, jossa on alkuperäiset mustat kumivyöt istuimen pohjassa tallella. Ne on valmistanut Italialainen kuuluisa kumitehdas Pirelli. Vyöt ovat menettäneet elastisuutensa kumin haurastuessa. Kukkapuro on halunnut kuitenkin säilyttää tuolissaan olevat alkuperäiset vyöt ja on konservaattorimaiseen tapaan vain tukenut niitä narulla, jolloin tuoli kestää jonkun verran myös istumista. Myös tuolin pehmusteet ovat painuneet kasaan, mutta Kukkapuro toteaa, että Ateljeen henkeen kuuluu pehmeys ja sen tapauksessa pehmusteiden mallin muutos on suunnittelijalle hyväksyttävä asia.

(Kukkapuro haastattelu 14.2.2013.)

6.1.4 Huonekalujen osien yhdistäminen

Kuten aiemmin todettiin, Kukkapurolla on ollut Karusellin kohdalla mielessään idea, että vanhaa hienosti patinoitunutta nahkaa voitaisiin käyttää johonkin toiseen kalusteeseen. Kysyin haastattelun yhteydessä Kukkapuron mielipidettä siihen, voisiko hänen suunnittelemaansa kahdesta tai useammasta huonokuntoisesta huonekalusta rakentaa yhden hyväkuntoisen kuten tein konservoidessani Werner Westin tuoleja Keravan museon näyttelyyn. Irroitin verhoiluiltaan erittäin huonokuntoisen tuoliparin toisesta tuolista selkänojan ja siirsin se toiseen samanlaiseen tuoliin, jossa istuin oli paremmassa kunnossa, mutta selkänoja korjauskelvoton. Näin sain säästettyä yhden tuolin alkuperäisellä nahalla ja toinen tuoli vietiin verhoilijalle uudelleenverhoiluun. Kerroin, että tällaista tehdään konservoinnissa aika vähän, koska siinä luodaan jotain, mitä ei alunperin ole ollut olemassa, mutta toisaalta tällä tavalla voidaan saada alkuperäisiä patinoituja verhoiluja säilytettyä. Kukkapuro vastasi:

No en mä nyt tiedä sitä sitten sanoa, sitten se toinen tuoli jää siitä toisenlaiseen konservointiin ja toisesta tulee enemmän alkuperäinen... en mä osaa sanoa äkkiä mitään pahaa siitä. On se minusta ihan hyvä ratkaisu...tosi hyvä ratkaisu. Kyl mä uskoisin, että jos jostain ravintolasta tai pankista saa jonkun satsin tuoleja ja osa on ihan ränsistyneitä ja osa on kohtuullisia niin miksei sieltä vois ottaa osia ja sitten ne muutamat saisi kohtalaisen siisteiksi, mutta kuitenkin ne olis alkuperäisiä.
(Kukkapuro 2012)

Kukkapuron käytännönläheinen lähestymistapa asiaan on looginen kun ajattelee, että hänen suunnittelemansa huonekalut on tehty jatkettaviksi ja muunneltaviksi. Osat on helppo irroittaa ja vaihtaa sillä kiinnitykset ovat lähes aina kuusiokoloruuveilla. Ateljee-, Remmi-sarjat muodostuvat elementeistä joita voi jatkaa itse mielensä mukaan pienistä kahden istuttaista sohvista vaikka koko huoneen kiertäväksi sohvaryhmäksi. Saturnus-

sarjassa variaatiomahdollisuuksia on vielä enemmän. Lisäksi monissa malleissa istuinpehmuste on toteutettu neppareilla tai venekuomulukoilla kiinnitetyillä muotoillulla patjamaisella tyynyllä, joka on helppo irrottaa pesun tai uudelleenverhoilun ajaksi ja vaihtaa tarvittaessa uuteen.

6.2 Käytönäkökulma

Konservoinnin tasoa mietittäessä on huomioitava onko kyseessä museoesine vai käyttöesine. Käyttö aiheuttaa haasteita konservointiin, sillä monet käytön mahdollistavat toimenpiteet eivät ole peruutettavia. Käyttöesineissä on huomioitava myös turvallisuus. Käytönäkökulmaa konservoinnissa joudutaan pohtimaan huonekalujen lisäksi esim. ajoneuvojen konservoinnissa. Teollisesti tuotetulle esineistölle on ominaista, että ne voidaan purkaa osiin ja osia korvata. Yksi mahdollisuus on, että käyttökelvottomassa kunnossa olevat alkuperäiset osat korvataan ja vanhat dokumentoidaan tarkasti ja säilytetään tutkimusta varten. (Meechan 1999, 11-15.)

Tutkimuksen mallituoleista Saturnus on käyttöhuonekalu ja sen tulee kestää istumista sekä olla esteettisesti edustavassa kunnossa, jotta se säilyisi jatkossakin käyttöhuonekaluna eikä päätyisi roskalavalle. Verhoilun ja pehmusteiden tulee kestää useita vuosia. Pehmusteiden ja kankaan kunto määrittävät tarvittavat toimenpiteet. Mikäli tuoli päädytään verhoilemaan uudestaan tulee kankaan valinnassa huomioida valon ja värinkestävyys, kulutuskestävyys sekä puhdistusmahdollisuudet. Konservoinnin lähtökohtana on säilyttää tuolin luonne, vaikka materiaalit jouduttaisiinkin vaihtamaan uusiin.

Plaano on museoesine ja sillä ei enää istuta, joten sen pehmusteet tai kangas eivät joudu painon tai venymisen kohteeksi. Museoesineen käyttö rajoittuu näyttelyssä esilläoloon. Plaanon käyttö ei aseta haasteita konservoinnille vaan sen konservointi rajoittuu lähinnä ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä suurimpien vaurioiden korjaamiseen. Tämän huonekalun kohdalla käyttö ei rajoita alkuperäisten materiaalien säilyttämisen mahdollisuutta.

6.3 Konservointieettinen näkökulma

Konservaattorin tehtävä on säilyttää esine autenttisena mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Esineiden lisäksi konservaattorin tulee säilyttää myös todisteet ja merkit esineiden valmistusmenetelmistä sekä käyttöhistoriasta. Dokumentointi on tärkeä

osa konservointia. Konservoinnin etiikka on muuttunut menneinä vuosikymmeninä. Nykyinen käsitys on se, että museoesine on dokumentti, johon pitäisi puuttua mahdollisimman vähän, jotta mitään esineeseen liittyvää informaatiota ei tuhottaisi, koska se mitä pidämme tällä hetkellä vähäpätöisenä, saattaakin olla tärkeää muutaman vuosikymmenen kuluttua. (Kvadstad 2000, 13, Appelbaum 2007.)

Poistettavuus on tärkeä termi konservoinnin toimenpiteistä puhuttaessa. Jo ensimmäisellä virallisella museoesineiden konservoinnin kurssilla Lontoon yliopistossa 1950-luvulla opetettiin, että kaikki aineet ja materiaalit, joita konservoinnin yhteydessä esineeseen lisätään, tulisivat olla poistettavissa. 1960-luvulla painotettiin liukoisten liimojen ja konsolidanttien käyttöä ja epokseja sekä polyesterihartseja käytettiin vain ääritapauksissa sillä vaikka ne pystytään pehmittämään oikeilla liuottimilla ja ne ovat siten ainakin teoriassa poistettavissa, ei niitä käytännössä voi koskaan täysin poistaa vauriotamatta esinettä. Poistettavuuden käsitys tarkoitti vielä 1960-luvulla yksinkertaisesti lisätyn materiaalin poistettavuutta. Alan kehittyessä, konservaatit ovat ymmärtäneet ettei poistettavuuden käsite rajoitu vain lisättyihin materiaaleihin vaan se on huomiotava kaikissa konservoinnin vaiheissa: puhdistuksessa, stabiloinnissa, korjauksissa ja restauroinnissa. (Oddy 1999, 1-2.)

Menneinä vuosikymmeninä esineitä on puhdistettu miettimättä, mistä lika on tullut tai vaurioittaako pesu materiaalia. Nykyään ymmärretään, että pesun yhteydessä materiaaleista voi irrota partikkeleita tai niissä voi tapahtua kemiallisia muutoksia, jotka muuttavat materiaalin koostumusta. Lika voi olla tärkeä todiste esineen käyttöhistoriasta esim. veri sotilasuniformussa. Myös rypyt, painaumat ja hankaumat voivat antaa tutkijoille tärkeää tietoa käytöstä. Ennen esineen konservointia on aina selvitettävä, mistä lika, painaumat tai muut esineessä olevat merkit ovat tulleet. Onko lika kertynyt esineen päälle säilytystiloissa, sen käytön loputtua? Ovatko painaumat tai naarmut tulleet käytön yhteydessä käyttöön liittyvän syyn seurauksena vai vahingossa, odottamattoman siirron tai kaatumisen yhteydessä? Ovatko tummentumat tai tahrat mahdollisesti jälkiä aineesta, jota esineeseen on lisätty käytön aikana? Vai johtuuko ulkonäön muutos kemiallisista muutoksista, joita esineessä on ikääntymisen seurauksena tapahtunut? Konservaatit on ennen puhdistusta pohdittava edellä esitettyjä kysymyksiä ja tehtävä päätös siitä, onko lian tai muiden käytön jälkien poistaminen hyväksyttävää. (Oddy 1999, 1-2.) Esineen puhdistaminen on aina peruuttamaton tapahtuma kuten myös vääntyneen esineen muodon palauttaminen restauroinnin yhteydessä. Nykyään

konservoinnissa puhutaankin usein uudelleenkäsiteltävyydestä poistettavuuden sijaan (retreatability vs. reversibility). (Appelbaum 2007, 65-73.)

Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums) on määritellyt museotyön eettiset säännöt vuonna 1986 ja ne on päivitetty vuonna 2004. Kokoelmien konservoinnista mainitaan säännöstössä seuraavasti:

Museoiden tulee huolellisesti valvoa kokoelmien kuntoa jotta havaittaisiin, milloin jokin esine tai näyte tarvitsee konservointia ja alalle pätevöityneen konservaattorin palveluksia. Päämääränä tulee olla esineen tai näytteen kunnan stabiloiminen. Kaikki konservointitoimenpiteet tulee dokumentoida ja niiden tulee olla mahdollisuuksien mukaan peruutettavissa. Kaikki esineeseen tai näytteeseen tehdyt muutokset pitää voida selvästi tunnistaa. (<http://finland.icom.museum/etiikka.html>)

Pohtiessani designhuonekalujen konservointia konservointietietteiseltä kannalta kävin tutustumassa Tamminiemeen, Urho Kekkosen museoon, jonka kalustukseen kuuluu huomattava määrä Yrjö Kukkapuron suunnittelema huonekaluja. Alakerran aulassa on neljästä Saturnus-tuolista rakennettu sohva joka on vierailijoiden käytössä. Salin toisella reunalla olevassa seurusteluhuoneessa on iso Saturnus-sohva sekä Saturnuspöytä. Yläkerran yksityisasunnon puolella on olohuoneessa kaksi Ateljee-sohvia ja kaksi Ateljee-nojatuolia sekä Karuselli-tuoli ja rahi. Otin yhteyttä Kansallismuseon huonekalukonservaattoriin Raimo Savinaiseen ja kysyin, mitä toimenpiteitä Kekkosen Kukkapuro-huonekaluille on suoritettu. Savinainen vastasi, että huonekalut on ainoastaan pintapuhdistettu imuroimalla ne Tamminiemessä ja ne ovat muuten siinä kunnossa kuin ne ovat olleet Tamminiemen museointivaiheessa. (Savinainen, sähköposti 19.2. 2015.)

Suunniteltaessa teollisesti tuotettujen huonekalujen konservointia, on hyvä huomioida, että vaikka jokaisella esineellä on oma tarinansa ja historiansa yksittäisenä esineenä kuten edellä mainitulla Saturnus-tuolilla Tamminiemessä tai tutkimukseni Saturnus-esimerkkituolilla ja vaikka nämä tarinat eroavat toisistaan huomattavasti, on massatuotantoesineillä aina myös toinen tarina, joka kertoo tuhansien perheiden tarinaa samasta esineestä. Perinteisesti museologiselta kannalta on pyritty säästämään useita samanlaisia, eri tarinan omaavia esineitä jos ne ovat käsin tehtyjä ja kaikki hieman erilaisia eli uniikkeja, mutta teollisesti tuotettuja esineitä esim. limonaadipulloja on säästetty vain yksi jos sitäkään. Kuitenkin juuri teollisesti tuotettuja esineitä tulisi säästää useita, pienemmissä esineissä jopa satoja, jotta niillä voisi esittää museokävijälle

yhteiskunnan muutoksen käsityöläiskulttuurista teollistuneeksi yhteiskunnaksi. (Hansen 2009, 10-11.)

Esimerkkituolien Saturnuksen ja Plaanon historiasta ei tiedetä juuri mitään. Samanlaisella vaaleankeltaisella verhoilulla olevia Saturnustuoleja on Isa Kukkapuro-Enbomin varastossa useita eikä niiden alkuperästä ole tietoa. Plaanosta tiedetään, että se on alkuajan malleja, koska käsinojan ja selkänojan kiinnitysosa on hiekkavalulla tehty ja paksumpi kuin lopullisessa mallissa. Molemmissa malleissa olevat vauriot ovat syntyneet pääasiallisesti materiaalien ikääntymisestä, käytöstä sekä valon vaikutuksesta tapahtuneesta haalistumisesta jota on nähtävissä kankaissa. Ikääntymistä on kiihdyttänyt säilytystilojen kosteus- ja lämpötilavaihtelut. Tila on lämmittämätön ja eristämätön ja sijaitsee joenrannassa. Lika ja home on kerääntynyt pinnoille säilytyksen aikana joten vaurioilla ei ole mitään yhtymäkohtaa huonekalujen käyttöön, eikä tämän vuoksi puhdistamiselle ole konservointieettisiä esteitä.

6.4 Ison Designmuseon konservaattorin näkökulma

Vitra Design Museum on Saksassa Weil am Rheinissä sijaitseva iso design museo, jolla on laajat kokoelmat. Huonekalukokoelmaan kuuluu noin 6000 huonekalua 1800-luvun lopulta nykyaikaan. Vitralla on kokoelmissa myös Kukkapuron Karuselli-tuoli. Kuten edellä kävi ilmi Vitra osti vuonna 2013 Artekin ja toimii nykyään myös Kukkapuron Karusellin valmistajana. Vitralla on siis keskeinen rooli sekä designesineiden valmistajana että niiden museoinnissa Euroopassa.

Keskustelin designhuonekalujen konservoinnista ja konservointietiikasta Virta Designmuseon johtavan konservaattorin Susanne Granerin kanssa työskennellessämme yhdessä EMMAN Pop Art Design näyttelyn teostarkastuksissa helmikuussa 2015. Hänellä on kokemusta designin konservoinnista ja hän on erikoistunut nimenomaan moderneihin designhuonekaluihin. Hän on toiminut konservaattorina näyttelyn veto-aulan, Leonardo-sohvan konservoinnissa. Leonardo on kahdestatoista PUR-vahtomuovipalasta valmistettu amerikalipun väriin maalattusohva, jonka on suunnitellut italialainen suunnittelijaryhmä Studio 65 vuonna 1969. Palat on leikattu vaahtomuovista ja ne ovat malliltaan sellaiset, että ne voi järjestää haluamaansa muotoon. Sohva on lähes uniikkikappale, sillä niitä on valmistettu vain hyvin pieni sarja ja Granerin mukaan Vitran kappaleen lisäksi tiedetään vain yksi samanlainen, joka on enää olemassa. Sohva on erittäin hauras ja huonokuntoinen, sillä polyuretaanivahto murenee, on

menettänyt kimmoisuutensa ja tämän takia myös maali lohkeilee ja irtoilee kauttaaltaan sohvan pinnalta. (kuva 14) (Graner, haastattelu 11.2.2015)

Keskustelimme Granerin kanssa modernien materiaalien ongelmista ja hän sanoi erityisesti PUR vaahtomuoviesineiden säilyttämisen olevan haasteellista. Hän oli kuitenkin erityisen tyytyväinen siitä, että Leonardo-sohva on mukana näyttelyssä juuri siinä kunnossa kuin se on, vaikka siitä puuttuukin paljon maalipintaa. Graner kertoi, että kun Pop Art näyttelyä alettiin suunnitella sohvan konservoinnista pidettiin lukematon määrä kokouksia ja kuraattorit, näyttelysuunnittelijat ja museonjohtaja toivoivat sohvalle tehtävän jotain, koska se oli niin pahasti vaurioitunut ja maalipintaa puuttui niin paljon, että sohva ei ollut heidän mielestään siinä kunnossa näyttelykelpoinen. Mutta mitä enemmän he asiaa yhdessä puivat ja miettivät, sitä enemmän kaikki alkoivat kallistua sille kannalle, että sohvalle ei tehdä mitään muuta kuin säilyttävä konservointi, jossa pinta puhdistetaan, vaahtomuovi stabiloidaan ja irti tai irtoamassa olevat palat maalia ja vaahtomuovia liimataan. Joissain kohdissa haurasta vaahtomuovia tuettiin lisäksi ohuella sävyyn sopivalla synteettisellä verkkokankaalla. (kuva 16) Lisäksi pieniä puuttuneita vaahtomuovikohtia täytettiin uusilla vaahtomuovipaloilla, jotka värjättiin ikääntyneen vaahtomuovin väriin. (Graner, haastattelu 11.2.2015)

Kuva 14. Studio 65:n Leonardo-sohva. Kuva: Katri Kurkela 2015

Konservointityö kesti useita kuukausia ja lopputulos oli Granerin mukaan se, että sohva näyttää lähes samalta kuin alkutilanteessakin, mutta on rakenteeltaan stabiili eikä siitä irtoa jatkuvasti lisää paloja. Konservoinnin yhteydessä sohvan jokaiselle palalle valmistettiin myös mittojen mukaan pakkauslaatikot, jotka myötäilevät tarkasti palan muotoa. Palat järjestetään palapelin tapaan isompiin kuljetuslaatikoihin, jolloin ne eivät pääse liikkumaan kuljetuksen aikana. (kuvat 15 ja 16) (Graner, haastattelu 11.2.2015)

Kuva 15: Istuimen vaurioita
Kuvat: Katri Kurkela 2015

Kuva 16: Vaahtomuovin tuenta verkolla

Susanne kertoi, että keskustelut sohvan konservoinnista opettivat kaikille työryhmän jäsenille paljon siitä kuinka eriäviä mielipiteitä museokentälläkin on esineiden näyttelykonservoinnin suhteen ja miten tärkeää niistä on keskustella. Toimenpiteiden rajaaminen ainoastaan säilyttäviin konservointitoimenpiteisiin eli puhdistukseen ja stabilointiin kertoo asenteiden muutoksesta museomaailmassa ja on voitto konservoinnille. Hän jatkoi, että vielä 7-8-vuotta sitten tällaisen esineen näyttäminen yleisölle olisi ollut ainakin Saksassa mahdotonta. Nyt tästä alkuperäiskuntoisesta sohvasta on tehty näyttelyn ja koko museon keulakuva. Heillä on järjestetty museossa konservaattorin pitämiä kierroksia yleisölle, jossa on tuotu esiin materiaalien muutoksia ja ikääntymistä sekä keskusteltu yleisön kanssa siitä, miten esineet muuttuvat niiden ikääntyessä. Näiden opastusten kautta myös museon asiakkaat ovat hyväksyneet ja jopa oppineet arvostamaan Leonardo sohvassa näkyviä käytön ja ikääntymisen aiheuttamia jälkiä ja muutoksia. (Graner, haastattelu 11.2.2015.) On hienoa, että Leonardo-sohva on päätetty säästää alkuperäisenä ja sen annetaan kiertää näyttelyn mukana, vaikka tiedetään että jokainen näyttely rasittaa jo nyt hauraita materiaaleja ja että se tulee murenemaan jossain vaiheessa niin pahasti, ettei sitä saada enää konservoitua näyttelykuntoon.

6.5 Designmuseon johtajan näkökulma

Kävin haastattelemassa Designmuseon johtajaa Jukka Savolaista 9.12.2014 selvittääkseni museonjohtajan näkökulman designhuonekalujen konservointiin. Keskustelimme aluksi Designmuseosta, tallennustyöstä ja siitä miten designhuonekalut tulevat osaksi museon kokoelmaa. Jukka Savolainen kertoi, että yksityishenkilöiden, valmistajien sekä muotoilijoiden lahjoitukset ovat tärkeässä osassa kokoelman kartuttamisessa. Lisäksi tehdään ostoja kokoelmapoliittisen ohjelman mukaisesti. Designmuseon kokoelmapoliitikassa sanotaan, että Designmuseon tehtävä on kerätä, tallentaa ja tutkia ensisijaisesti suomalaista muotoilua ja taidekäsitteitä esineinä, kuvina, suunnitelmina ja arkistomateriaalina. Vuonna 2009 perustettiin uuden muotoilun tallentamiseen kansainvälisen nykymuotoilun Habitare-kokoelma, jonka kartuttaminen tapahtuu yhteistyössä Suomen messujen kanssa. Jukka Savolainen painotti, että mitä tahansa lahjoitusta ei oteta vastaan vaan jokainen lahjoitus tai osto arvioidaan ennen kokoelmiinliittämispäätöstä. Tallennettujen esineiden pitää olla jollakin tavalla merkittäviä suomalaisen muotoilun historian jatkumossa tai olennaisia yksittäisen suunnittelijan uraa tai kehityskaarta kuvattaessa. Designmuseossa on käytössä arvaluokitus, jossa esineet on arvioitu mm. niiden historiallisen arvon mukaisesti. Kokoelmissa on myös yksittäisiä anonyymien suunnittelijoiden tuotteita, jotka ovat esimerkkejä oman aikansa poikkeuksellisesta uraaurtaasta huonekalusuunnittelusta. Anonyymi designesine voi olla aivan yhtä arvokas kuin tunnetun suunnittelijankin tuote, mikäli se kuvaa omaa aikaansa. Savolainen mainitsee esimerkkinä Ufox-ilmankestuttimen, jonka suunnittelijaa ei tiedetä, mutta joka tärkeä oman aikansa designesine. Sen soikeassa muodossa kuvastuu 1960-luvun avaruusutopistinen henki. (Savolainen, haastattelu 9.12.2014.)

Yleensä kun pohditaan huonekalujen konservointia, on tärkeää tietää millaiset taustat huonekaluilla on. Mistä ne ovat tulleet, kuka niitä on käyttänyt jne. Kävin tutustumassa syksyllä 2012 Design-museon kokoelmissa oleviin Kukkapuron huonekaluihin museon säilytystiloissa Vantaan Turvalaaksossa ja huomasin, että niistä löytyy hyvin vähän kontekstietoa. Kysyin Savolaiselta, ovatko heidän huonekalunsa pääsääntöisesti tyyppiesimerkkejä muotoilijan yksittäisistä tuotteista, kun niistä on niin vähän tietoa. Savolainen vahvisti asian olevan juuri näin. Hän sanoi, että hyvin harvoin huonekaluja valitaan kokoelmiin sen takia, että joku tietty henkilö olisi käyttänyt niitä esim. Kukkapuron tietyt huonekalut on valittu kokoelmiin, koska ne ovat olleet merkittäviä Kukkapuron työkaaren kannalta ja se kuka niitä on käyttänyt ja missä ne ovat olleet ei

ole niin oleellista. Kun sanon Savolaiselle, että silloinhan voisi ajatella, että tärkeintä designmuseon huonekalukokoelman huonekaluissa olisi säilyttää ulkoasu eikä niinkään käytönjälkiä, Savolainen sanoo, että näin voi ajatella, mutta toisaalta taas muotoilu muodostuu käyttöesineistä ja sitä kautta käytön jäljet ovat perusteltuja eikä niitä kaikkia pidä lähteä puhdistamaan pois. Huonekalun identiteetti ja aitous on tärkeää säilyttää, vaikka restaurointia tehtäisiinkin. Savolaisen mielestä liian voimakas restaurointi tai uudelleenmaalaus uudennäköiseksi irroittaa huonekalun historiasta, mikä ei ole hyvä. Keskustelimme Savolaisen kanssa Tamminiemen Kukkapuro-huonekaluista, jotka ovat olleet Urho Kekkonen käytössä ja olimme yhtä mieltä siitä, että historiallisesti arvokkaiden huonekalujen kohdalla historialliset merkit ja arvot ajavat designin ohi ja ne tulee aina säilyttää. (Savolainen, haastattelu 9.12.2014.)

Ulkonäöllä ja ikääntymisellä on Designmuseon kokoelmille suuri merkitys. Tavoitteena on säilyttää esineet siinä kunnossa kuin ne ovat olleet ja sen takia kokoelmien säilytystilojen olosuhteet ovat hyvin kontrolloidut. Tallennuspuolella otetaan huomioon eri materiaalien ikääntyminen ja pyritään minimoimaan materiaaleissa tapahtuvat muutokset. Savolainen myönsi, että designesineissä ulkonäkö on tärkeä osa esinettä, muttei osannut antaa vastausta siihen miten huonekalut tulisi konservoida. Hän totesi vaan, että harvemmin heidän kokoelmansa huonekalut ovat niin huonossa kunnossa, ettei niiden ulkonäköä voitaisi palauttaa restauroinnilla. Kun kysyin osien korvattavuudesta tai vaihdettavuudesta teollisesti tuotettujen huonekalujen kohdalla, Savolainen sanoi, että tällaista tehdään harvemmin. Hän lisäsi, että osien korvaaminen ja korjaaminen pitää katsoa aina tapauskohtaisesti. Mikäli puuttuvan osan tilalle löydetään samanlainen tai vastaavan näköinen niin se voidaan korvata, mutta usein törmätään myös siihen ongelmaan että materiaalit ovat muuttuneet eikä vastaavaa osaa ole edes saatavilla. Usein on vain hyväksyttävä esine siinä kunnossa kuin se on. (Savolainen, haastattelu 9.12.2014.)

Kerroin Savolaiselle konservoimistani Werner Westin tuoleista ja kysyin hänen mieltäpidettään tällaiseen. Hän vastasi, että hänen mielestään ratkaisu oli ihan hyvä, sillä museokokoelmien kanssa on pohdittava myös sitä, että kokoelmat on tehty esiteltäviksi. Konservointia ja restaurointia suunniteltaessa on tärkeää Savolaisen mielestä miettiä, millaisen viestin tuolit tai muut esineet katsojalle välittävät ja välittykö viesti aitona. Designmuseolla on käytössä opetuskokoelma, jota voidaan käyttää näyttelyiden yhteydessä käyttöesineinä ja huonekaluissa esim. Kukkapuro- näyttelyssä vuonna

2008 oli mukana Karuselli-tuoli, jossa näyttelyvieraat saivat istua. (Savolainen, haastattelu 9.12.2014.)

6.6 1950-1980-luvun designhuonekalujen kauppiaan näkökulma

Kävin haastattelemassa Vintage Gallerian omistajaa Leena Kankaanperää 3.3.2015 selvittääkseni kaupallisen puolen edustajan näkökulman Kukkapuron suunnitteleminen tuolien konservointiin. Vintage Galleria on erikoistunut 1950-1980-lukujen skandinaavisiiin designhuonekaluihin ja heidän kauttaan kulkee paljon Kukkapuron suunnittelemita tuoleja ja sohvia. Yrityksen tarkoitus on edesauttaa sekä kestäväää kehitystä että olla mukana säilyttämässä designklassikoita tuleville sukupolville (www.vintagegalleria.fi).

Kankaanperä kertoo, että viime vuosien aikana tietoisuus ja arvostus Kukkapuron huonekaluja kohtaan on kasvanut ja niitä tarjotaan myyntiin vähenemässä määrin. Varsinkin Karuselli-tuolien arvo tiedetään ja ne vaihtavat harvoin omistajaa. Kankaanperälle tulee aina välillä kyselyitä, voisiko hän varata asiakkaalleen Karusellin jo etukäteen jos sellainen tulee myyntiin, mutta Karusellin saaminen myytäväksi on niin harvinaista nykyään, ettei varauksia voida ottaa vastaan. Saturnuksia ja Remmejä liikkuu markkinoilla enemmän. (Kankaanperä, haastattelu 3.3.2015)

Suurin osa Vintage Gallerian kautta kulkevista Kukkapuron tuoleista ovat alkuperäiskuntoisia. Varsinkin nahkahuonekaluissa Haimin aikana käytetty Friitalan nahka on laadultaan niin hyvää, että se on monesti kaunis ja käyttökuntoinen vielä 40-vuoden jälkeenkin. Myyntiin otetaan hyväkuntoisten huonekalujen lisäksi siedettäväkuntoisia huonekaluja. Kankaanperän mukaan myyntiin otettavaa huonekalua on voitava vielä käyttää siinä kunnossa kuin se myyntihetkellä on, muuten sitä ei huolita. Huonekalujen historia ei kaupallisella puolella ole merkittävä arvokriteeri, joten myytävien huonekalujen historiaa ei dokumentoida mitenkään.

Kankaanperälle sana designhuonekalu tarkoittaa huonekalua, jonka suunnittelija tiedetään. Designhuonekalussa tärkeää on myös aitous, sillä nykyään monista klassikoista tehdään maailmalla kopioita. Kopioiden leviäminen kotitalouksiin hämärtää rajaa siitä, mikä on designia ja mikä ei, sillä kopiot eivät Kankaanperän mielestä sitä ole. Kopiot vaikeuttavat myös kaupankäyntiä, sillä läheskään kaikissa alkuperäisissä suunnittelijoiden tuotteissa ei ole leimoja, vaan ne on tunnistettava muilla keinoin. Kankaanperä sanoo designin käsitteen muuttuneen viime vuosikymmeninä. Sanan

levitessa suomalaiseen kulttuuriin on hänen mielestään syntynyt ”design sitä ja design tätä”. Osasta aiempina vuosikymmeninä suunnitelluista normaaleista käyttöhuonekaluista on tehty design ikoneita ja niiden hinta on noussut tämän seurauksena pilviin. Esimerkiksi Kankaanperä antaa Hiort af Ornäsien, suomenruotsalaisen sisustusarkkitehdin huonekalut, joiden arvo on moninkertaistunut viime vuosien aikana. Hän uskoo designin brändäämisen olevan lähtöisin kauppiaista jotka ovat huomanneet, että design etuliitteellä saadaan myytyä helposti tavaraa ja hänen mielestään koko sana on kärsinyt tämän seurauksena pienen inflaation. Kankaanperä pitää yhtenä designin määreenä myös tuotteen kappalevalmistusmäärää sekä erikoisuutta. Hänen mielestään huonekaluilla joita on valmistettu vain tietty määrä on erilainen arvo kuin huonekaluilla joita on rajattomasti saatavilla.

Uudelleenverhoiluun, pehmustamiseen ja lasikuituosien uudelleenmaalaukseen Kankaanperä suhtautuu myönteisesti. Hänen mielestään kaikki korjaustyöt on kuitenkin aina suoritettava ammattilaisella ja niissä on käytettävä alkuperäisiä tai sen kaltaisia materiaaleja, värejä ja tekniikoita. Kankaanperän mielestä erityisesti Kukkapuron huonekaluissa juuri käytettävyyden on tärkeää, sillä suunnittelija on tehnyt tuolit istuttaviksi. Hän vertaa designnojatuuolin kunnostusprosessia arkkitehdin suunnitteleman talon putki remonttiin, jonka tehtävänä on pidentää käyttöikä ja joka kuuluu normaalina huolto-toimenpiteenä esineen elinkaareen. Hänen mielestään laadukkaasti toteutettu kunnostus, jossa huonekalu entisöidään uuden veroiseksi ei ainakaan laske huonekalun arvoa. Poikkeuksena ovat vääryytilisellä maalilla tai kankaalla itse tehdyt kunnostukset tai verhoilut, joilla voi nopeasti pilata tuolin ja saada sen arvon tippumaan.

Kukkapuron suunnittelemissa huonekaluissa ergonomian huomioiminen on Kankaanperän mielestä kunnostustyössä kaikista tärkeintä. Hän sanoo, että monet ihmiset, jotka eivät innostu Kukkapuron huonekalujen ulkonäöstä, kiinnostuvat niistä kuitenkin istuttuaan niihin, koska niissä on niin hyvä istua. Käyttökuntoisten huonekalujen rakentaminen useammista rikkiäisistä tuoleista käyttämällä niiden osia sekaisin, on Kankaanperän mielestä perusteltua ja järkevää, sillä jos jossain tuolissa on hyvä jalka ja toisessa hyvä istuin, niin yhdistämällä nämä saadaan saadaan säästettyä yksi ehjä ja käyttökuntoinen nojatuoli, kun taas rikkimenneet osat voidaan heittää pois. Hänen mielestään osien vaihtaminen ei tee esineestä epäaitoa, sillä Kukkapuro on alunperinkin suunnitellut useimmat mallinsa modulaarisiksi. Esim. Saturnuksessa kahden hengen sohvasta voidaan tehdä kaksi nojatuolia, josta toisessa on käsinojat ja toisessa ei tai toisinpäin.

Henkilöhistoriallisten huonekalujen kuten Tamminiemen Kukkapuro-huonekalujen kohdalla Kankaanperä on samaa mieltä kuin muutkin haastateltavat, että ne tulisi säilyttää siinä kunnossa kuin ne ovat, eikä tehdä niille mitään, sillä ne ovat pala Suomen historiaa eikä museokäytössä ergonomialla ole merkitystä.

7 Päätöksenteko konservoinnin mallien avulla

Olen valinnut tutkimukseeni kaksi designin konservointiin sopivaa konservointimallia, joita käytän Plaanon ja Saturnuksen konservointipäätösten apuna. Ensimmäinen on Foundation for the Conservation of Modern Artin vuonna 1997/99 laatima *the Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art* ja toinen on Australian kokoelmaevoston (Collections Council of Australia LTD) vuonna 2001 julkaisema *Significance 2.0*.

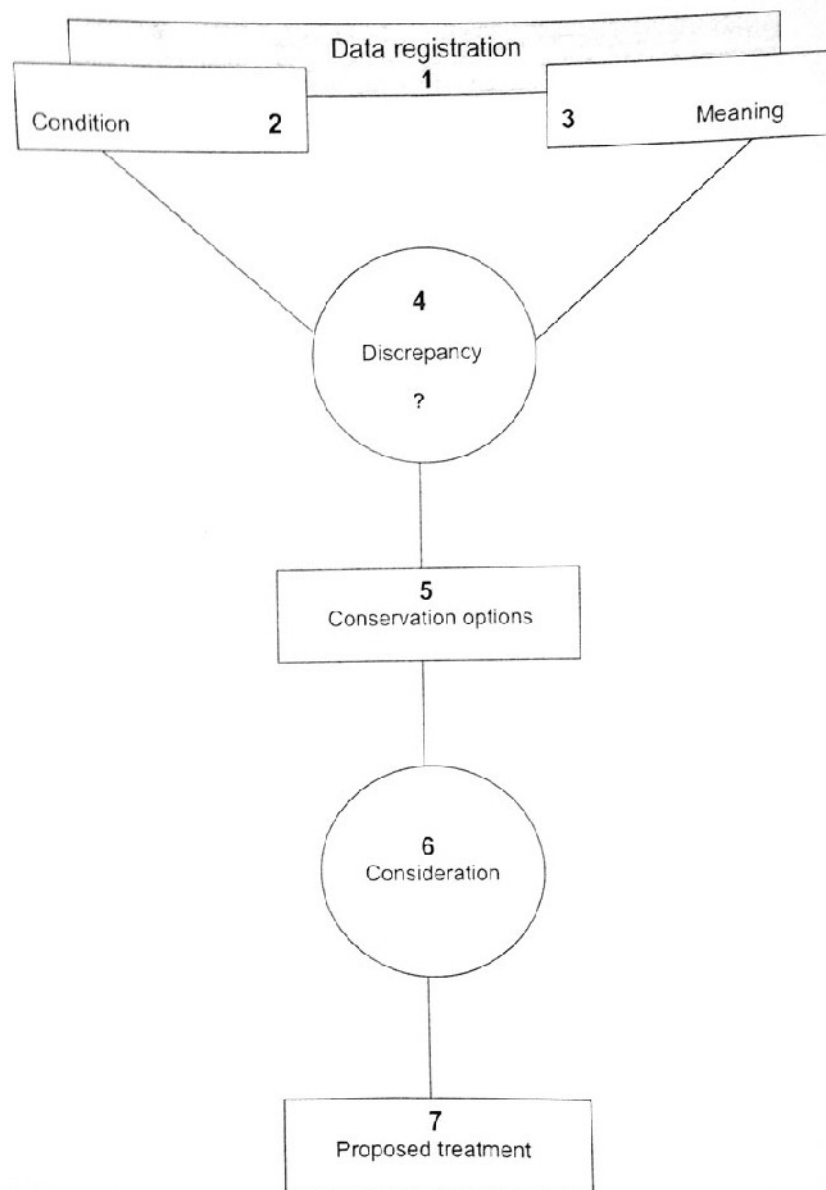
7.1 Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art

Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art eli malli modernin ja nykytaiteen konservointiin kehitettiin Hollannissa 1997 osana kansallista projektia ja esiteltiin samana vuonna pidetyssä konferenssissa: ”Modern Art who cares”. (Taulukko 2.) Malli perustuu Ernst van de Weteringin 1970-luvulla suunnittelemaan kaavioon, joka kehitettiin alunperin etnisen esineistön konservointiprosessien ongelmien ratkaisemiseksi. Sekä etnografisessa esineistössä että modernissa taiteessa on oleellista ymmärtää materiaalit ja niiden merkitykset, ennen kuin voidaan tulkita niiden muutoksia. (Varoli-Piazza, 130.) 1990-luvun lopulla mallia laajennettiin, jotta se vastaisi modernin taiteen konservoinnin tarpeita. Nykytaiteessa teoksessa käytetyt materiaalit voivat olla mitä tahansa ja materiaaleilla itsessään on omat merkityksensä ja arvonsa, jotka pitää huomioida. Ennen jokaista konservointipäätöstä on selvitettävä, mikä on tärkein säilytettävä asia: ulkonäkö, alkuperäiset materiaalit vai esimerkiksi esineen toimintakunnon säilyttäminen. (Foundation for the Conservation of Modern Art 1997/99, 1-3.)

Malli on hyvin yksityiskohtainen ja sitä voidaan mielestäni hyvin soveltaa myös design-huonekalujen konservointiin. Huonekalut ovat kuitenkin ensisijaisesti käyttöesineitä

eikä niistä löydy vastauksia kaikkiin mallissa etsittäviin merkityskysymyksiin. Mallia seuraamalla voidaan kuitenkin varmistua siitä, että kaikki esineessä oleva ja siitä saatava tieto tulee dokumentoitua ja että on konservaattori on ymmärtänyt, mitkä ovat konservoitavan kohteen tärkeimmät merkitykset ja arvot ja mitkä ovat vaihtoehdot konservoinnin toteuttamiseksi. Olen esitellyt tutkimuksessa pääpiirteittäin mallin työvaiheet. Yksityiskohtaisempia ohjeita ja kysymyksiä päätösten tueksi löytyy Foundation for the Conservation of Modern Artin julkaisusta.

Taulukko 2. Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art

Nykytaiteen konservointimalli perustuu seitsemään eri vaiheeseen:

1. Tietojen tallennus: Ensimmäisessä vaiheessa kerätään yhteen tieto teoksen materiaaleista (merkki, valmistaja, koostumus) käytetyistä tekniikoista, taiteilijan tavoitteesta ja työn merkityksestä, materiaalien merkityksestä, materiaalien alkuperäisistä ja nykyisestä kunnosta, teoksen liikkeestä, äänistä ja installoinnista, sekä taiteilijasta saatavasta tiedosta kirjallisuudesta tai haastattelemalla taiteilijaa. Ensimmäisen vaiheessa kerättyä tietoa käytetään kahdessa seuraavassa vaiheessa.

2. Kunto: Toisessa vaiheessa tehdään kattava kuntokartoitus. Materiaalikoostumus ja ikääntyminen tutkitaan tieteellisin menetelmin ja vauriot sekä teoksessa tapahtuneet muutokset dokumentoidaan tarkasti. Samalla tehdään arvio siitä, miten materiaalit tulevat todennäköisesti vanhenemaan. Uusien materiaalien kuten muovien kohdalla ongelmaksi muodostuu usein se, ettei materiaaleja pystytä tunnistamaan tai niiden vauriotumista ei osata ennustaa niin hyvin kuin pitkään käytössä olleiden materiaalien.

3. Merkitys: Kolmannessa vaiheessa on selvitettävä teoksen ensisijainen merkitys. Teoksilla on monia eri merkityksiä: taiteilijan antaman merkitys, kontekstin luoma merkitys, kuten kritiikin, ryhmän, tyylin tai aikakauden sille antama merkitys, paikan luoma merkitys, kuten kokoelman, tietyn maan tai alueen antama merkitys sekä tapahtuman luoma merkitys, erityisesti performanssitaiteessa. Teoksella voi olla lisäksi ideologinen merkitys, joka voi olla poliittinen, filosofinen tai uskonnollinen. Myös materiaalivalinnat ja työmenetelmät vaikuttavat teoksen merkitykseen.

4. Epäjohdonmukaisuus: Siirryttäessä neljänteen vaiheeseen teoksesta tiedetään sen historia ja muut faktat, kunto ja teoksen merkitys. Määritelläkseen konservointiongelman, on löydettävä vastaus kysymykseen, onko teoksen merkitys muuttunut ikääntymisen, vaurioitumisen tai kulumisen seurauksena niin oleellisesti, että se vaatii aktiivista konservointia tai restaurointia? Kysymystä on pohdittava useasta lähtökohdasta: esteettisestä lähtökohdasta, taiteilijan näkökulmasta, alkuperäisyyden kannalta sekä historiallisuuden ja toimivuuden kannalta.

5. Konservoinnin vaihtoehdot: Kun konservointiongelma on määritelty, laaditaan sen perusteella vaihtoehtoisia konservointisuunnitelmia sekä aktiivisesta että passiivisesta konservoinnista tai restauroinnista.

6. Vaihtoehtojen tarkastelu: Kun vaihtoehdot on rajattu, punnitaan eri vaihtoehtojen riskejä, merkityksiä teokselle sekä rajoituksia. Tärkein kysymys punnittaessa eri konservointivaihtoehtoja on pohtia, millä tavalla konservointi korjaa teoksen merkityksen epä johdonmukaisuutta. Pohdinnassa huomioidaan samat näkökulmat kuin kohdassa viisi. Niiden lisäksi on pohdittava vielä konservoinnin päätöksiä kyseisen teoksen merkittävyyden kannalta, otettava huomioon taloudelliset, lain ja materiaalien asettamat rajoitteet, taiteilijan mielipide konservointiin tai restaurointiin sekä konservoinnin etiikka.

7. Toimenpide-ehdotus: Lopuksi laaditaan toimenpide-ehdotus, jossa on ohjeet sekä ennaltaehkäisevään konservointiin, aktiiviseen konservointiin sekä restaurointiin. Raportin liitteeksi on tärkeää tallentaa myös selvitys siitä, miten kyseiseen ratkaisuun on päädytty. (Foundation for the Conservation of Modern Art 1997/99, 5-15.)

7.2 Significance

Significance 2.0 on Australian kokoelmanevoston (Collections Council of Australia LTD) vuonna 2001 julkaisema kokoelmahallinnan metodi, jolla pyritään arvottamaan esineitä. Kymmenvaiheisessa prosessissa tutkitaan ja analysoidaan esineiden merkityksiä ja arvoja ihmisille ja yhteisöille. Merkityksenhallinnan tavoite on ymmärtää, kuvailla ja perustella miten ja miksi esine on tärkeä. Significance-metodissa esineestä kerätään kaikki saatavissa oleva tieto materiaaleista, kunnosta, käytöstä, historiasta, siihen liittyvistä muistoista, kontekstista, provinssiensistä ja samanlaisista esineistä. Näiden tietojen perusteella kirjoitetaan merkityslausunto, yhteenveto, jossa ilmenee esineen arvot, merkitys ja tärkeys. Arvotusta tehtäessä täytyy huomioida, että esineillä saattaa olla useampia arvoja ja merkityksiä eri ihmisille ja ryhmille. Significance-metodia voidaan käyttää sekä yksittäisille esineille että kokoelman osille tai jopa kokonaisille kokoelmille.

Merkitysmäärittely toteutetaan seuraavan kaavan mukaisesti:

1. Kerää perustiedot: mistä ja keneltä esine on hankittu, muuta hankintaan liittyvää tietoa, kuvat, kirjeet, materiaalit, tiedot vastaavista esineistä ja paikoista.

2. Selvitä esineen historia ja provinssi: esineen valmistuspaikka ja -aika, valmistaja, kuvat tai muut tiedot valmistuksesta, käytöstä tai käyttöpaikasta, tiedot aiemmista omistajista sekä tämän tyyppisen esineen yleinen historia.

3.Konsultoi ihmisiä: Etsi ihmiset, joilla on tietoa esineestä. Haastattele esineen myyjää tai lahjoittajaa, aiempia omistajia tai ihmisiä/asiantuntijoita, jotka tietävät samanlaisista esineistä. Kysy heiltä esineen alkuperästä, tekijästä, kontekstista, valmistuksesta, toiminnasta, käytöstä, käyttöpaikoista ja samanlaisista esineistä. Kirjaa ylös kaikki tieto.

4.Löydä historiallinen konteksti: Pohdi miten esine yhdistyy laajempaan historialliseen tematiikkaan. Kuvaako se jotain kehityskautta, suuntausta, ajanjaksoa tai aihetta vai liittyykö se johonkin paikkaan tai ympäristöön. Pohdi esineen tarkoitusta, toimintoa ja suhdetta muihin esineisiin. Tallenna mahdollisuuksien mukaan esine sen alkuperäisessä toimintaympäristössä tai tallenna kuva vastaavasta esineestä in situ. Käytä apuna tarvittaessa karttaa.

5.Analysoi: Kuvaile esine, sen luonne ja analysoi sen kunto. Kirjaa ylös esineen materiaalit, merkit ja merkinnät, materiaalien tai esineen (osien) valmistajat, kulumat, käytönjäljet, aiemmat korjaukset, muutokset ja lisäykset.

6.Vertaa: Vertaa esinettä samanlaisiin. Pohdi, poikkeako esine muista samanlaisista vai onko se identtinen. Lisää dokumentointiin kuvia samanlaisista esineistä. Tutki kirjallisuutta ja Internetiä. Konsultoi kollegoita ja muita samanlaisten esineitten parissa työskenteleviä.

7.Identifioi: Tunnista esineeseen liittyvät paikat, vastaavat esineet ja kokoelmat. Pohdi paikkojen, ihmisten ja esineiden yhteyttä tähän yhteen esineeseen.

8.Määritä: Arvioi esineen merkitys sen tärkeimmän arvokriteerin mukaisesti käyttämällä esineestä kerättyä tietoa. Valitse kriteeriksi historiallinen, taiteellinen, esteettinen, tieteellinen/tutkimuspotentiaali, sosiaalinen tai hengellinen arvo.

9.Kirjoita merkityslausunto: Kirjoita yhteenveto esineen arvoista ja merkityksestä ja perustele ne. Keskustele mahdollisuuksien mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa lausunnosta. Merkitse lausuntoon päivämäärä ja laatija, sillä esineen merkitys voi muuttua ajan kuluessa. Kirjaa ylös käytetyt tietolähteet ja henkilöt, joita on haastateltu tiedonkeruuvaiheessa sekä mahdolliset lisätiedon lähteet, joista tulevaisuudessa voidaan tarvittaessa etsiä lisää tietoa.

10. Kirjoita toimenpidesuositukset: Kirjaa ylös merkityslausunnon laatimisesta seuranneet suositukset esineen hallintaan, säilytykseen, konservointiin, saavutettavuuteen, tulkintaan sekä mahdollisiin lisätutkimustarpeisiin liittyen.

Tutkimuksessa on käytetty Significance-metodia Plaanon ja Saturnuksen merkityksen määrittelyyn. Merkitysmäärittely on esitetty luvussa 8 kunkin huonekalun konservointisuunnitelman yhteydessä.

8 Esimerkkituolien konservointisuunnitelmat ja perustelut

Konservointisuunnitelmien pohjana toimivat aiemmissä luvuissa esitetyt tiedot Plaanosta ja Saturnuksesta. Luvussa viisi esiteltiin esimerkkituolit, kerrottiin niiden materiaaleista, rakenteesta, materiaalien ikääntymisestä, vaurioista ja tuolien historiasta sekä tulevaisuudesta. Molempien tuolien kuvalliset vauriokartoitukset löytyvät tutkimuksen lopusta liitteinä 2 ja 3. Luvussa seitsemän esiteltiin kaksi designin konservointiin sopivaa arvo- ja päätöksentekomallia, joita on käytetty laadittaessa esimerkkituoleille konservointisuunnitelmat. Malleissa on päällekkäisyyksiä joten niitä on käytetty rinnakkain. Kaikkiin nykyaikaisen konservointiin liittyviin kysymyksiin ei ole oleellista löytää vastausta huonekalujen kohdalla, joten osa Decision-Making model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary art:in tarkentavista kysymyksistä on jätetty huomioita. Tietojen keräämiseksi on käyty haastattelemassa Yrjö Kukkapuroa, Designmuseon johtajaa Jukka Savolaista ja Vintage Gallerian omistajaa Leena Kankaanperää sekä keskusteltu yleisesti designin konservoinnista Susan Granerin, Vitran huonekalukonservaattorin kanssa. Näin on saatu esiin monta näkökulmaa designihuonekalujen konservointipäätösten pohjaksi. Lisäksi konservointisuunnitelmien teossa on huomioitu konservoinnin etiikka sekä huonekalujen käyttönäkökulma.

Konservointipäätös on aina kompromissi, jossa on valittu tärkeimmät säilytettävät arvot ja tekijät, pyritty punnitsemaan vaihtoehtoja mahdollisimman monelta kannalta ja tehty näiden tietojen perusteella päätös. Mikään esitetyistä konservointimalleista tai tehdyistä esimerkkihuonekalujen konservointisuunnitelmista ei voi antaa valmiita ohjeita, miten Yrjö Kukkapuron designihuonekaluja tai muutakaan esineistöä tulisi konservoida. Mallit toimivat ainoastaan pohjana ja apuna konservoinnin ongelmaa käsiteltäessä. Jokainen

teos, esine tai huonekalu on oma yksilönsä ja jokaisen kohdalla on tehtävä erikseen päätös, siitä mitä toimenpiteitä suoritetaan tai jätetään suorittamatta. Konservointipäätöksiä tehtäessä on otettava huomioon myös mahdollisuus, että tulevaisuudessa tehtävät uudet tutkimukset paljastavat lisätietoa kohteesta ja muuttavat aiemmin esitettyjä toimenpidesuosituksia. (Foundation for the Conservation of Modern Art 1997/99, 5-15.)

8.1 Saturnuksen merkitysmäärittely ja konservointisuunnitelma

Esimerkki-Saturnus on tyypillinen Saturnus-tuoli. Sen historiasta ei tiedetä muuta kuin että se löytyi Kukkapurojen ulkovarastosta, jossa oli useita samalla kankaalla verhoiltuja Saturnuksia. Verhoilu ei ole Kukkapuron mukaan luultavasti alkuperäinen. Tätä olettaa tukee myös Haimin kangasvärrikartta vuodelta 1969. (liite 4) Saturnuksen kankaan vaaleankeltainen pastellimainen väri viittaa 1980-luvulle. Haimi Oy valmisti Saturnustuolia vuosina 1967-1980, joten tuoli on mahdollisesti verhoiltu uudelleen joskus 1980-1990-luvun aikana. Uudelleenverhoilu on luultavasti kuitenkin toteutettu Avarteella, koska verhoilukangas on hyvin samanlainen kuin Plaanossa oleva alkuperäiskangas.

Saturnus on hyvä esimerkki 1960-luvun muotoilusta. Siinä näkyy Pop- ajan muotokieli ja rentous ja materiaalina lasikuituvahvistettu muovi kuvaa hyvin ajan ihanteita. Saturnus on Kukkapuron mallina tunnettu ja arvostettu, mutta yksittäisenä tuolina se ei ole arvokkaampi kuin muut vastaavat. Saturnuksia on säilynyt paljon ja niitä oli tutkimuksen tekohetkellä helmikuussa 2015 myynnissä kymmeniä nettihuutokaupoissa ja vintageeseen tai designiin erikoistuneissa antiikkiliikkeissä sekä alkuperäisillä että uudelleenverhoilluilla päällisillä. Designmuseon kokoelmista löytyy alkuperäisverhoiltu Saturnustuoli 1960-luvulta. Esimerkkituoli on rakenteeltaan tukeva ja ehjä. Verhoilukangas on likainen ja rikki ja pehmustus on menettänyt muotonsa, joten tuoli ei ole käyttökuntoinen ilman uudelleenverhoilua. Tuolin kunto ja siinä käytetyt materiaalit on selostettu tarkemmin luvuissa 5.1. ja 5.2.

Nykytaiteen konservointimallissa konservointiongelma määritellään kysymällä, onko teoksen merkitys muuttunut ikääntymisen, vaurioitumisen tai kulumisen seurauksena niin oleellisesti, että se vaatii aktiivista konservointia tai restaurointia. Vaikka kyseessä on huonekalu, voimme pohtia samaa kysymystä. Esteettiseltä kannalta ajateltuna tuoli on mielestäni vielä nykytilassaan siinä kunnossa, että sen tunnistaa Saturnus-tuoliksi.

Vaikka pehmusteet ovat painuneet kasaan ja ovat selkänöjan päällä varsin muhkuraiset, ne eivät ole menettäneet muotoaan niin paljon, että design muuttuisi toiseksi. Toisaalta kankaan väri ei ole alkuperäinen eikä edes tyypillinen Saturnukselle, joten kankaan vaihtoa voidaan pitää oleellisena muutoksena ulkonäössä. Uudelleenverhoilulla on menetetty myös tuolin autenttisuudesta iso osa jo sen käyttöaikana. Toisaalta uudelleenverhoilu on osa tuolin historiaa ja kertoo siitä, että sitä on käytetty ahkerasti. Suunnittelijan toiveet verhoilusta rajoittuivat tyyliin sopivaan verhoiluun ja Saturnuksen kangas on tyyllisesti oikea, vaikkakin sellainen väri, jota ei ole alunperin valmistettu. Historiallista arvoa ei voida kuitenkaan pitää merkityksellisimpänä arvona koska tuolin käyttöpaikasta eikä käyttäjistä tiedetä mitään. Toimivuuden kannalta pehmusteiden ja kankaan kunto on muuttanut tuolin merkitystä. Tuoli ei ole enää mukava istua ja pehmusteiden painuminen on muuttanut Kukkapurolle tärkeää istuinergonomiaa. Lisäksi kankaan kunto estää sen ottamisen käyttöön myös esteettisistä syistä. Tuoli on käyttöhuonekalu, mutta mahdollisesti verhoilun kunnon takia se on poistettu käytöstä ja päätynyt varastoon, jossa sen kunto ja tila on huonontunut oleellisesti lisää.

Näiden tietojen perusteella tuolin tärkeimpänä arvona voidaan pitää käyttöarvoa, joka voidaan palauttaa pehmustamalla ja verhoilemalla nojatuoli uudelleen. Jotta uudelleenverhoilu ei muuttaisi tuolin luonnetta ja sitä kautta vaikuttaisi sen merkitykseen, tulisi uudelleenverhoilussa seurata Kukkapuron antamia ohjeita verhoilukankaasta ja verhoilutekniikasta. Kankaan tulisi olla pehmeä ja alkuperäistä väriskaalaa noudattava ja verhoilu tulisi suorittaa niin, että lopputulos on rento eikä kangasta pingoteteta liikaa. Myös pehmusteissa pitäisi pyrkiä pääsemään samaan tuntumaan kuin tuolissa on alunperin ollut. Työ tulisi dokumentoida hyvin ja vanhasta verhoilukankaasta tulisi säilyttää pala raportin yhteydessä. Lasikuituosat ovat säilyneet hyvin ja niiden konservointiin riittää pelkkä pintapuhdistus.

8.2 Plaanon merkitysmäärittely ja konservointisuunnitelma

Esimerkki-Plaanon on varhaisimpia valmistettuja Plaanoja. Siinä on hiekkavaletut käsinojen ja selkänöjan kannakkeet, joita on tehty Kukkapuron mukaan vain ihan valmistuksen alkuaikoina. Se on valmistettu 1974-1975 ja saattaa olla yksi valmiista prototyypeistä. Plaanosta tehtiin yli kymmenen eri prototyyppiä suunnitteluprosessin yhteydessä (Fang Hai 2001, 104) . Siinä on jäljellä alkuperäinen verhoilukangas sekä pehmusteet ja pintakäsittely. Tuolin käyttöhistoriasta ei ole tietoa, mutta se löytyi Kukkapu-

rojen varastosta, joten on mahdollista, että se on ollut heillä koko tämän ajan. Plaanoja on tehty satojatuhansia, joten malli ei ole harvinainen, mutta näitä varhaisimpia malleja on tehty rajoitetusti eikä ole löytänyt toista vastaavaa. Design-museolla on kokoelmis- sa Plaano, mutta se on Avarteen valmistama eli siinä käsinojan kiinnitys on ohuempi, injektiovalettu. Kiinnitysruuvit ovat metalliosan alapuolella kun ne esimerkkituolissa kulkevat osan keskeltä läpi. Lisäksi selkänojatyydyn kiinnitystapa on erilainen. Pehmusteiden välissä ei ole selässä ruuvi kiinnitystä vaan niiden välissä kulkee kova lista. Myös käsinojen päällä olevat kuusiokoloruuvit on korvattu Avarteen valmistamassa Plaanossa umpipäisillä kuperilla kiinnikkeillä. Fang Hain kirjassa on esitelty Plaanon käsinojakiinnikkeen erilaisia malleja, joita Kukkapuro suunnitteli useita ennen kuin hän löysi lopullisen haluamansa muodon kiinnikkeelle. Kirjan kuvassa näkyy myös esimerkkituolin kiinnikkeiden kaltaiset kiinnikkeet. (Fang Hai 2001,106). Tämä viittaa siihen, että esimerkkituoli voisi olla prototyyppi. Toisaalta tuolin pohjassa on Haimin valmistustarra, joten tuoli on valmistettu tehdastuotannossa. Tuolin kunto ja siinä käytetyt materiaalit on selostettu tarkemmin luvuissa 5.1. ja 5.2. Plaanoa voidaan alkuperäisyytensä ja valmistusajankohtansa perusteella pitää oman aikansa tärkeänä historiallisena esimerkkinä. Plaano on tärkeä tuoli Kukkapuron tuotannossa, sillä monet muut myöhemmin syntyneet toimistotuolisarjat on suunniteltu Plaanon pohjalta. Lisäksi esimerkkituoli on harvinainen, vanhoilla menetelmillä valmistettu kappale. 1970-luvun lopulla tapahtunut muutos tekniikan saralla vaikutti koko mallin muuttumiseen. Tuoli voi olla tulevaisuudessa myös mielenkiintoinen tutkimuskohde tutkittaessa 70-luvulla käytettyjä lakkoja tai pehmustemateriaaleja.

Tuoli on erittäin huonokuntoinen. Se on kauttaaltaan likainen ja pinnoilla on homekasvustoa. Kangas on likainen ja siinä on pari pientä reikää. Tarkempi vauriokartoitus löytyy liitteenä 3. Pohdittaessa tuolissa tapahtuneita muutoksia suhteessa sen merkitykseen voidaan todeta, että esteettiseltä kannalta tuolin muoto ja olemus on säilynyt hyvin. Pehmusteet ovat kovettuneet ja murenevat, mutta ovat säilyttäneet muotonsa, mikä viittaa siihen, että tuolia ei ole käytetty kovinkaan paljon. Kankaan lika ja siihen tulleet reiät ovat saattaneet syntyä vääränlaisesta säilytyksestä ja käsittelystä eivätkä käytöstä. Käsinojen kulumat ja selkänojan naarmut ovat selkeästi merkkejä huolimattomasta käsittelystä. Tuolin autenttisuus on säilynyt hyvin ja alkuperäisyyttä voidaan pitää tuolin tärkeimpänä säilyttämistä tukevana arvona.

Plaano säilytetään tulevaisuudessa sisätiloissa mallina tai näyttelyesineenä, jolla ei tulla enää istumaan. Tämä mahdollistaa konservoinnin rajaamisen ensisijaisesti vain

säilyttämiseen tähtääviin toimenpiteisiin eli puhdistukseen ja pehmusteiden konsolidointiin ja tukemiseen niiden hapertuneen rakenteen vuoksi. Kangas puhdistetaan imuroimalla se nukan suuntaisesti pehmeää sivellintä apuna käyttäen. Mikäli puhdistuksen jälkeen verhoilussa olevat reiät häiritsevät esteettistä yhtenäisyyttä, voidaan reiät paikata ompelemalla käsin alapuolelle ohut kankaan sävyyn värjätty tukikangas. Puu- ja metalliosat puhdistetaan nihkeällä pumpulipuikolla tai mikrokuituliinalla. Puuttuvat ruuvit voidaan korvata vain, mikäli vastaavanlaiset ruuvit löytyvät, mutta mikäli samanlaisia ei löydy, ne jätetään lisäämättä. Naarmuista voidaan retusoda suurimmat, selkeästi huolimattomasta käsittelystä syntyneet naarmut. Plaanon pehmusteet vaativat konservointia, koska niiden rakenne murenee. Polyuretaanin heikkous on sen nopea tuhoutuminen kosteuden, valon ja lämmön vaikutuksesta. Polyuretaani muuttaa väriään, menettää kimmoisuutensa, haurastuu, kellastuu ja murenee 20-30-vuoden käytössä. Plaanon pehmusteet ovat joko polyeetteri- tai polyesterivahtomuovia. Polyeetterivahtomuovia on käytetty enemmän verhoilun pehmusteena. Polyuretaanin esteriryhmät hajoavat hydrolyysissä ja eetteriryhmät photo-oxidaation vaikutuksesta, joten Plaanon tulisi säilyttää sekä kuivassa ja valolta suojattuna. Vaahtomuovin konsolidoinnista ja tukemisesta on tehty viimeaikoina paljon tutkimusta, mutta valmiita vastauksia siihen, mikä olisi paras mahdollinen aine kullekin vaahtomuovityypille ei vielä ole saavutettu. POPART-projektissa (Preservation of Plastic ARTefacts in museum collections) vuosina 2008-2012 tutkittiin murenevien polyesteri PUR-vahtojen konsolidointia kuudella eri aineella: Paraloid B72, Plextol B-500, unikonsiemenöljy, 3-aminopropylmethyldiethoxysilane, N-(2.Aminoethyl)-3-aminopropylmethyldiethoxysilane ja Beminguard MC. Polyeetterivahtomuovia on menestyksekkäästi konsolidoitu PUR dispersiolla Impranil DLV:llä. (popart-highlights.mnhn.fi.) Näiden aineiden käyttö konservoinnissa vaatii kuitenkin vielä lisää tutkimusta ja testejä. YAMK-opintojen aikana tein liimatutkimusta tukikankaan liimaamisesta vaahtomuoviin (liite 5) ja tätä menetelmää voisi käyttää myös Plaanon murenevien vaahtomuoviosien konsolidoinnissa. Vaahtomuoviosat tulisi konservoinnin yhteydessä myös eristää päällikankaasta polyesterivanulla.

9 Yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin näkökulmia, joita tulisi huomioida konservoitaessa Yrjö Kukkapuron huonekaluja sekä kerätä tietoa Yrjö Kukkapuron suunnitteleminen huonekalujen konservoinnin tueksi. Mielestäni tutkimusaihe oli tärkeä sillä suunnittelijan näkökulmaa ei ole aiemmin huomioitu huonekalukonservoissa. Modernien materiaalien ja teollisesti tuotettujen esineiden lisääntyessä museoiden kokoelmissa ja näyttelyissä on konservoinnin näkökulmien laajennus huonekalukonservoinnissa mielestäni ajankohtaista. Tutkimuksessa esitetyt näkökulmat valittiin ja esitettiin niin, että niitä voidaan käyttää myös yleisesti designhuonekalujen konservoinnissa eivätkä ne rajoitu siis pelkästään Kukkapuron tuotantoon muulta osin kuin suunnittelijan itsensä antamat ohjeet oman tuotantonsa konservoinnista. Näkökulmien lisäksi tutkimuksessa sovellettiin huonekalukonservointiin kahta konservoinnin kansainvälistä päätöksentekomallia.

Tutkimus onnistui mielestäni hyvin. Kukkapuroa haastatteleamalla saatiin tallennettua paljon tärkeää tietoa hänen suunnitteluprosessistaan sekä hänelle tärkeistä tuolien identiteettiin liittyvistä asioista, jotka tulisi ensisijaisesti säilyttää konservoitaessa tai huomioida uudelleenverhoiltaessa hänen suunnittelemaansa huonekaluja. Jukka Savolainen, Susan Graner ja Leena Kankaanperä toivat esiin erilaisia näkökulmia designhuonekalujen säilyttämiseen liittyen. Konservointisuunnitelmaa tehtäessä huomioitiin myös konservoinnin etiikka ja käyttönäkökulma.

Aiemmin esitetyt näkökulmat ja kerätyn aineiston tiedot huomioiden voidaan tutkimuksen tuloksena todeta, että niin Kukkapuron kuin muidenkin suunnittelijoiden suunnitteleminen huonekalujen konservointi lähtee aina huonekalun arvotuksesta ja pohdinnasta, miksi huonekalu on säilytetty ja mikä on sen tärkein arvo ja merkitys? Designhuonekalujen konservointi liittyy kiinteästi kontekstiin, jossa se on. Jos huonekalun säilyttämisen ensisijainen tarkoitus on esitellä muotoilua ja se ei ole uniikkikappale, vaan niin kutsuttu tyyppiesimerkki tietyistä huonekalumallista, tulisi konservoinnissa huomioida muodon ja värien muutokset ja mahdollisesti restauroida huonekalu vastaamaan suuremmilta pinnoiltaan alkuperäistä kuten Bauhausmuseossa Berlinissä oli tehty. Huonekaluista oli uudelleenmaalattu isot kuluneimmat pinnat, mutta pieniin yksityiskohtiin oli jätetty ajan patina. Mielestäni tällainen konservoinnin lähestymistapa voisi toimia yleisesti designhuonekalujen kohdalla, jossa värien ja muodon säilymisen merkitys on oleellinen asia. Restauroidamalla huonekalun muotoa tai

väriä korostavat suuret pinnat, saadaan sen olemus esiin ja huonekalu säilyy mahdollisimman lähelle sen kaltaisena millaiseksi se on suunniteltu. Huonekalusta näkee kuitenkin, ettei se ole uusi, sillä yksityiskohdissa on havaittavissa käytön aiheuttamaa kulumaa. Kokonaan uudelleenmaalaamalla esineestä katoavat tärkeät käytön jättämät jäljet kun taas pelkällä ennaltaehkäisevällä konservoinnilla kuluneet ja haalistuneet tai muotoaan muuttaneet pinnat antavat vääristyneen kuvan huonekalun suunnittelusta ulkoasusta. Toinen vaihtoehto esitellä ikääntynyttä designhuonekalua sellaisena kuin se on alunperin ollut, on laittaa uudesta tuolista kuva alkuperäisessä kunnossa olevan näyttelyesineen viereen. Joidenkin esineiden kohdalla on mahdollista myös hankkia uusi tuoli kuluneen rinnalle, sillä osaa designtuoleista valmistetaan edelleen.

Käydessäni Designmuseon Kukkapuron mallit läpi, huomasin, että heillä ei ole huonekaluista juurikaan käyttö- eikä kontekstietoja. Esineiden ensisijainen tarkoitus on esitellä kyseistä mallia eikä korostaa yksittäisen esineen historiaa. Näin ollen esineeseen tulleita naarmuja tai painaumuksia ei mielestäni voida pitää niin merkittävänä dokumentteina ettei niitä voitaisi korjata, poistaa tai puuttuvia osia korvata. Kulttuurihistoriallisen museon lähtökohdat saattavat olla aivan päinvastaisia. Jos kyseessä on historiallisesti merkittävä esine, jonka käyttäjä ja käyttöhistoria tiedetään ja jonka ensisijainen säilyttämisen tarkoitus on kertoa tarinaa henkilöstä ja hänen elämästään, ovat käytön aikana syntyneet jäljet merkittävämpiä dokumentteja jälkipolville kuin muotoilijan alkuperäinen muotokieli. Tällöin konservoinnissa tulisi keskittyä ennaltaehkäisevään konservointiin sekä alkuperäisten materiaalien tukemiseen. Designhuonekaluissa on myös uniikkikappaleita, säilyneitä prototyyppejä, joiden kohdalla joudutaan pohtimaan hyvin tarkasti, mitä niille tehdään. Tutkimuksessa annettiin esimerkki tällaisesta designhuonekalusta. Studio 65:n Leonardo sohvalle suoritettiin vain välttämättömimmät sohvan säilymistä edesauttavat toimenpiteet. Mielestäni tämä on hyvä lähtökohta uniikkiesineiden ja harvinaisten mallien kohdalla.

Designhuonekaluista suurin osa on käyttöesineitä. Huonekalut kuluvat käytössä ja vaativat huoltoa voidakseen palvella edelleen meitä käyttöhuonekaluina. Kukkapuron tuoleissa ergonomia on toiminut johtoajatuksena suunnittelussa ja tämän takia käytössä litistyneet pehmusteet sekä likaiset ja rikkiiniset verhoilut voidaan käyttöhuonekaluissa vaihtaa uusiin. Kunnostustyössä on kuitenkin tärkeää käyttää ammattilaista, joka osaa valita designiin sopivan kankaan ja alkuperäistä vastaavat pehmusteet sekä dokumentoi kunnostusprosessin. Kukkapuro on antanut selkeät ohjeet kankaiden ja

verhoilutekniikoiden osalta jotka on esitetty luvussa 6.1. Nämä toiveet tulisi huomioida uudelleenverhoiltaessa hänen suunnittelemaansa huonekaluja.

Museo- ja käyttöhuonekalujen välimaastossa ovat historiallista arvoa omaavat design-huonekalut, jotka kuitenkin ovat yksityisten henkilöiden omistuksessa, ainakin osittain myös käyttöhuonekalun ominaisuudessa. Näissä tapauksissa konservattorina näkisin historiallisen arvon menevän käyttöarvon edelle ja huonekalun alkuperäisyyden omaavan suuremman arvon kuin sen, että huonekalu on entisöity esteettisesti uudenveroiseksi. Markkina-arvoon alkuperäisyydellä ei valitettavasti tunnu olevan juuri merkitystä vaan ammattimaisesti kunnostetut designhuonekalut menevät kaupaksi kovaan rahaan vaikka ne olisi kokonaan uudelleenverhoiltu ja kunnostettu. Tästä esimerkkinä toimii Helanderin maaliskuisessa huutokaupassa myynnissä ollut Eero Aarnion suunnittelema Askon huonekaluliikkeen vuonna 1965 valmistama nro 2 pallotuoli, joka on kolmas maailmassa valmistettu pallotuoli. Tuolin myyjänä oli Askon omistajan leski, jolla tuoli on ollut koko sen historian ajan. Ennen huutokauppaa arvioitiin, että tuolin hintaa nostaisi nimenomaan sen todenperäinen ja kiinnostava historia. Tuoli päätettiin kuitenkin verhoiluttaa ja kunnostaa täysin uudelleen ennen huutokauppaa, eli voidaan kysyä mitä tästä historiasta jäi jäljelle? Huutokaupan vasarahinta entisöidylle pallotuolille oli 17000 euroa kun uuden pallotuolin hinta on 7555 euroa. Tästä esimerkistä käy ilmi että alkuperäisyys merkitsee keräilijällekin aivan muuta kuin museoalan ihmiselle. Varhaisesta valmistetusta pallotuolista oltiin valmiit maksamaan yli kaksinkertainen summa uuteen verrattuna, vaikka sen oli entisöity uudenveroiseksi.

Designhuonekaluja konservoitaessa törmätään lähes aina moderneihin materiaaleihin ja niiden ikääntymiseen liittyviin ongelmiin. Modernit huonekalut sisältävät materiaaleja, joiden konservointi- ja restaurointi vaativat lisää tutkimusta. Tässä tutkimuksessa materiaalitekniinen näkökulma rajattiin pois sen laajuuden vuoksi, mutta tutkimuksessa sivuttiin kuitenkin designhuonekalujen pehmusteissa laajalti käytettyjen PUR-vaahtomuovien konservoinnin ongelmia. Popart-projektin yhteydessä on tutkittu laajasti syntetttisten polymeerien konservointia. Vaahtomuovin lisätutkimus ja konservoinnin ongelmien ratkaiseminen olisi tärkeää, sillä siihen liittyvät ikääntymisen aiheuttamat ongelmat eivät rajoitu vain huonekalukonservointiin vaan ovat akuutteja myös modernin taiteen puolella, jossa vaahtomuoveja on ollut käytössä 1960-luvulta saakka. Materiaalitutkimuksen puolella olisi siis vielä paljon tutkittavaa, joskin sitä tehdään monessa maassa koko ajan, sillä ongelma on maailmanlaajuinen. Suomen mittakaavassa

ajateltuna samankaltaista haastattelututkimusta olisi mielenkiintoista tehdä myös muille suomalaisen huonekalusuunnittelun pioneereille, kuten Eero Aarniolle.

Sain tutkimusta tehdessäni paljon uutta tietoa moderneista materiaaleista sekä huonekaluissa että nykytaiteessa ja pitäisin tärkeänä että nykytaiteen ja huonekalukonservoinnin ammattilaiset tekisivät yhteistyötä modernien materiaalien vallatessa alaa yli perinteisten konservoinnin osa-alueiden. Yksi nykytaiteen puolella toimivien konservattoreiden toimintatavoista on kirjata muistiin taiteilijan toiveet teoksen konservoinnista ja elinkaaresta teoksen museoonottamisen yhteydessä. Mielestäni tämän tavan voisi ottaa käyttöön myös uusien designhuonekalujen kokoelmiinliittämisen yhteydessä.

Aloittaessani tutkimusta uskoin, että eri näkökulmien esiintuominen ja huomioiminen designhuonekalujen säilyttämisen ja konservointipäätösten tukena on tärkeää. Tutkimuksen aikana, haastatellessani eri alojen ammattilaisia ja kerätessäni yhteen heiltä saamiani tietoja ja ajatuksia ymmärrys yhteistyön tärkeydestä vahvistui ja kasvoi. Konservattoreilla on tieto ja ymmärrys esineen materiaaleista ja konservoinnin perinteisistä lähtökohdista kuten konservointietikasta ja materiaalitekniikasta kun taas muilla museoammattilaisilla ja suunnittelijalla on ainakin osittain erilaiset lähtökohdat asiaan.

Tämä tutkimus keskittyi Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin liittyviin näkökulmiin ja tärkeimmät tutkimuksen tiedot saatiin haastatteleamalla Kukkapuroa itseään, mutta muilta osin tutkimuksessa käytettyä toimintatapaa ja esitettyjä näkökulmia voidaan käyttää muuallakin pohdittaessa designin konservointia. Lisäämällä avointa keskustelua museoiden ja instituutioiden sisällä sekä konservointiryhmän, suunnittelijan tai taiteilijan kanssa, saadaan kaikille osapuolille enemmän tietoa esim. näyttelyyn tulevasta huonekalusta ja siihen liittyvistä arvoista. Vitran museossa avoin keskustelu johti siihen, että kuraattorit, näyttelysuunnittelijat ja museonjohtaja kallistuivat puoltamaan mahdollisimman vähän esineeseen puuttuvaa minimal intrusive-konservointia vaikka he olivat aluksi olleet sitä mieltä, että Leonardo-sohva tarvitsee restauroinnin voidakseen olla osana näyttelyä. Vitrassa keskustelua ja näkemyksien jakamista ei rajoitettu pelkästään ammattilaisiin vaan myös museokävijät otettiin mukaan keskusteluun ja heille kerrottiin museokäynnillä modernien materiaalien ikääntymisestä sekä näytettiin konkreettisesti miten ikä, säilytysolosuhteet ja käyttö vaikuttavat esineisiin. Näin tavalliset ihmisetkin, jotka olivat luulleet Leonardon huonon kunnon johtuvan konservattoreiden osaamattomuudesta korjata sohvaa ymmärsivät, miksi

sohva on jätetty sen näköiseksi kuin se on ja kuinka paljon oikeasti sen säilyttämisen eteen on tehty töitä.

Konservointipäätökset ovat aina vaikeita, oli kyseessä sitten Kukkapuron tuoli, joku muu designhuonekalu tai mikä tahansa esine, eikä koskaan voi varmasti tietää, miten päätökset pitkällä tähtäimellä vaikuttavat sen säilymiseen, mutta mitä enemmän näkökulmia konservoinnin päätöksiä tehdessä otetaan huomioon, sitä epätodennäköisempää mielestäni on, että konservoinnissa päädytään ratkaisuun, joka tulevaisuudessa osoittautuukin vääräksi.

10 Lähteet

AAV, Marianne, Kukkapuro-Enbom, Isa, Viljanen, Eeva, toim.
Yrjö Kukkapuro, huonekalusuunnittelija, Design museo 2008

APPELBAUM, Barbara, Conservation Treatment methodology, UK, 2007

COLLECTIONS council of Australia, Commonwealth of Australia: Significance 2.0, 2001

FANG, Hai: Yrjö Kukkapuro: Furniture Designer, Southeast University Press, Nanjing, 2001

FOUNDATION for the Conservation of Modern Art: The Decision Making Model for the Conservation and Restoration of Modern and Contemporary Art, 1997/99

HIRSJÄRVI, Sirkka & Hurme, Helena: Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö, Helsinki 2001

HIRSJÄRVI, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita, Kustannus-osakeyhtiö Tammi, Helsinki 1997

INCCA (International Network for the Conservation of Contemporary Art: Guide to Good Practice: Artist's Interview, Amsterdam 1999

KAIJALAINEN, Antti: Kaunis tuoli on kuin ihmiskeho, Glorian antiikki nro 68, 1/2008

KUKKAPURO, Yrjö: Huonekaluja, Paino- ja vedospalvelu, Helsinki 1983

KVADSTAD, Kristina: Minsta möjliga åtgärd, Nordiska Museet Förlag, 2000

NEATHERLANDS Institute for Cultural Heritage/Foundation for the Conservation of Modern Art: Concept Scenario, Artist Interviews, Amsterdam 1999

NIEMINEN, Rauno: Soitinten pintakäsittely -historiaa, vanhat sideaineet, sanasto, Ikaalinen 1992

ODDY, Andrew & CARROL Sara edited., British Museum Occasional Paper No. 135: Reversibility- Does it exist?, The Cameon Press Limited London 1999

van OOSTEN, Thea B.: Plastic Surgery: Conservation Treatments for flexible polyurethane foams: from facelift to donating corpse to science (article in British Museum Occasional Paper No. 135: Reversibility- Does it exist?) The Cameon Press Limited London 1999

van OOSTEN, Thea B.: PUR Facts: Conservation of Polyurethane Foam in Art and Design, Amsterdam 2011

PAVELKA, Karen L.: Access as a factor contributing to compromise in conservation treatment decisions (article in British Museum Occasional Paper No. 135: Reversibility- Does it exist?) The Cameon Press Limited London 1999

RUUSUVUORI & TIITTULA: Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, Vastapaino 2005

SEMBACH, LEUTHÄUSER, GÖSSEL: Huonekalumuotoilu 1900-luvulla, Benedict Tashen Verlag GmbH & Co, Köln, 1990

SWEET, Fay : Vintage Furniture, Collecting & living with modern design classics, Carlton Books Limited, Lontoo, 2007

VAROLI-PIAZZA, Rosalia (edited): Sharing Conservation Desicions, ICCROM, Rooma 2007

VIHMA, Susan: Ornamentti ja Kuutio, Ilmari Design Publications, Helsinki , 2002

Muuta aiheeseen liittyvää luettua kirjallisuutta:

ALLEN, N.S.; & EDGE: Fundamentals of Polymer Degradation and Stabilisation. University Press, Cambridge, 1992

GILL, K & EASTOP, D.: Upholstery Conservation: Principles and Practice, The Cromwell Press, Trowbridge, Wiltshire, 2001

HELSINGIN TAIDEHALLI, näyttelyjulkaisu: Oleta pyöreä tuoli: Eero Aarnion 60-luku, Helsinki 2003

LAHTINEN, Rauno: Modernin synty, Aalto, Korhonen ja moderni Turku, Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna, 2010

PELTONEN, Kaarina. toim.: Tunnista Designklassikot, WSOY Porvoo, 2009

RIVERS, S & UMNEY, N: Conservation of furniture. Great Britain, 2003

Verkkolähteet:

Haimin digitoitu katalogi, Freckelin kirjapaino 1969
issuu.com/mrdesigncatalogues/docs/haimi_kukkapuro_catalogue_1969

www.helander.com/designtuolit-pallotuoli

Helsingin Sanomat
www.hs.fi/koti/22.1.2015

Icomin museotyön eettiset säännöt:
<http://finland.icom.museum/etiikka.html>

<http://www.lepoproduct.fi/tuotekategoria/moderno/>

Markkinointi & Mainonta lehti verkossa
www.marmal.fi

www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/designmuseo-esittelee-yrjo-kukkapuron-tuotantoa/2028882

POPART-projektin kotisivut
popart-highlights.mnhn.fi

Chaumat, Tran, Dekkers, Pellizzi, Lattuati-Derieux: On-going studies in consolidation of polyurethane (PUR) foams

www.tikkurila.fi

Muut lähteet:

SÄHKÖPOSTI: Savinainen, Raimo, 19.2.2015. huonekalukonservaattori, Kansallismuseo

Suullinen tiedonanto, keskustelu: Susan Graner, 11.2.2015

HAASTATTELUT:

Yrjö Kukkapuro, haastattelu 14.2.2013

Jukka Savolainen, Designmuseon johtaja, haastattelu 9.12.2014

Leena Kankaanperä, Vintage Galleria, haastattelu 3.3.2015

Nimi	Suunnittelu vuosi	Valmistaja	Valmistus vuodet	Materiaalit	Huonekalu tyypit	Muuta
Keidas	1955-1956	Moderno Workshop	1956-1960?	puu (koivu), vahtokumipehmuste, joustavat pohjavyöt	Nojatuoli	Moderno Workshop oli Kukkapuron ja Mauri Enestamin paja.
Kolibri	1955-1956	Moderno Workshop	1956-1960?	puu (koivu), vahtokumipehmuste, joustavat pohjavyöt	Nojatuoli ja sohva	
Mambo	1955-1956	Moderno Workshop	1956-1960?	puu (koivu), vahtokumipehmuste, joustavat pohjavyöt	Nojatuoli ja sohva	
Lokki	1956	Moderno Workshop	1956-1960?	puu (koivu), vahtokumipehmuste, joustavat kumiset pohjavyöt, esim. ripsi kangas (Marjatta Metsovaara)	Tuoli	Moderno sarjan prototyyppi
Sesam	1956-1960	Moderno Workshop	1956-1960?		Vuodesohva	
Tip-Top-tuoli	1957	Moderno Workshop	1957-1960?	Puurunko. Selkänoja ja istuintyynt kangasverhoillut. Vahtokumipehmuste.	Nojatuoli	Moderno-sarjan prototyyppi. Käsi-nojan muoto muutettiin suora-kulmaiseksi kun tuoli liitettiin Moderno-sarjaan. Samalla mallilla tehtiin Moderno sarjaan myös sohva.
Yleis-tuoli	1957	Moderno Workshop	1957-1960?	Teräsputkijalat. Yliiverhoiltu.	Käsinojallinen tuoli	Moderno-sarjan prototyyppi
Moderno-sarja	1958-1960	Moderno Workshop/ Lepokalusto Oy, Lepo product Oy	Moderno Workshop 1956-1960, Lepokalusto oy 1960-Valmistetaan edelleen	Teräsputkijalat (tai puiset jalat.) Vaahtomuovisisus. Yliiverhoiltu. Yksivärinen.	Tällä hetkellä tuotannossa 7 erilaista lepotuolia sekä keinutuoli. Alkuaikoina myös sohvia. (L-9, L-122)	Alkuaikoina valmistettu myös puurunkoisena. Lepokalusto palautti puisen Modernon tuotantoon v. 2013 yrityksen 60v. juhluvuoden kunniaksi.
Luku-tuoli	1956 proto 1957	Moderno Workshop	1957	Teräsputkirakenne. Nahka. Käsinojat puuta.	Nojatuoli	Esiteltiin 1957 Koti ja tulevaisuus messuilla Helsingissä.
Pikku	1958	Moderno Workshop	vain joitakin kappaleita	Teräsputkirakenne. Istuin, selkänoja ja käsinojan päälliset taivutettua vaneria.	Tuoli	
Triennale	1959	Moderno Workshop	1959-1960?	Teräsputkirakenne. Leveät puiset käsinojat. Puinen istuin ja selkänojaritilä jonka päällä vaahtomuovisisustaiset verhoillut tyyny.	Kevyt nojatuoli	Esitelty Milanon triennialissa 1960. Taittuva.
Nahka, Casino, Chair no: 77	1960-1961	Lepokalusto Oy, Lepo Product Oy	1961-1971	Teräsputkirunko. Nahka.	Nojatuoli + rahi	Valmistettu vain noin 400 kpl erä Nigeriaan, mutta kauppa peruuntui ja tuolit palasivat Suomeen. Varasto myytiin loppuun 1970-puolivälissä.

						Liite 2 2 (4)
Merivaara tuoli	1962-1963	Merivaara Oy	1963-?	Teräsputkijalat. Yliverhoilu.	Kevyt nojatuoli	Valmistettu satoja tuhansia. Pelkästään 1963-1965 välisenä aikana tuoleja vietiin Neuvostoliittoon yli 300 000 kpl.
Ateljee 810-1K, 810-2K, 810-3K, 810-1T, 810-2T, 810-3T, 810-1TN	1963-1964	Haimi Oy 1964-1980. Avarte oy 1980-2013.	1964-2013	Runkorakenne teräsputkea. Haimin katalogissa vuodelta 1969: Puulajit koivu maalattu, tammi, tiikki, palisanteri. Jalat metalli tai puuholkeilla. Maalattu valkoinen, musta, sininen, punainen ja beige. Avarteen aikana käytetty mm. koivua/ koivuviilutettua lastulevyä. Päädyt umpikoivua. Petsivärit koivu, tumman ruskea koivu ja musta koivu. UV-suojattu puolikiiltävä muovilakka. Vm-pehmuste, istuin 33kg/m2, selkänoja 25kg/m2, käsinoja 20kg/m2, niskatuki 20kg/m2, dacronvanu.	Nojatuoli ja sohva. Sarjaan kuuluu myös pöytiä.	Elementeistä koottava. K puisilla käsinojilla, T pehmustetuilla käsinojilla, N niskatyyppi. Esiteltiin 1964 Kölnin huonekalumessuilla. MOMA:n kokoelmiin 1965. Haimin valmistamissa malleissa käsinojat kiinnitetty neppareilla. Avarteen aikana muutettiin ruuvattavaksi listaksi. K-mallia ei ole valmistettu enää 2000-luvulla.
Karuselli 412, rahi 412 J	1963-1964	Haimi Oy 1980 saakka. Avarte Oy 1980- 2013. Vitra 2013-	1965-	Runko ja jalusta lasikuitua. Teräsjousi. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu. 20mm vaahtokumipehmuste. Nahkaverhoilu.	Nojatuoli ja rahi	Pyörivä ja keinuva. Haimin aikana maalipintamatta, Avarteen aikana kiiltävä, vain musta ja valkoinen. Eurodomus Exhibition Genoa 1966. Viktoria & Albert museon kokoelmiin 1971.
Saturnus 812-1, 812-2, 812-3, 8121K, 8122K, 8123K, rahi 812J	1966-1967	Haimi Oy. -1980. Avarteessa tehty alussa ihan muutama kpl kunnes tuotanto lopetettiin.	n.1967-1980	Runko lasikuitua. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu nahalla tai pehmeällä kankaalla esim. vakosametilla. Verhoilun kiinnitys kääntölukoilla.	nojatuoli, sohva, ilman käsinojia ja käsinojallisena. Rahi. Sarjaan kuuluu myös pöytiä sekä baarijakkara.	Kiinteä tai pyörivä. Elementeistä koottava. K-merkinnällä olevat käsinojallisia.
Pikku-Karuselli 418, 418N	1965	Haimi Oy	1965-1974	Runko lasikuitua. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu.	nojatuoli	Voitti 1974 New Yorkissa järjestetyn "The most comfortable chair-kilpailun". Pyörivä ja keinuva. 418N mallissa niskatuki.
413 junior	1964	Haimi Oy	1964-1974	Runko lasikuitua. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu.	kevyt nojatuoli	Pyörivä.

						Liite 3 3 (4)
414K, 414 A, 414P, 415A, 415P	1965-1967	Haimi Oy	1965-1974	Istuin lasikuitua. Jalka K kiinteä lasikuitua. Jalat A ja P kiinteitä tai pyöriä kevytmetallia. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu tai molemmin puolin laminoitu.	Käsinojaton tuoli	Kiinteä K tai pyörivä P. A-mallissa jalusta laakean ristikon muotoinen. 414 malli matalampi ja leveämpi ja 415 malli kapeampi ja korkeampi.
416A, 416 P, 417A, 417P	1965-1967	Haimi Oy	1965-1974	Runko lasikuitua. Jalka K kiinteä lasikuitua. Jalat A ja P kiinteitä tai pyöriä kevytmetallia. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko verhoiltu tai molemmin puolin laminoitu.	Käsinojallinen tuoli	P pyörivä. A-mallissa jalusta laakean ristikon muotoinen. 416 malli leveämpi ja korkeampi ja 417 malli kapeampi ja matalampi.
419	proto 1961, 1968-1969	Haimi Oy	1969-1975	Jalka teräsputkea kromattuna tai polttomaalattuna. Istuin akryyilia tai ABS muovia. Haimin 1969 kuvastossa vakiovärit valkoinen, musta, sininen, punainen, beige. Erikoisvärit tilauksesta. Runko molemmin puolin laminoitu. Istuimessa voi olla ohut irroitettava vm-pehmuste. Tuolia tehty myös värittömästä akryylistä.	tuoli	Pinottava
Saturnus C-sarja F, FK ja M ja MK-mallit	1968-1969	Haimi Oy	1969-1974?	Istuin lasikuitua. Jalka M teräsputkea, jalka F kevytmetallia. Istuin ja selkänöjan etupuoli verhoiltu irroitettavalla pehmusteella. Verhoilu nahalla tai pehmeällä kankaalla kuten vakosametilla. Verhoilun kiinnitys venekuomulukoilla.	Nojatuoli ja sohva. Sekä käsinojilla että ilman.	Koottava. Kiinteä tai pyörivä jalusta. O jalusta pyöreä, M nelijalkainen teräsputkijalusta, jossa syvyysuuntaiset poikkijalakset.
3415X, 3415 O, 3415M 3417X, 3417O, 3417M	1966-1969	Haimi Oy	1966-1974	Istuurungot ABS kestopuuvia. Värit valkoinen, musta ja punainen. X ja O jalat alumiinia kirkkaaksi hiottuna tai polttomaalattuna istuurungon väriin. M jalusta kromattuna tai polttomaalattuna. Istuintyyppi tai istuin- ja selkänöjatyyny. Ruuvikiinnitys. Pehmusteena valettu polyuretaanityyny.	Käsinojattomia tuoleja	X jalusta ristikon muotoinen, O jalusta pyöreä, M nelijalkainen teräsputkijalusta, jossa syvyysuuntaiset poikkijalakset. Korkeussäätö ja pyörät.
3427X, 3427O, 3427M 3428X, 3428O, 3428M 3429X, 3429O, 3429M	1966-1969	Haimi Oy	1966-1974	Istuurungot ABS kestopuuvia. Värit valkoinen, musta ja punainen. X ja O jalat alumiinia kirkkaaksi hiottuna tai polttomaalattuna istuurungon väriin. M jalusta kromattuna tai polttomaalattuna. Istuin ja selkänöjan etupuoli verhoiltu irroitettavalla pehmusteella. Ruuvikiinnitys. Pehmusteena valettu polyuretaanityyny.	Käsinojallisia kevyitä nojatuoleja	X jalusta ristikon muotoinen, O jalusta pyöreä, M nelijalkainen teräsputkijalusta, jossa syvyysuuntaiset poikkijalakset. Korkeussäätö, pyörät ja keinumekanismi.

						Liite 1 4 (4)
3814-1F, 3814-1M, 3814-2M, 3814-3M	1966-1969	Haimi Oy	1966-1974	Istuinrungot ABS kestomuovia. Värit valkoinen, musta ja punainen. Teräsputkijalat tai muovijalusta. Istuin ja selkänöjan etupuoli verhoiltu irroitettavalla pehmusteella. Pehmusteena valettu polyuretaanityyny.	Käsinojaton ja käsinojallinen tuoli, kahden ja kolmenistuttavat sohvats käsinojilla ja ilman käsinojia.	X jalusta ristikon muotoinen, O jalusta pyöreä, M nelijalkainen teräsputkijalusta, jossa syvyyssuuntaiset poikkijalakset.
Remmi 817-1, 817-2, 817-3, 817-1K, 817-2K, 817-3K, 817H-1, 817H-2, 817H-3, 817H-1K, 817H-2K, 817H-3K 817H-J rahi	proto 1969 1971-1972	Haimi Oy, Avarte Oy 2013 saakka.	1972-2013	25mm teräsputkirunko. Kromattu tai polttomaalattu. Istuimen ja selkänöjan pohjana muovipäällysteiset teräksiset spiraalivaierit. Irroitettava istuimen/etuselän verhoilu vm 36kg/m3, niskatyynty 25kg/m2. Verhoilu kiinnitetty nahkaremmeillä runkoon. Käsinojat mustat muovipäällysteiset tai laminoitu koivulla, luonnonväri, ruskea tai musta petsi.	Käsinojaton ja käsinojallinen nojatuoli, kahden- ja kolmenistuttavat sohvats käsinojilla/ilman käsinojia. Kaksi selkänöjakorkeutta. Rahi.	Elementeistä koottava.K käsinojallinen. H korkeaselkäinen. Puukäsinojallisia valmistettu vain Haimin aikana.
Variaatio	1969	Haimi Oy	1969-?	Pohjalevy maalattua koivua, jalat kevytmetallia. Runko muodostuu vaahtomuovitytteisistä tyynyistä. Kangasverhoilu.	Sohva ja nojatuoli	Koottava.
Pressu 818	1972			Teräsputkirunko. Istuin ja selkänöja paksua canvaskangasta joka kiristetty suoraan putkiin.	Käsinojallinen nojatuoli.	
Plaano 431T, 431O, 431M, 432T, 432O, 432M, 433T, 433O, 433M, 434U, 434L, 435U, 435L	1974	Haimi Oy Avarte Oy	1975-2013	Muotoonpuristettu koivuvaneri. Koivu, tumma ruskea tai musta petsi. Päällä UV-suojattu puolikiiltävä muovilakka. Käsinojakiinnitys alumiinia.Teräsosat kromattu, alumiiniosat kiillotettu. Irroitettava istuin/selkänöjapehmustus. Pehmusteet muotoonleikattua/puristettua vaahtomuovia istuimen ja alaselän vm 35kg/m3, yläselän 25kg/m3. Jalat T,O ja U-malleissa alumiinia ja M ja L malleissa terästä.	toimistotuoli	Plaanossa oli kuusi jalkaa 1975-1993. Muuttui 5-jalkaiseksi 1993 kun valu muuttui injektiovaluksi. T ja U-mallit 6 jalkaisia, U-malli leveämpi.Saata-vissa pyörillä tai ilman. O mallissa pyöreä jalusta. L ja M teräsputkijalusta jossa putket taipuvat eteen ja taakse ns. jalaksiksi..435U ja L malleissa erillinen siirrettävä niskatuki. 2000-luvulla tuotannossa ollut 433 ja 435.

Saturnuksen yksityiskohtaiset materiaali- ja verhoilutiedot sekä vauriokartoitus

Saturnuksen verhoilukangas joustaa leveyssuunnassa niin, että 5cm pala venyy 8cm leveyteen. Syvyysuunnassa jousto on 5cm palassa +0,5cm. Rungon keskiosa eli irtopehmusteen alla oleva osa on verhoiltu vaaleanruskealla paksulla puuvillakankaalla, samoin irtopehmusteen alapuoli. Rungon verhoilu on pingotettu rungon reunojen yli. Kankaan reunoille on ommeltu noin 1cm kuja, jonka sisällä kulkee naru/kuminauha. Kangas on kiinnitetty runkoon popniiteillä. Rungon ja kankaan välissä on noin 1,5-2cm vaahtomuovi. Istuimen ja selkänöjan irtopehmuste on yhtenäinen ja se on kiinnitetty molemmista päistä venekuomulukoilla eli ns. kääntölukoilla. Istuimen etureunan alla on neljä lukkoa ja selkänöjan yläosan takapuolella toiset neljä. Istuinpehmuste on helppo irroittaa kääntämällä lukkoja yhden neljäsosakierroksen, jolloin lukot aukeavat. Istuinpehmuste on kolmiosainen. Istuinosa on oma tyynensä ja selkänöjassa kaksi tyynyä. Jokaisen tyynyn takana on vetoketju, jolloin tyynyt ovat vaihdettavissa erikseen. Tyynyn reunat on vahvistettu päältäommelluilla katesaumoilla. Myös käsinojien päällä kulkee katesauma. Pehmusteena on käytetty vaahtomuovia ja valkoista vanua. Kaikissa tyynyissä on pohjalla vaahtomuovi, jonka päälle on lisätty vanua sekä paksuntamaan että leventämään pehmustetta eli tyynyjen lopullinen muoto on rakennettu vanulla. Paketti on koottu ohuella harsokankaalla, joka on liimattu vaahtomuoviin kontaktiliimalla. Vaahtomuovin koko on istuimessa (leveys x syvyys x korkeus) 60x40x4cm ja pehmusteen koko vanun ja harsokankaan kanssa on 64x52x7,5cm. Ristiselän pehmusteena on 59x17x5cm vaahtomuovi ja vanulla ja harsokankaalla lisättynä pehmusteen kokonaismitat ovat 64x25,5x10cm. Yläselän pehmuste on lähes kokonaan vanua, pohjalla on vain ohut pehmeä vaahtomuovi 56x28x1cm. Koko pehmusteen koko 66x38x6,5cm. Käytettyjen vaahtomuovien tiheyksistä ei kirjallisuudesta löytynyt tietoa, mutta muiden mallien tietoja vertailemalla ja esimerkkituolin vaahtomuoveja kokeilemalla arvioisin istuimen pehmusteen olevan tiheydeltään 30kg/m³, ristiselän pehmusteen 35kg/m² ja yläselän vaahtomuovin 20-25kg/m².

Vauriokartoitus Saturnus

naarmu

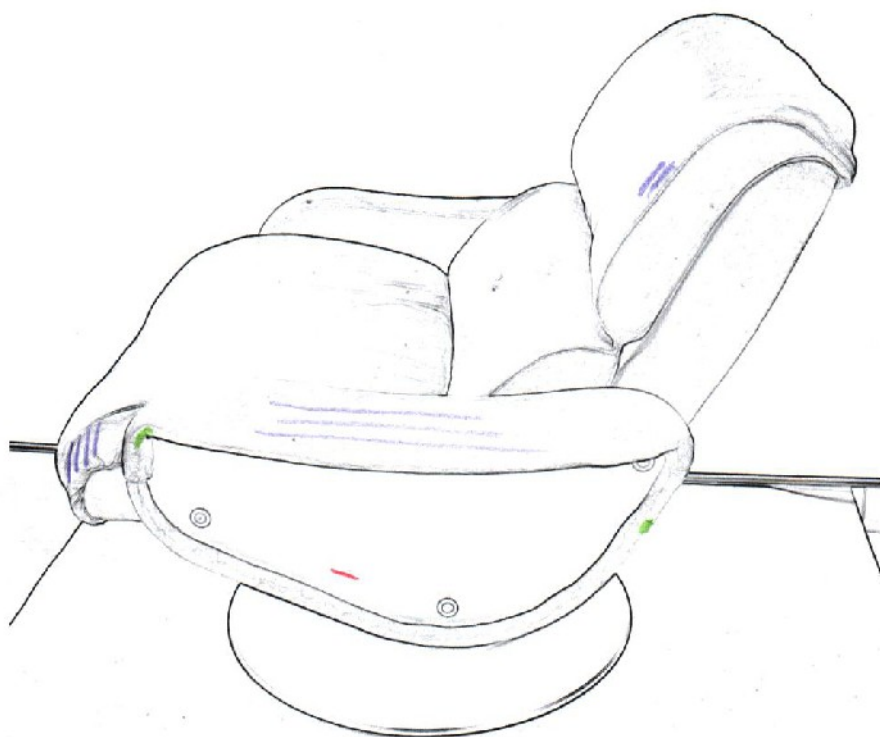
reikä/pala puuttuu

tahrä

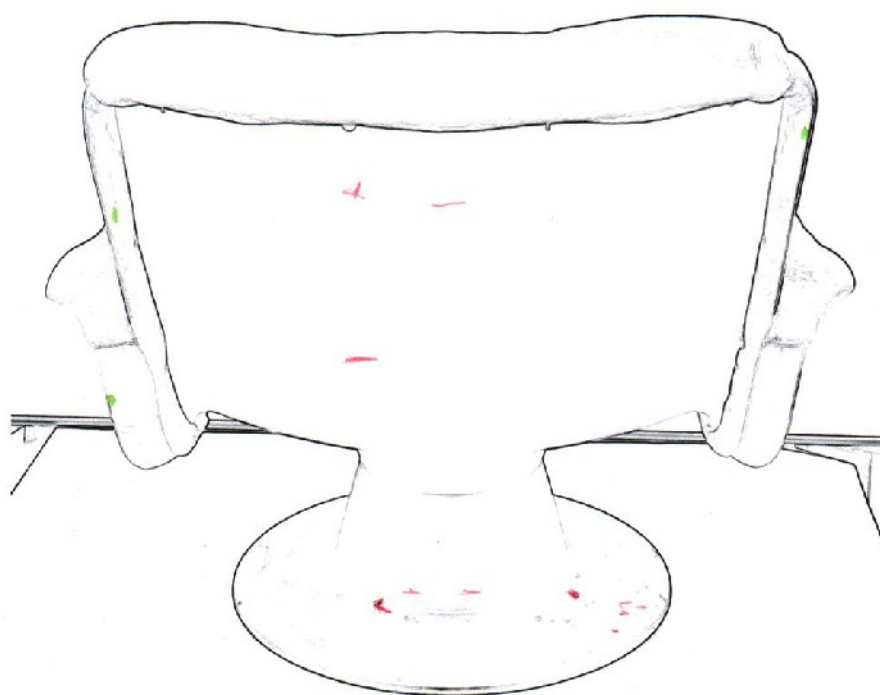
kuluma

 naarmu

 reikä/pala puuttuu

 kuluma

 naarmu

 reikä/pala puuttuu

■ naarmu

■ kulunna

■ tahra

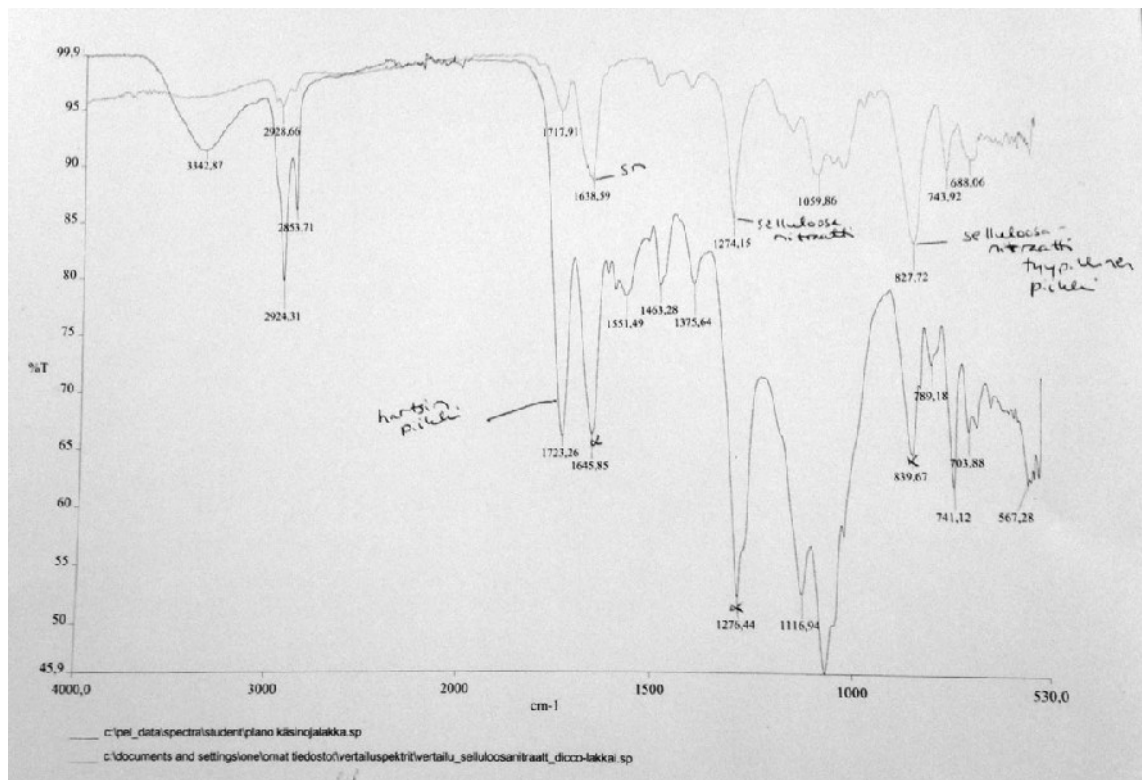
Plaanon yksityiskohtaiset materiaali- ja verhoilutiedot, FTIR-spektroskopia sekä vauriokartoitus

Plaanon istuin ja käsinojat ovat muotoonpuristettua koivuvaneria. Istuivanerin paksuus on 10mm ja käsinojavanerien 15mm. Verhoilukangas on poltetun oranssi joustava kangas, jossa on lyhyt nukka. Kangas joustaa leveyssuunnassa niin, että 5cm pala venyy 8cm leveyteen. Syvyysuunnassa jousto on 5cm palassa +0,5cm. Irtopehmusteen alapuolella on käytetty oranssia paksua puuvillakangasta. Pehmusteena on käytetty muotoon valettua PUR-vaahtoa. Selkänojan yläosan pehmusteen mitat ovat (leveys x syvyys x korkeus) 48 x 23 x 5cm. Tyynyn yläosa kääntyy selkänojavanerin taakse 5cm noin 2cm paksuna taitoksena. Istumen pehmusteen mitat ovat 48 x 44 x 5cm ja sen etuosa kääntyy istuivanerin alle 5cm noin 1cm paksuna taitoksena. Ristiselän tuki on tiiviimpää kumimaista materiaalia, joka on valettu puolikaaren muotoon. Sen paksuus on 7cm. Jokaisen tyynyn takana on vetoketju, jolloin tyynyt ovat vaihdettavissa erikseen. Tyynyn reunat on vahvistettu päältäommelluilla katesaumoilla. Päällikankaan ja pehmusteen välissä ei ole eristekerrosta. Avarteen valmistamassa Plaanossa on käytetty istuin-pehmusteena ja alemman selkänojan pehmusteena tiheydeltään 35kg/m³ olevaa vaahtomuovia ja muiden pehmusteiden vaahtomuovin tiheys on ollut 20kg/m³. Käsinojien ja selkänojan liitoskappale on tehty painepuristetusta alumiiniseoksesta. Kaikki näkyvät alumiiniosat on kiillotettu. Teräsosat on kromattu. Uudemmissa malleissa oleva taivutusmekanismi on emaloitu mattamustaksi. (Fang Hai 2001: 107)

FTIR (Fourier Transform Infrared) spektroskopiitutkimus

Avarteen aikana Plaanoissa on ollut pintakäsittelynä kellastumaton UV-suojattu valkoiseksi pigmentoitu muovilakka. Pigmentoinnin tarkoituksena on estää koivun kellastuminen. (Fang Hai 2001, s.107 Esimerkkituoli on vuodelta 1974 joten iän perusteella epäiltiin, että Plaanon lakka voisi olla nitroselluloosalakkaa. Plaanon lakkapinnasta otettiin pieni näyte, josta ajettiin infrapunaspektri. FTIR menetelmällä mitataan näytteen infrapunasäteilyn absorptio-spektrejä. Mitatussa spektrissä näkyy absorpoituneen säteilyn intensiteetti aaltoluvun funktiona. Näyte voidaan tunnistaa absorptiokäyrien paikan, muodon ja intensiteetin perusteella. Referenssinä käytettiin Tikkurilan Dicco nitroselluloosalakan IR-spektriä. Selluloosalakat tulivat käyttöön Suomen puusepänteollisuudessa 1930-luvulla ja lakka on ollut käytössä vielä Plaanon valmistamisen aikaan

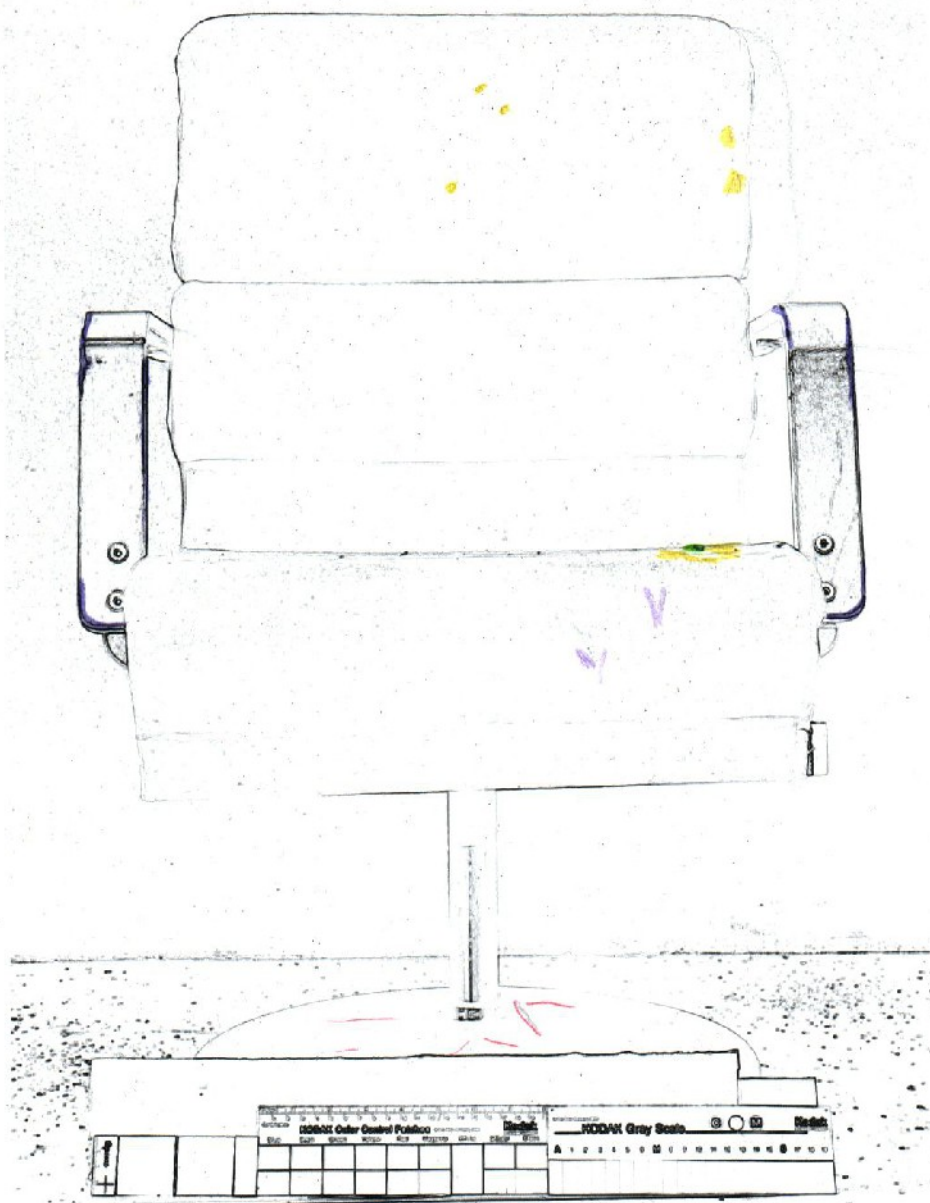
vaikka 1970-luvulla on siirrytty käyttämään myös muovipohjaisia pintakäsittelyaineita. Vähitellen happokovetteiset eli katalyyttilakat ovat syrjäyttäneet selluloosalakat. Tikkurila Oyj lopetti Diccon valmistamisen 1.9.2012. (Nieminen 1992, s.9-10, www.tikkurila.fi)

Kuva 1. FTIR analyysi käsinojan lakkapinnasta. Alempi käyrä Plaano. X:llä merkitty selluloosanitraatille tyypilliset piikit. Ylempi käyrä Dicco nitroselluloosalakka.

Näytteen spektrissä näkyi nitroselluloosalakalle tyypillisiä piikkejä, mutta spektristä löytyy myös hartsin piikki.

Vauriokartoitus Plaani

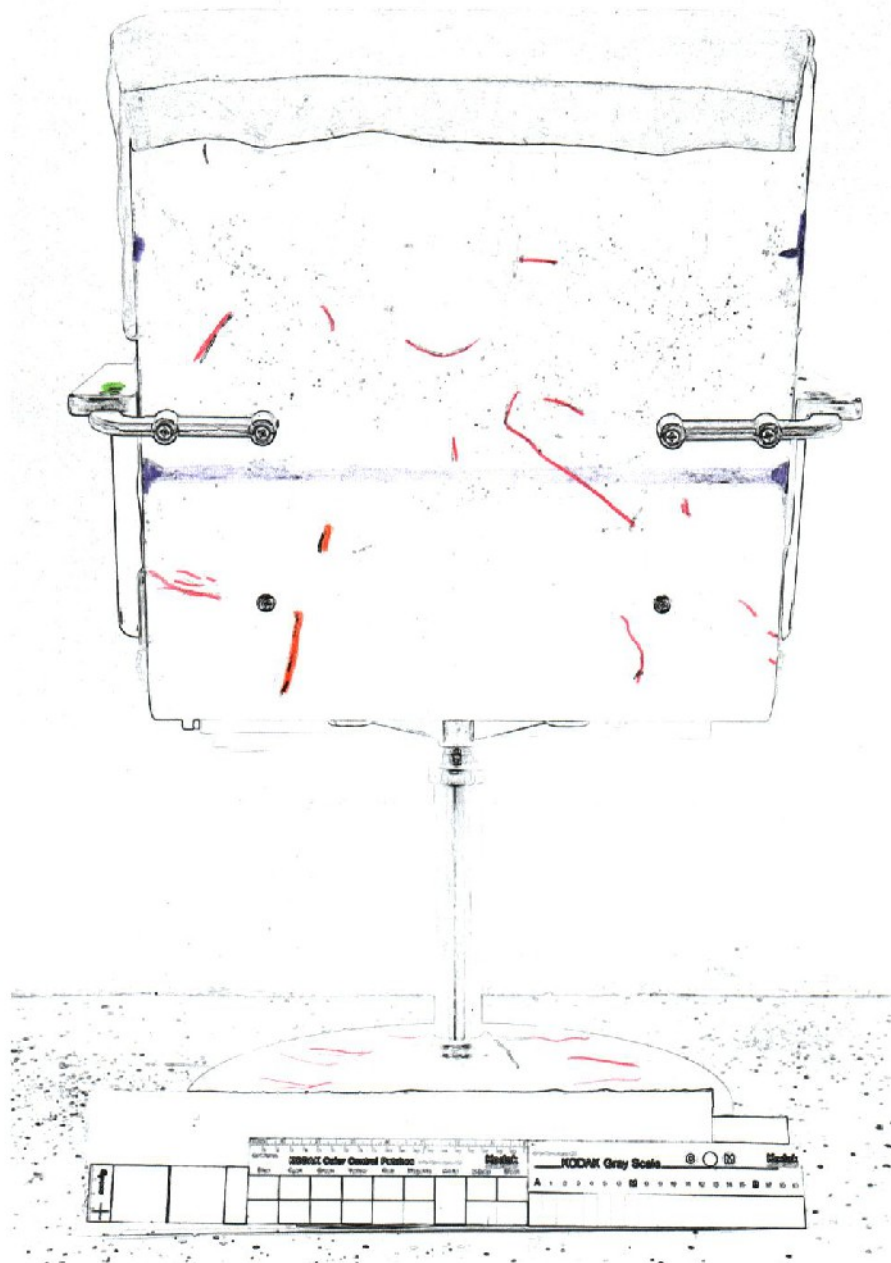

- naarmu
- reikä/pala puuttuu
- tahra
- kuluma

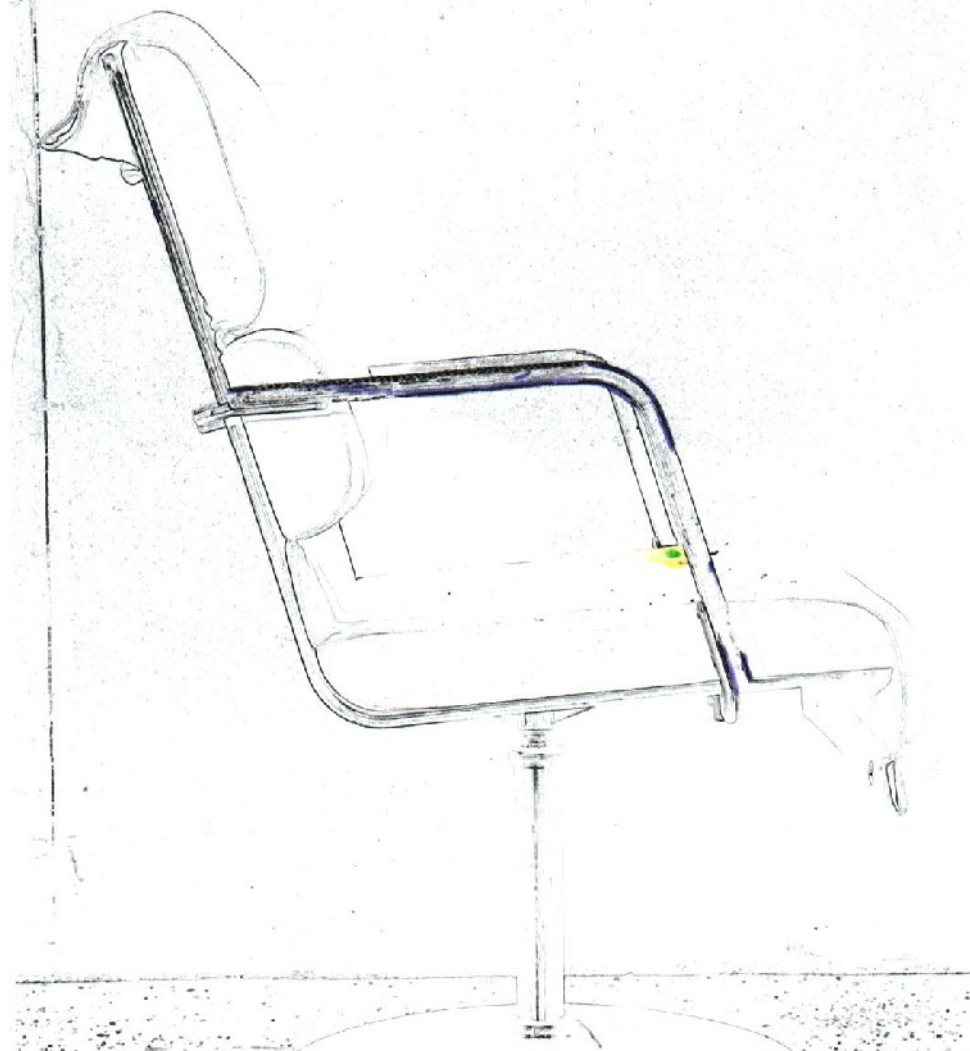

- naarmu
- tahra
- reikä/pala puuttuu
- kuluma

Vauriokartoitus Plaano

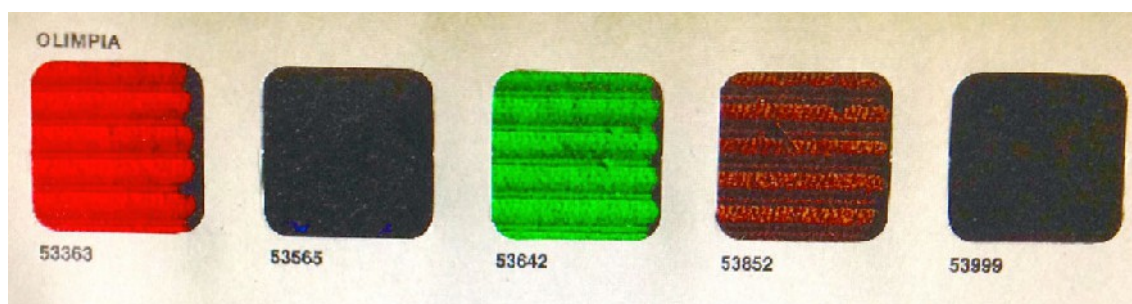

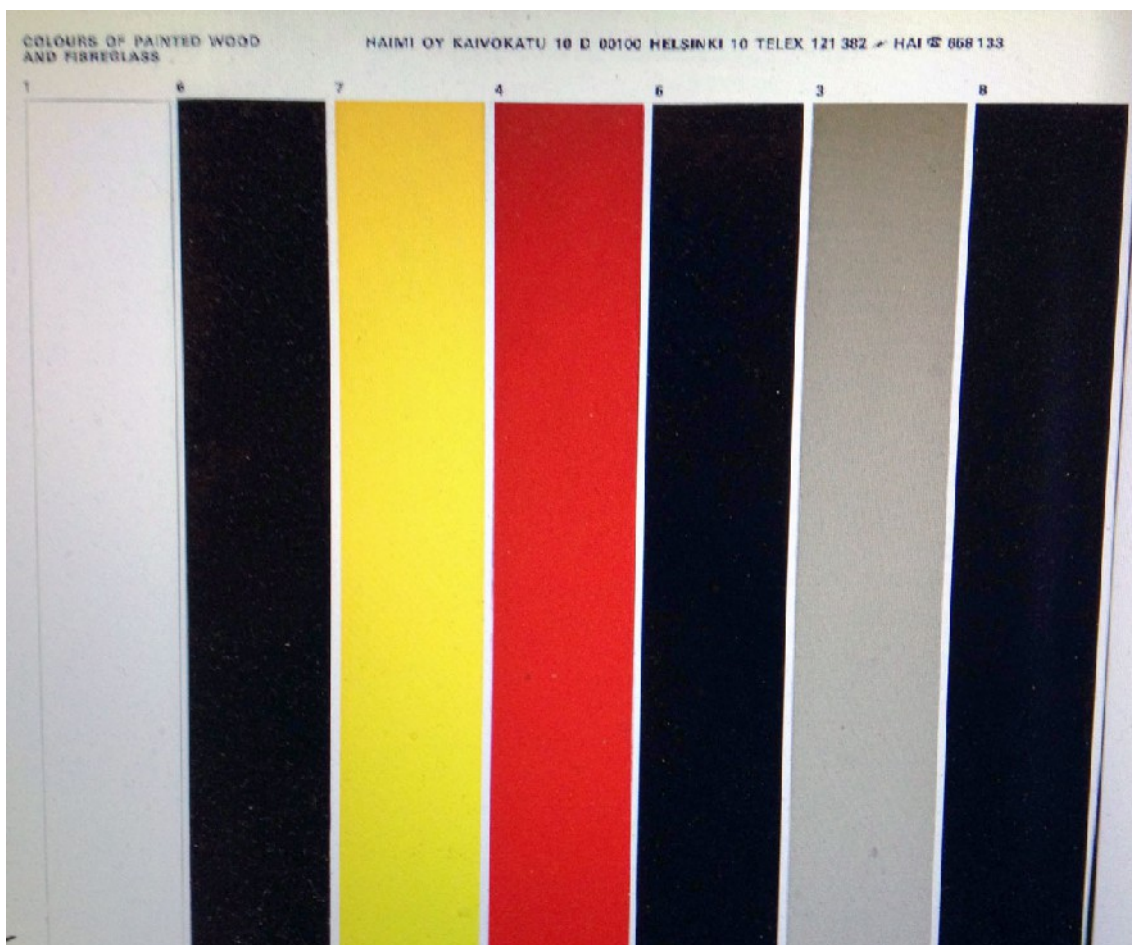
- naarmu
- tahra
- reikä/pala puuttuu, osa puuttuu
- kuluma
- valkoista maalia

- naarmu
- reikä/pala puuttuu
- tahra
- kuluma

Haimin huonekalukankaiden ja maalivärien kartat vuodelta 1969

Liimatutkimus PUR-vahtomuovin konservoinnista

Tutkimuskohteena on Yrjö Kukkapuron suunnitteleman Plaano työtuolin alkuperäinen selkänojapehmuste. Tuoli on vuodelta 1974. Tuoli on museoesine, joten pehmusteiden ei tarvitse enää kestää käyttöä. Pehmuste on muotoonleikattua vaahtomuovia. Pehmusteen pinta on muuttunut ikääntymisen seurauksena krakeloituneeksi ja pinnastaan epätasaiseksi. Sen väri on muuttunut keltaisesta pintapuolelta poltetuksi oranssiksi. Kimmoisuus on hävinnyt ja pinta on osittain kovettunut. Pinnasta irtoaa kosketeltaessa vaahtomuovin murua ja pieniä paloja. Pehmusteen mitat ovat (paksuus x lev. x pit.) 5cm x 48cm x 23cm. Tyynyn yläosa kääntyy selkänojavanerin taakse noin 2cm paksuna taitoksena.

Kuva 1. Alempi pehmuste on selkänojan pehmuste, ylempi ristiselän pehmuste, joka on huomattavasti paremmassa kunnossa eikä siitä irtoa tai ole irtoamassa palasia.

Tutkimussuunnitelma ja valmistelut

Tutkimuksen pohjana käytetään liimatutkimuksia, jotka tehtiin konservointimenetelmät kurssilla toukokuussa 2013 sekä kirjan Upholstery Conservation: Principles and Practice kirjassa olevaa Kathryn Gillin artikkelia: The Ernest Race "Heron" chair and footstool, designed c.1955: an example of conserving foam-filled upholstery.

Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa tukikankaan kiinnitys silkkikankaalle onnistui parhaiten Lascaux:n 20%:lla akryylidispersioliimaseoksella 303HV ja 498HV suhteessa 1:1:een. Aktivointiaineella ei todettu olevan merkitystä, mutta aktivointitapana sivellinaktivoinnilla saatiin pitävämpi liimasauma kuin höyry- tai lämpöaktivoinnilla. Upholstery Conservation: Principles and Practice artikkelissa vaahtokumisen pehmusteen konsolidointi tehtiin ruiskuttamalla pinnalle kaksi kerrosta 360HV (nykyään 303HV nimikkeellä) ja 498HV liosta suhteessa 1:3:een. Artikkelissa ei mainittu lioksen laimennussuhdetta, mutta sen on täytynyt olla aika laimeaa, jotta sen on pystynyt ruiskuttamaan pintaan.

Kukkapuron tuolin pehmusteen vaurio on enemmän murumainen kuin puuterimainen ja pinnasta on irtoamassa myös isompia noin 3mm x 3mm paloja, joten pelkän liiman ruiskuttaminen pintaan ei riitä pitämään pehmustetta koossa. Pehmusteen stabiloimiseksi päätettiin tehdä tukikangaskokeiluja. Tukikankaan lisääminen pehmusteen päälle tukee pehmustetta varmemmin kuin pelkkä liimaseos. Tukikankaan tehtävä on stabiloida pehmuste niin, että se pitää muotonsa vaikka vaahtomuovi ikääntyy ja muuttuu vähitellen muruksi. Se tukee myös paremmin selkänöjan haurasta taitoskohtaa.

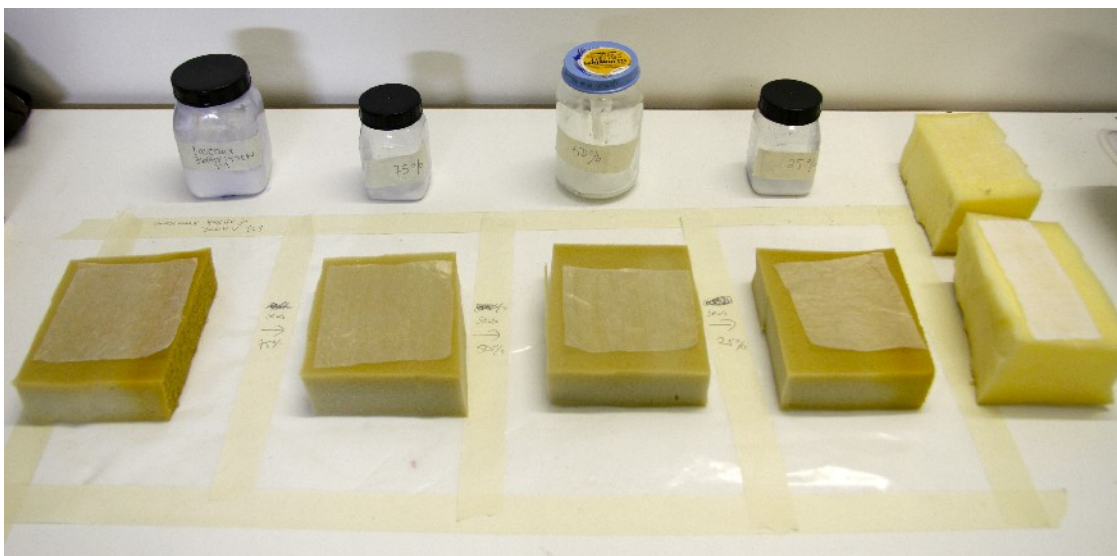
Kuva 2. Yksityiskohtakuva selkänöjan taitekohdasta.

Tukikangasvaihtoehtoiksi valittiin joko 11g silkkipaperi tai 70g Reemay, sillä esim. stabiltextiä ei ollut saatavilla. Reemaytä ei saatu aiemmissä tutkimuksissa kunnolla kiinnittymään, sillä tukikankaan kuidut imivät liiman itseensä. Reemay on myös melko

paksua ja se muotoutuu heikommin vaahtokumin kaarevaan muotoon, joten tukikankaaksi valittiin silkkipaperi. Silkkipaperi on paljon konservoinnissa käytetty tuki- ja paikkausmateriaali ja sen käyttö oli jo valmiiksi tuttua. Se on myös ph-neuraali. Sopivaa liimakonsetraatiota etsittiin tekemällä koeliimauksia.

Koeliimaukset 4kpl

Ennen varsinaista konservointityötä tehtiin valituista liuoksista ja tukikankaasta koepalat vaahtomuoville. Vaahtomuoviksi valittiin hyllystä löytyvää mahdollisimman vanhaa vaahtomuovia, jonka väri oli jo hieman muuttunut ikääntymisen seurauksena.

Kuva 3. Koepalat vasemmalta oikealle 1-4. Reunassa lisäkoepalat, ylempänä A, alempana B

ko e 1 1:1 sivellinlevitys 11g silkkipaperi 100% liuos
Etax A14

pensseliaktivointi

ko e 2 1:1 sivellinlevitys 11g silkkipaperi 75% liuos
Etax A14

pensseliaktivointi

ko e 3 1:1 sivellinlevitys 11g silkkipaperi 50% liuos
Etax A14

pensseliaktivointi

ko e 4 1:1 sivellinlevitys 11g silkkipaperi 25% liuos
Etax A14

pensseliaktivointi

Tutkimustehtävää varten pöydän suojaksi levitettiin muovi, kuten aiemmissakin tutkimuksissa ja siihen teipattiin neljä noin 10cm x 10cm palaa silkkipaperia. Jokaiseen palaan levitettiin siveltimellä valitut liuokset 25% liuoksesta 100% seokseen. Teippeihin kirjoitettiin näytteiden nimet ja seosprosentit. Näytteet jätettiin kuivumaan yön yli. Seuraavana päivänä näytteet irroitettiin teipeistä ja aseteltiin vaahtomuovipalojen päälle. Liiman aktivointi suoritettiin siveltimellä ensin silkkipaperin päällipuolelta, mutta koska pinta oli muuttunut kalvomaiseksi eikä silkkipaperi liimautunut päällipinnan liuotinaktivoinnilla ollenkaan vaahtomuoviin, se käännettiin ja aktivointi suoritettiin myös toiselta puolelta. Näytteet jätettiin vapaasti kuivumaan 12 tunniksi. Samalla tehtiin vielä kaksi koeliimausta lisää, jossa pohjana oli vaahtomuovi kuten aiemmissakin. Ensimmäiseen palaan, koe A, levitettiin siveltimellä 1:1 liimaa 100% seoksena. Levitys suoritettiin silkkipaperin päältä niin, että paperi lepäsi vaahtomuovipedillä ja liima siveltiin sen läpi ja toiseen, koe B, vaahtomuovipalaan kokeiltiin liimata ohutta puuvillaharsoa samalla tavalla levittämällä siveltimellä 100% 1:1 liimaa harson läpi. Nämäkin jätettiin kuivumaan yön yli.

Tulokset:

koe 1 100% liima. Kiinnittynyt, pysyy pinnassa ja lähtee vain voimakkaasti repimällä irti. Reunoista osa hieman irtonaisia.

koe 2 75% liima. Kiinnittynyt, mutta lähtee vetämällä irti. Reunat irtonaiset.

koe 3 50% liima. Jonkin verran liimautunut, mutta paperi vedettävissä helposti irti vaahtomuovista

koe 4 25% liima. Ei liimautumista tapahtunut, paperi vedettävissä helposti irti vaahtomuovista

koe A 100% liima, ilman liuotinaktivointia. Tarttunut tiiviisti lähes kauttaaltaan. Paras liimaustulos.

koe B 100% liima kankaalla, ilman liuotinaktivointia. Kovettunut. Tarttunut hyvin.

Kokeelle A tehtiin vielä puoleen palaan liuotinaktivointi ja jätettiin kuivumaan. Tällä ei ollut vaikutusta liimaustulokseen. Kokeiden perusteella parhaiten toimivaksi liimaustavaksi osoittautui koe A eli 100% liima ilman liuotinaktivointia. Tuolin vaahtomuovipehmuste käsiteltiin lähes kauttaaltaan tällä tekniikalla. Silkkipaperia liimattiin noin 5cm leveinä soiroina.

Silkkipaperi muotoutui pehmusteen muotoihin hyvin ja muodosti tasaisen tukikalvon vaahtomuovipehmusteen päälle. Silkkipaperi tarttui voimakkaimmin kiinni toiseen silkkipaperiin eli niissä kohdista joissa silkkipaperisoirojen reunat kulkevat päällekkäin. Tätä havaintoa hyödyntämällä voitaisiin seuraavalla kerralla kokeilla myös 75% liimaa niin, että silkkipaperi ei tartu niinkään vaahtomuoviin kiinni vaan silkkipaperi pysyy vaahtomuovin pinnassa vain kevyesti ja limittäin olevien silkkipaperien liimaaminen toisiinsa pitää paketin koossa. Tällöin silkkipaperin poistaminen pinnasta olisi jälkepäin helpompaa, mikäli siihen on tarvetta. Liimaus onnistui hyvin ja tyyny on tuennan jälkeen yhtenäinen ja pysyy hyvin koossa. Sen pinnalle laitetaan vielä ohut polyesterivanu ennen päällistä. Vanu täyttää pehmusteen painuneen muodon ja eristää liimapinnan kankaasta.

Kuva 4 ja 5. Silkkipaperi kiinnitettynä edestä ja takaa.

Kukkapuron haastattelupohja

(perustuu Netherlands Institute for Cultural Heritage/Foundation for the Conservation of Modern Art:in julkaisuun: Concept Scenario, Artist's Interviews. Kaaviota on muokattu huonekalusuunnittelijalle sopivaksi. Kysymysten lisäksi haastatteluun kuului vapaata keskustelua.)

1. Opening the interview, haastattelun avaus:

Työn esittely Kukkapurolle. Miksi tämä tutkimus? Tutkimuksen tavoitteet, käytetyt menetit, sisälllys. Haastattelun tavoite.

2. Creative prosess, suunnitteluprosessi:

1. Millainen huonekalun suunnitteluprosessi on? Mitä siinä pitää huomioida?
2. Miten suunnittelutyö on muuttunut vuosien aikana?
3. Onko suunnittelutyötä dokumentoitu?
4. Onko jokaisen huonekalun suunnitteluprosessi erilainen vai kulkee samalla kaavalla? Idea? Piirrustukset? Prototyypit? Muutoksia? Valmis tuote vs. piirrustukset?
5. Mikä on suunnittelemissasi huonekaluissa tärkeintä?
-funktionaalisuus, muoto, materiaali, ergonomia, hinta, laatu, kestävyys?
6. Suunnitteletko ns. isot linjat ja muu katsotaan tuotantovaiheessa vai suunnitteletko kaikki pienetkin ruuvit tms. tarkasti, minkä näköiset ja kokoiset ne saavat olla? Onko tämä tärkeää?

3. Materials and techniques/meaning, materiaalit ja tekniikat, merkitys

1. Millaisia kankaita ja nahkoja on käytetty? Onko näistä mitään arkistoa jäljellä?
2. Onko Haimin tuoteluetteloita säilynyt, missä olisi kerrottu eri malleista, kankaista yms.? Kankaat kiinnostavat erityisesti.
3. Mikä on verhoilukankaan värin, materiaalin, saumojen kohtien yms. merkitys kokonaisuuteen?
4. Verhoilutekniikan merkitys?
5. Pintojen merkitys, kiilto, matta, muutokset?
6. Mikä arvo ja merkitys on alkuperäisillä materiaaleilla? Onko alkuperäinen materiaali arvokkaampaa kuin uusittu?
7. Monissa tuoleissa käytetty näkyviä ruuveja ja kiinnikkeitä ja ruuvit saattavat olla jopa väriset kuin rakenne eli ovatko ruuvit osa designia?
8. Valmistajat: Haimi Oy, Avarte Oy, Lepokalusto Oy, Merivaara Oy. Onko muita? (Tuolien osia valmistettu: esim. Tanskassa muovipyörät Kevi Pat app, Denmark tai mekaniikka: Rin Mekanik: Norway)
9. Tuotannon muutokset eri aikakausina. Onko jotain muutoksia tehty? Millä perusteella?

4. Aging, ikääntyminen

2 (4)

1. Kun huonekaluja käytetään ne kuluvat ja esim. pehmusteet painuvat kuopalle. Myös valo, lämpötilan ja ilmankosteuden vaihtelut jättävät jälkensä esineisiin. Tämä kaikki vaikuttaa huonekalun ergonomiaan ja muotoon, lopulta myös käytettävyyteen. Miten design ikääntyy arvokkaasti?
2. Onko patina hyväksyttävää? Saako ikä näkyä?
3. Ovatko käytön jäljet hyväksyttäviä?
4. Ergonomia, pehmusteiden painuminen kasaan? Miten vaikuttavat?
5. Kankaan kulumisen ja rikkoutumisen?
6. Milloin on uusittava?

5. Conservation, restoration, konservointi, restaurointi

1. Kuinka paljon mielestäsi huonekalusta voidaan poistaa vanhaa ja laittaa uutta tilalle, että itse huonekalu pysyy samana?
2. Onko suunnittelussa arvotettu materiaaleja niin, että se tulisi huomioida konservoinnin yhteydessä esim. Onko materiaalien kaikkein tärkein merkitys niiden ulkonäkö vai muut ominaisuudet kuten kestävyys, alkuperä (esim. kotimainen kasviparkittu nahka)?
3. Eri tyyppisiä huonekaluja voidaan konservoida eri tavoin. Mitä toivoisit huomioitavan näitä konservoitaessa/uudelleenverhoiltaessa?
 - käyttöhuonekalut
 - museoesineet
 - prototyypit
4. Kun joudutaan uusimaan jotain pitäisikö käyttää samaa materiaalia kuin vanha vai riittääkö että lopputulos näyttää samalta kuin alkuperäinen? Entä tuntuma?
5. Teollisten materiaalien korvattavuus? Jos on kaksi rikkiäistä tuolia, voiko niistä tehdä yhden ehjän?
6. Paljon tuotetut mallit vs. vähän tuotetut mallit. Miten eroavat? Mikä on yhden tuolin merkitys isossa tuhansien tai satojentuhansien sarjassa? Ovatko vanhemmat arvokkaampia kuin uudet? Tulisiko niitä kohdella eri lailla?
7. Osat: Esim. Saturnus ja Plaano tuoleissa on käytetty päällisen kiinnittämiseen samantapaisia kiinnikkeitä kuin veneiden pressuissa. Monia näitä osia saa edelleen, mutta mitä sitten jos niitä ei enää saa?
8. Uudelleenverhoilu? Jos tuoliin on vaihdettu vääräntyyppinen kangas, tulisiko se palauttaa autenttisempaan asuun vai säilyttää?

1. Miten huonekalut päätyvät osaksi Designmuseon kokoelmaa? Millaisin kriteerein huonekaluja otetaan tai on otettu kokoelmiin? Mikä on oleellista? Kunto? Kontekstitiedot? Harvinaisuus? Alkuperäisyys?
2. Kuinka paljon huonekaluja kokoelmassanne on? Miten ahkerasti hankitaan/tarjotaan uutta? Kuinka paljon kontekstitietoja huonekaluista on vai ovatko ne enemmänkin tyypiesimerkkejä kyseisistä malleista?
3. Eroaako design-huonekalun statuksen saanut huonekalu mielestäsi muista huonekaluista?
4. Pitäisikö sitä kohdella/arvottaa eri tavalla?
5. Miten ikääntymisen ja käytön aiheuttamat muutokset vaikuttavat design-huonekalun arvoon/arvoihin?
6. Mikä merkitys on ulkonäöllä?
7. Mikä merkitys on tuntumalla, istuimukavuudella ja käytettävyydellä? Museohuonekaluissa tietysti eri asia kuin käyttöhuonekaluissa, mutta jos kokoelmissa on esim. tuoli joka asetetaan näyttelyssä kävijöiden istuttavaksi. Vai pitäisikö tällaisena esimerkkinä olla kokonaan uusi samanlainen tuoli, jos niitä vielä tehdään?
8. Pitäisikö design-huonekalu säilyttää autenttisenä vai entisöitä?
9. Osien korvattavuus?
10. Miten esineen konteksti vaikuttaa konservointiin/uudelleen verhoiluun? Jos kyseessä on esim. tuoli, josta ei tiedetä juuri mitään tai jos kyseessä on esim. Urho Kekkosen käytössä ollut samanlainen tuoli?
11. Mitä haasteita Designin säilyttäminen tuo tai on aiheuttanut museotyössä?
12. Miten Designin käsite on muuttunut 1960-luvulta tähän päivään? Pidetäänkö nykyään design-huonekaluina sellaisia huonekaluja, joita ei aikanaan pidetty mitenkään erityisessä arvossa? Miten klassikosta tulee klassikko?

1. Millaisin kriteerein huonekaluja otetaan tai on otettu myyntiin? Mikä on oleellisinta? Kunto? Kontekstitiedot? Harvinaisuus? Alkuperäisyys?
2. Kuinka paljon Kukkapuron huonekaluja on myynnissä? Miten ahkerasti hankitaan/ tarjotaan uutta? Kuinka paljon kontekstitietoja/historiatietoja huonekaluista on ?
3. Eroaako design-huonekalun statuksen saanut huonekalu mielestäsi muista huonekaluista?
4. Pitäisikö sitä kohdella/arvottaa eri tavalla?
5. Miten ikääntymisen ja käytön aiheuttamat muutokset vaikuttavat design-huonekalun arvoon/arvoihin?
6. Mikä merkitys on ulkonäöllä?
7. Mikä merkitys on tuntumalla, istuinmukavuudella ja käytettävyydellä?
8. Pitäisikö design-huonekalu säilyttää autenttisenä vai entisöitä?
9. Osien korvattavuus?
10. Miten esineen konteksti vaikuttaa konservointiin/uudelleen verhoiluun? Jos kyseessä on esim.tuoli, josta ei tiedetä juuri mitään tai jos kyseessä on esim. Urho Kekkosen käytössä ollut samanlainen tuoli? Onko ostajalle mitään merkitystä? Tai vaikuttaako hintaan?
11. Miten Designin käsite on muuttunut 1960-luvulta tähän päivään? Pidetäänkö nykyään design-huonekaluina sellaisia huonekaluja, joita ei aikanaan pidetty mitenkään erityisessä arvossa? Miten klassikosta tulee klassikko?